

Milieueffectrapport Engelen Zandstraat 99-101 te Someren

Milieueffectrapport Engelen Zandstraat 99-101 te Someren

Auteur P.J.H. van der Linden

Opdrachtgever T. Engelen
Projectnummer 12.017/MER.Definitief
Ingen februari 2013

foto omslag Zandstraat 99-101

Els & Linde B.V.
Dr. A.R. Holplein 1
4031 MB Ingen
tel: 0344 - 642517
fax: 0344 - 600832
mob: 06 - 27564247
e-mail: vanderlinden@elsenlinde.nl

Inhoud

Samenvatting	9
Inleiding	11
Concentratie dierrechten	11
Procedure	13
Beoordeling	13
Leeswijzer	14
Wettelijk kader	15
Structuurvisie Ruimtelijke Ordening	16
Verordening Ruimte	18
Provinciaal Waterplan	19
Reconstructieplan De Peel	19
Gemeentelijk beleid	21
Beeldkwaliteitsplan buitengebied	22
Bestemmingsplannen	24
Samenhang verschillende bestemmingsplannen	24
Overige relevante regelgeving	26
Wet geurhinder en veehouderij	26
Wet milieubeheer, luchtverontreiniging	26
Natuurbeschermingswet 1998	29
Beleidsregel Stikstof en Natura 2000	33
Programmatische Aanpak Stikstof	35
Flora en Faunawet	35
Ecologische Hoofdstructuur	37
Cultuurhistorie en archeologische waarden	37
Beschrijving omgeving	39
Autonome ontwikkelingen	41
Landschap	42
Hindergevoelige objecten	43
Landschap per locatie	44
Archeologie & Cultuurhistorie	44
Natura 2000	46
Ecologische hoofdstructuur	62
Beschermde soorten	64

Activiteiten en alternatieven	66
Concentratie van bedrijfsactiviteiten	66
Stalsysteem	66
Huisvesting	67
Stalklimaat	67
Voer- en watermanagement	67
Ontwikkeling op de te sluiten locaties	68
Te toetsen alternatieven	68
Referentiedatums Natura 2000	69
Welzijnswaarden vleeskuikenouderdieren 2003	71
Milieuruimte Dellerweg	72
Potentiële effecten	76
Externe werking Natura 2000	76
Ecologische hoofdstructuur	80
Beschermde soorten	82
Grondwater en bodem	82
Geluidhinder, verkeershinder	82
Volksgezondheid	83
Fijn stof	84
Geur	84
Archeologie en aardkundige waarden	85
Cultuurhistorie	85
Externe veiligheid	85
Analyse	87
Externe werking Natura 2000	87
Conclusie Natura 2000	105
Ecologische hoofdstructuur	105
Beschermde soorten	106
Grondwater en bodem	107
Geluidhinder, verkeershinder	107
Volksgezondheid	108
Fijn stof & luchtkwaliteit	109
Geur	112
Archeologie en aardkunde	112
Cultuurhistorie	113
Conclusie en advies	114
Literatuur	115
Bijlagen	118

Kaarten

- Kaart 1. De ligging van de verschillende locaties op een landkaart en op een luchtfoto.
- Kaart 2. Structuurvisie van de provincie Noord-Brabant (geel is mozaïek landschap, groen is robuust water- en natuursysteem en de rode stip is Zandstraat 99).
- Kaart 3. Beleidskaart behorende bij de verordening Ruimte van de provincie Noord-Brabant (geel gearceerd is accentgebied agrarische ontwikkeling en de rode stip is Zandstraat 99).
- Kaart 4. Provinciaal waterplan (geel is water voor het landelijk gebied, rode stip is Zandstraat 99).
- Kaart 6. Structuurvisie buitengebied van de gemeente Someren.
- Kaart 5. Zonering van de agrarische bedrijven, de stippen zijn bestaande (rood) en gestaakte (geel) agrarische bedrijven..
- Kaart 7. Zonering volgens de Wet ammoniak en veehouderij.
- Kaart 8. Ligging van de Natura 2000 gebieden ten opzichte van de planlocatie.
- Kaart 9. Ligging van de ecologische hoofdstructuur (de stip is Zandstraat 99-101).
- Kaart 10. Cultuurhistorische waardenkaart 2012. De stip geeft het plangebied aan, verklaring van de kaart in de tekst over de cultuurhistorie.
- Kaart 11. De verspreiding van enkele stoffen in 2010, 2020 en 2030 ten zuiden van de bebouwde kom van Someren.
- Kaart 12. Ligging van het plangebied Heihorsten.
- Kaart 14. Ligging van de stikstofgevoelige habitats in Strabrechtse heide & Beuven.
- Kaart 13. Strabrechtse heide & Beuven
- Kaart 15. De Groote Peel.
- Kaart 16. Ligging van de stikstofgevoelige habitats in het Brabantse deel van de Groote Peel.
- Kaart 17. Verspreiding van habitatype volgens het concept beheerplan in een deel van de Groote Peel.
- Kaart 18. Verspreiding van habitatsoorten volgens het concept beheerplan in een deel van de Groote Peel.
- Kaart 19. Weerterbos en Budelerbergen.
- Kaart 20. Ligging van de stikstofgevoelige habitats in het Weerterbos en Budelerbergen.
- Kaart 21. De verspreiding van habitatype en -soorten in het Weerterbos.
- Kaart 22. De ligging van de Zandstraat 99-101 (rode stip) en Dellerweg (blauwe stip) ten opzichte van de natura 2000 gebieden (geel).
- Kaart 23. Meetpunten op de Strabrechtse Heide.
- Kaart 24. Meetpunten op het Weerter- en Budelerbos.
- Kaart 25. Meetpunten aan de Groote Peel.

Tabellen

- Tabel 1. Beoordeling van de voorkeursvariant en het worstcase scenario aan een aantal aspecten ten opzichte van de huidige vergunde situatie.
- Tabel 2. De gebied specifieke ruimtelijke plannen die van toepassing zijn op de verschillende locaties. SVIR is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte.
- Tabel 3. Achtergrondemissies voor de verschillende stoffen aan de Zandstraat 99-101.
- Tabel 4. Enkele karakteristieken van de verschillende locaties (afstanden afgerond).
- Tabel 5. Essentietabel van de Strabrechtse heide & Beuven.
- Tabel 6. Essentietabel voor de Groote Peel.
- Tabel 7. Essentietabel voor de Weerterbossen.
- Tabel 8. Abiotische factoren voor een bovenloop.

- Tabel 9. Varianten voor de ontwikkelingen (aantal vleeskuikenouderdieren per locatie).
- Tabel 10. Berekening van de depositie van de voorkeursvariant en de wordt case inclusief de vestiging aan de Dellerweg.
- Tabel 11. Verschillen in depositie ten opzichte van de referentiedatums van de voorkeursvariant en de wordt case inclusief de vestiging aan de Dellerweg.
- Tabel 13. Verstoringstabel van de Grootte Peel.
- Tabel 12. Verstoringstabel van de Strabrechtse Heide en Beuven.
- Tabel 15. Berekening van de depositie van ammoniak op de verschillende Natura 2000 gebieden op de verschillende referentiedatums. In de kolom V staat het voorkeursalternatief en in WC de worstcase.
- Tabel 14. Verstoringstabel van het Weerterbos.
- Tabel 16. De verschillen tussen de referentiedatums en de beide varianten. De huidige situatie komt overeen met de referentiedatum van 2004.
- Tabel 17. Afstand van de verschillende locaties tot de ecologische hoofdstructuur.
- Tabel 18. Berekening van de verspreiding van fijn stof.
- Tabel 19. Berekening van de verspreiding van NO₂.
- Tabel 20. Geuremissies van Zandstraat 99-101.
- Tabel 21. Beoordeling van de voorkeursvariant en het worstcase scenario aan een aantal aspecten ten opzichte van de huidige vergunde situatie.

Samenvatting

Op 31 augustus 2011 heeft de raad van de gemeente Someren het bestemmingsplan “Zandstraat 99” vastgesteld. Middels dit bestemmingsplan wordt de vergroting van het agrarisch bouwblok ter plaatse mogelijk gemaakt. De maximale oppervlakte van het bouwblok bedraagt 2,5 hectare, waarbij er minimaal 20% van het nieuwe bouwblok gebruikt wordt voor landschappelijke inpassing. De vergroting van het bouwblok is noodzakelijk in verband met het concentreren van de werkzaamheden van het pluimveebedrijf Engelen. De vestigingen aan de Hollestraat 28-30, Ruiters 17-19, Zandstraat 61 en De Hoof 28 worden gesloten en de opfok van de ouderdieren wordt voortgezet aan de Zandstraat 99-101.

De verleende vergunningen voor de vier bedrijven geeft in totaal 117.434 vleeskuikenouderdieren aan. Na realisatie van de plannen worden aan de Zandstraat 99-101 in totaal 82.000 vleeskuikenouderdieren gehouden. De intensieve veehouderij aan de Hollestraat 28-30, Ruiters 17-19, Zandstraat 61 en De Hoof 28 worden beëindigd. Het houden van ouderdieren wordt daarmee geconcentreerd aan de Zandstraat 99-101.

Om deze dieren te kunnen huisvesten, is de bouw van twee extra stallen op de locatie noodzakelijk. Het maximale aantal dieren dat wettelijk (Bestemmingsplan, Dieren welzijnswet) kan worden in de stallen is 110.000 dieren. Het maximale aantal wordt als worstcase scenario doorgerekend.

De voorkeursvariant en het worstcase scenario scoren op een groot aantal onderdelen positiever dan de huidige werkwijze verspreid over vijf locaties. Het worstcase scenario scoort op twee natura 2000 gebieden negatief. Als dit scenario wordt uitgevoerd, is saldering van de stikstofdepositie noodzakelijk. Voor de voorkeursvariant is geen saldering noodzakelijk en kan zonder problemen een vergunning worden verkregen. Voor de geplande uitbreiding is een milieueffectenrapport opgesteld.

Naast het voornoemde wordt in de Milieu-effectrapportage ingegaan op de milieuruimte die overblijft voor de vestiging aan de Dellerweg. Deze vestiging maakt geen onderdeel uit van de voorgestelde en onderzochte concentratie van de bedrijfsactiviteiten.

Uit de analyse blijkt dat er op enkele onderdelen verschillen zijn tussen de voorkeursvariant, de worstcase scenario en de huidige situatie. De drie belangrijkste aspecten zijn:

- **Bedrijfseconomie**
Vanuit bedrijfseconomische motieven heeft de worstcase scenario de meest positieve uitkomst, het is het meest winstgevend. De huidige situatie met verspreidstaande vestigingen heeft om verschillende redenen de minste toekomst.
- **Milieutechnische redenen**
Wat betreft volksgezondheid en bedrijfshygiëne is de voorkeursvariant het meest positief. Door de lagere bezetting is er een betere bedrijfshygiëne mogelijk en is er een betere handhaving van de volksgezondheid mogelijk.

	Voorkeursvariant	Worstcase scenario	
Natura 2000 – Grote Peel	+	-	
Natura 2000 – Weerterbos	+	-	
Natura 2000 – Strabrechtse heide	++	+	
Ecologische hoofdstructuur	0	0	
Beschermde soorten	0	0	
Geluidoverlast	0	0	
Verkeershinder	0	0	
Volksgesondheid	++	+	
Fijn stof	0	0	
Geur	0	0	
Archeologische waarde	0	0	
Aardkundige waarde	0	0	
Cultuurhistorische waarde	0	0	
Volkshuisvesting	0	0	
Bedrijfshygiëne	++	+	
Bedrijfseconomie	++	+++	

			Legenda
---			sterke verslechtering
--			verslechtering
-			geringe verslechtering
0			geen effect
+			geringe verbetering
++			verbetering
+++			grote verbetering

Tabel 1. Beoordeling van de voorkeursvariant en het worstcase scenario aan een aantal aspecten ten opzichte van de huidige vergunde situatie.

- Natura 2000

Vanuit natuurbeschermingsaspecten is de worstcase scenario zonder verdergaande ingrepen als saldering van ammoniak door het sluiten van andere emissiebronnen niet uitvoerbaar. Een betere filtertechniek is niet mogelijk, omdat de meest vergaande techniek al wordt toegepast conform de overeenkomst van de provincie Noord-Brabant over reductie van de depositie van stikstofverbindingen. Geconcludeerd wordt dat voor het worstcase scenario geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet mogelijk is. Het scenario is daarmee niet uitvoerbaar.

Het voorkeursalternatief geeft duidelijke voordelen door afname van de depositie op de verschillende Natura 2000 gebieden. De concentratie van de dieren aan de Zandstraat 99-101 is daarmee een verbetering ten opzichte van de huidige situatie.

De gehele inrichting heeft een vergunning conform de Natuurbeschermingswet nodig en gezien de resultaten uit de analyse kan deze vergeven worden.

Voor een uitgebreide kwalitatieve en kwantitatieve onderbouwing wordt naar de hoofdstukken “potentiële effecten” en de “analyse” verwezen.

Inleiding

Op 31 augustus 2011 heeft de raad van de gemeente Someren het bestemmingsplan “Zandstraat 99” vastgesteld. Middels dit bestemmingsplan wordt de vergroting van het agrarisch bouwblok ter plaatse mogelijk gemaakt. De maximale oppervlakte van het bouwblok bedraagt 2,5 hectare, waarbij er minimaal 20% van het nieuwe bouwblok gebruikt wordt voor landschappelijke inpassing. De vergroting van het bouwblok is noodzakelijk in verband met het concentreren van de werkzaamheden van het pluimveebedrijf Engelen. De vestigingen aan de Hollestraat 28-30, Ruiters 17-19, Zandstraat 61 en De Hoof 28 worden gesloten en de opfok van de ouderdieren wordt voortgezet aan de Zandstraat 99-101.

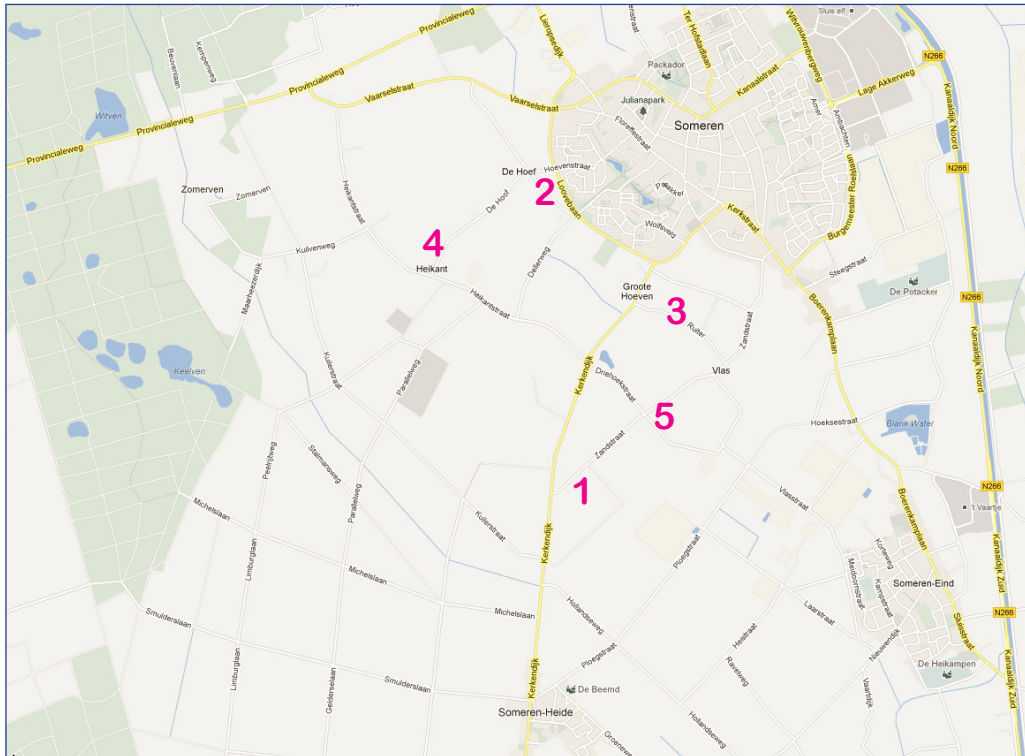
Hollestraat en Ruiters liggen in het rode extensiveringsgebied, een zone rondom de bebouwde kom waar gestreefd wordt naar een verlaging van het aantal intensieve bedrijven en waar uitbreiding niet mogelijk is. Door het saneren van deze bedrijven ontstaat een positief effect op de ruimtelijke ordening en het woonklimaat. De overlast die de bedrijven op de kern veroorzaken, wordt immers weggenomen. Op de Hollestraat 28-30 en Ruiters 17-19 wordt daarnaast een ruimtelijke kwaliteitsverbetering bewerkstelligd door de sloop van de stallen, en resp. woningbouw en natuurontwikkeling na te streven. Hiermee wordt voldaan aan de doelstellingen die zijn gesteld in het kader van de reconstructie ‘afwaartse beweging’.

Aanvullend worden om bedrijfseconomische redenen de dierrechten afkomstig van De Hoof 28 en Zandstraat 61 verplaatst naar de Zandstraat. De opstallen op deze locaties worden benut als statische opslag. Deze beide locaties liggen in het gebied dat is aangewezen als “verweving”.

Tegen het bestemmingsplan “Zandstraat 99” is beroep aangetekend en voorlopige voorziening aangevraagd. De Voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft inmiddels een uitspraak gedaan ten aanzien van de voorlopige voorziening en de bodemprocedure loopt nog. Uit de uitspraak in het kader van de voorlopige voorziening (18 november 2011, 201110808/2/R3 & 27 januari 2012, 201110808/4/R3) bleek dat een milieueffectenrapport vereist is voor de ontwikkelingen.

■ Concentratie dierrechten

De verleende vergunningen voor de vier bedrijven geeft in totaal 117.434 vleeskuike-ouderdieren aan (Hollestraat 25.350, Ruiters 35.000, Zandstraat 61 4.084, De Hoof 13.000 en Zandstraat 99-101 40.000 dieren). Na realisatie van de plannen worden aan de Zandstraat 99-101 in totaal 82.000 vleeskuikenouderdieren gehouden. De intensieve veehouderij aan de Hollestraat 28-30, Ruiters 17-19, Zandstraat 61 en De Hoof 28 worden beëindigd. Het houden van ouderdieren wordt daarmee geconcentreerd aan de Zandstraat 99-101. Om deze dieren te kunnen huisvesten, is de bouw van twee extra stallen op de locatie noodzakelijk.

Kaart 1. De ligging van de verschillende locaties op een landkaart en op een luchtfoto.
 1 = Zandstraat 99-101, 2 = Hollestraat 28-30, 3 = Ruiter 17-19,
 4 = De Hoef 28, 5 = Zandstraat 61.

Op de locatie Hollestraat 28-30 zijn de stallen inmiddels gesloopt en er worden woningen ontwikkeld. De stallen aan Ruiter 17-19 worden ook gesloopt en de grond wordt ontwikkeld tot natuur. De voormalige bedrijfswoning is nu bestemd tot 'Wonen'. De andere locaties gaan benut worden voor statische opslag.

■ **Procedure**

Bij de start van de procedure van het schrijven van het milieueffectrapport is eerst bepaald welke onderzoeksvraag er beantwoord moest worden en wat de mogelijke realistische alternatieven zijn voor de voorkeursvariant (concentratie aan de Zandstraat 99-101). Vervolgens is beoordeeld welke detailvragen beantwoord moesten worden en welke leemten in kennis er zijn. Deze analyse is onderbouwd en beschreven in de Reikwijdte en diepgang: "Concentratie activiteiten pluimveebedrijf T. Engelen". Deze notitie is besproken met de gemeente Someren en door de gemeente gedurende zes weken ter inzage gelegd. Tevens is de notitie verzonden aan de bekende belanghebbenden en de Commissie voor de MER. Met de laatste is overleg geweest over de inhoud van de vraagstelling, waarop deze op details is aangescherpt. Van de belanghebbenden is geen reactie ontvangen.

Nadat het uiteindelijke rapport intern is vastgesteld, is het voor overleg aangeboden aan de gemeente Someren. De gemeente heeft het rapport vervolgens aangeboden aan de commissie voor de MER en de belanghebbenden en ter inzage gelegd. In het uiteindelijke rapport zijn de reacties verwerkt. Het rapport is door de gemeenteraad vastgesteld op 27 juni 2012. De Reikwijdte en diepgang is daarmee de basis voor het opstellen van het milieueffectrapport.

■ **Beoordeling**

De voorkeursvariant c.q. de gewenste ontwikkeling is er een concentratie van activiteiten aan de Zandstraat 99-101. Vanuit de bedrijfsfilosofie wordt meer ruimte gegeven aan de dieren die in opfok zijn. Dat vereenvoudigt de mogelijkheid voor bedrijfshygiënische maatregelen en verlaagt de kans op calamiteiten. Daarom worden in de voorkeursvariant slechts 82.000 dieren gehouden aan de Zandstraat 99-101.

Volgens de huidige wetgeving op het gebied van dierenwelzijn en het toegestane bouwvolume is het houden van 110.000 dieren in opfok mogelijk aan de Zandstraat 99-101. In het kader van de milieueffectenstudie is het wenselijk de maximale benuttingsmogelijkheden als alternatief te toetsen. Het te toetsen alternatief is derhalve een concentratie aan de Zandstraat 99-101 met een uitbreiding tot 110.000 dieren in opfok. Dit wordt als het worstcase scenario gezien.

Als referentie voor deze ontwikkelingen wordt in de mer de huidige vergunde en feitelijke situatie gehanteerd. De huidige vergunde situatie is een bedrijfsvoering op verschillende locaties. In de beschrijving van het initiatief wordt ingegaan op de dieren aantallen die op de verschillende locaties gehouden worden. De locaties moeten in samenhang met elkaar worden gezien (zie de betreffende paragraaf) waarmee de sluiting van de extrene locaties en de uitbreiding van de Zandstraat 99-101 als één project worden gezien.

Voor de Natuurbeschermingswet i.c. de Natura 2000 gebieden zijn andere criteria opgesteld door de wetgever waaraan getoetst moet worden. Deze moeten namelijk beoordeeld worden op de effecten ten opzichte van de doelstellingen en de kwaliteiten tijdens de aanwijzing tot beschermd gebied.

Voor een goede beoordeling is het noodzakelijk te beschikken over gegevens van de beschikbare milieuruimte, dus het project inclusief de vestiging aan de Dellerweg. De gegevens worden geprecentreerd en toegelicht in het hoofdstuk over de beschrijving van het initiatief en de onderzochte alternatieven.

De beoordeling wordt op alle aspecten van natuur, milieu en volksgezondheid uitgevoerd. In de tabel wordt een overzicht gegeven van de effecten van de twee alternatieven ten opzichte van de huidige situatie

De voorkeursvariant en het worstcase scenario scoren op een groot aantal onderdelen positiever dan de huidige werkwijze verspreid over vijf locaties. De worstcase scenario scoort op twee natura 2000 gebieden negatief. Als dit scenario wordt uitgevoerd is saldering van de stikstofdepositie noodzakelijk. Voor de voorkeursvariant is geen saldering noodzakelijk en kan zonder problemen een vergunning worden verkregen.

■ **Leeswijzer**

Na de inleiding, waarin het doel en de effecten worden samengevat, wordt in het tweede hoofdstuk beschreven wat het wettelijk kader is waarmee rekening moet worden gehouden. Onderliggende wet- en regelgeving voor de niet-grondgebonden landbouw zoals de IPPC of de bouwvoorschriften zijn wel van invloed op de bedrijfsvoering maar hebben vanwege hun algemene toepassing geen onderscheidende waarden. Een beschrijving van dergelijke wet- en regelgeving is daarom weggelaten of summier behandeld. In het hoofdstuk “beschrijving omgeving” worden de huidige waarden van de directe omgeving en van de Natura 2000 gebieden beschreven. Er wordt kort ingegaan op de overige activiteiten in het buitengebied van Someren, waarbij de relatie met de concentratie van de bedrijfsactiviteiten aan de Zandstraat 99-101 wordt belicht.

In het daarop volgende hoofdstuk “activiteiten en alternatieven” wordt beschreven waaruit het initiatief bestaat en welke keuzen daarbij zijn gemaakt. In het hoofdstuk “potentiële effecten” wordt vervolgens beschreven welk effect in theorie kan worden verwacht door uitvoering van het voornemen. De aard, omvang en de relevantie van de effecten worden in het hoofdstuk “analyse” beoordeeld. De milieueffectrapportage sluit af met een conclusie.

Aan het eind van het rapport zijn de bronnen beschreven en als bijlage zijn de uitgevoerde onderzoeken toegevoegd. Het rapport is aangeboden aan de gemeenteraad van Someren om te besluiten over vaststelling. De gemeente heeft aan de commissie voor de mer advies gevraagd over de (wetenschappelijke) inhoud en het rapport is voor commentaar ter visie gelegd. De opmerkingen zijn verwerkt in het definitieve milieueffectrapport dat zo is vastgesteld door de gemeenteraad van Someren.

Wettelijk kader

Er is een grote verscheidenheid aan wet- en regelgeving waaraan een pluimveebedrijf moet voldoen en waar de vestiging c.q. de uitbreiding van een bedrijfslocatie aan moet worden getoetst. Een deel van de wet- en regelgeving wordt getoetst via het bestemmingsplan Zandstraat 99 en heeft geen rechtstreekse of indirecte invloed op het leefmilieu of het milieu in ruime zin. Voor deze wordt daarom verwezen naar de toelichting op het betreffende bestemmingsplan. Dat geldt ook voor de locaties aan de Hollestraat en Ruiterswaar waar een wijziging van de bestemming heeft plaats gevonden. Uiteraard zijn eventuele recentere beleidstukken of wetswijzigingen wel aangegeven en besproken in het milieueffectrapport.

Voor zover relevant bij de opstelling en beoordeling van de milieueffectrapportage worden de wet- en regelgeving en de relevante beleidsdocumenten beschreven. Waar nodig worden deze geciteerd en van jurisprudentie voorzien. In eerste instantie wordt de wet- en regelgeving besproken die gebied specifiek is, zoals de verschillende bestemmingsplannen en de Verordening ruimte van de provincie Noord-Brabant. Vervolgens wordt de wet- en regelgeving besproken die specifiek is voor de sector, zoals de Dierenwelzijnswet en bepalingen met betrekking tot niet-grondgebonden landbouw. Tot slot wordt de algemenere wet- en regelgeving besproken, zoals de Natuurbeschermingswet en de regels met betrekking tot cultuurhistorische waarden.

Voor de bepaling of een milieueffectrapportage wenselijk is, is niet de omvang van het initiatief leidend maar de kans op substantiële of significante effecten op de omgeving. In artikel 7.2a lid 1 van de Wet Milieubeheer waarin de bepalingen ten aanzien van de milieueffectrapportage zijn opgenomen geeft als criterium:

“Een milieueffectrapport wordt gemaakt bij de voorbereiding van een op grond van een wettelijke of bestuursrechtelijke bepaling verplicht vast te stellen plan waarvoor, in verband met een daarin opgenomen activiteit, een passende beoordeling moet worden gemaakt op grond van artikel 19j, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998.”

Significante effecten kunnen – bij aanvang van de planvorming – niet worden uitgesloten. Om die redenen is geoordeeld dat een passende beoordeling noodzakelijk is, wat tevens een milieueffectrapportage noodzakelijk maakt. De uitspraak van Voorzitter van Afdeling d.d. 27 januari 2012 (201110808/4/R3) onderstreept de wenselijkheid van een planmer.

Op ruimtelijkeplannen.nl kan eenvoudig achterhaald worden welke plannen van toepassing zijn op de verschillende locaties die in de milieueffectrapportage worden besproken. De plannen per locatie staan in tabel 2. Naast deze plannen zijn er verschillende min of meer algemene plannen met betrekking tot de ruimtelijke omgeving. De meeste hebben geen impact op de te onderscheiden locaties of de concentratie van bedrijfsactiviteiten die beoordeeld worden in de milieueffectrapportage. Bespreking van deze plannen blijft om die reden buiten beschouwing.

	Gemeente	Provincie	Rijk
Zandstraat 99-101	Bp Zandstraat 99 Structuurvisie Buitengebied	Prov. Waterplan Structuurvisie RO Verordening ruimte	SVIR
Hollestraat 28-30	Bp Hollestraat 28 Structuurvisie Buitengebied	Prov. Waterplan Structuurvisie RO Verordening ruimte	SVIR
Ruiter 17-19	Bp Ruiter 17 Structuurvisie Buitengebied	Prov. Waterplan Structuurvisie RO Verordening ruimte	SVIR
Zandstraat 61	Bp Buitengebied Structuurvisie Buitengebied	Prov. Waterplan Structuurvisie RO Verordening ruimte	SVIR
De Hoof 28	Bp Buitengebied Structuurvisie Buitengebied	Prov. Waterplan Structuurvisie RO Verordening ruimte	SVIR

Tabel 2. De gebied specifieke ruimtelijke plannen die van toepassing zijn op de verschillende locaties. SVIR is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte.

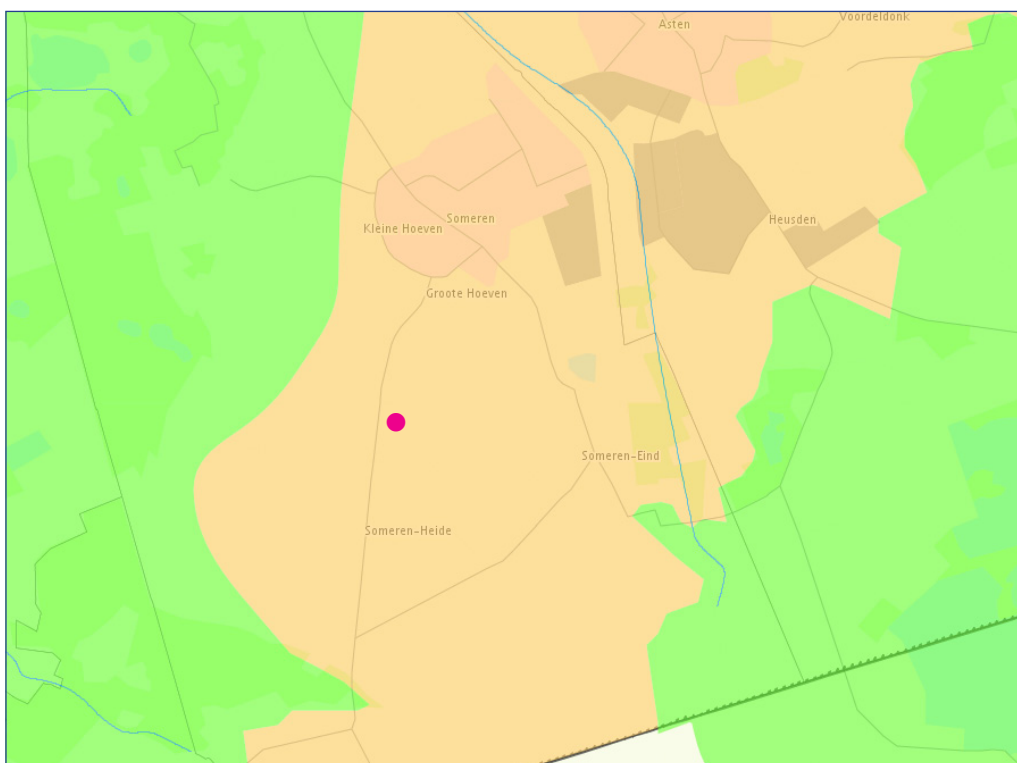
De gemeente Someren heeft een beeldkwaliteitplan voor het buitengebied vastgesteld, waarin een uitgebreide beschrijving van het buitengebied is opgenomen en een duidelijke karakterisering van het buitengebied. Voor zover hieruit beleidsregels zijn op te maken, worden deze hierna besproken. De landschapsbeschrijving wordt in het betreffende hoofdstuk opgenomen. De reconstructieplannen van de provincie hebben deels een ruimtelijke dimensie en deels een sectorale. Door rechtelijke uitspraken is slechts de ruimtelijke dimensie van belang, deze wordt daarom hierna besproken.

■ **Structuurvisie Ruimtelijke Ordening**

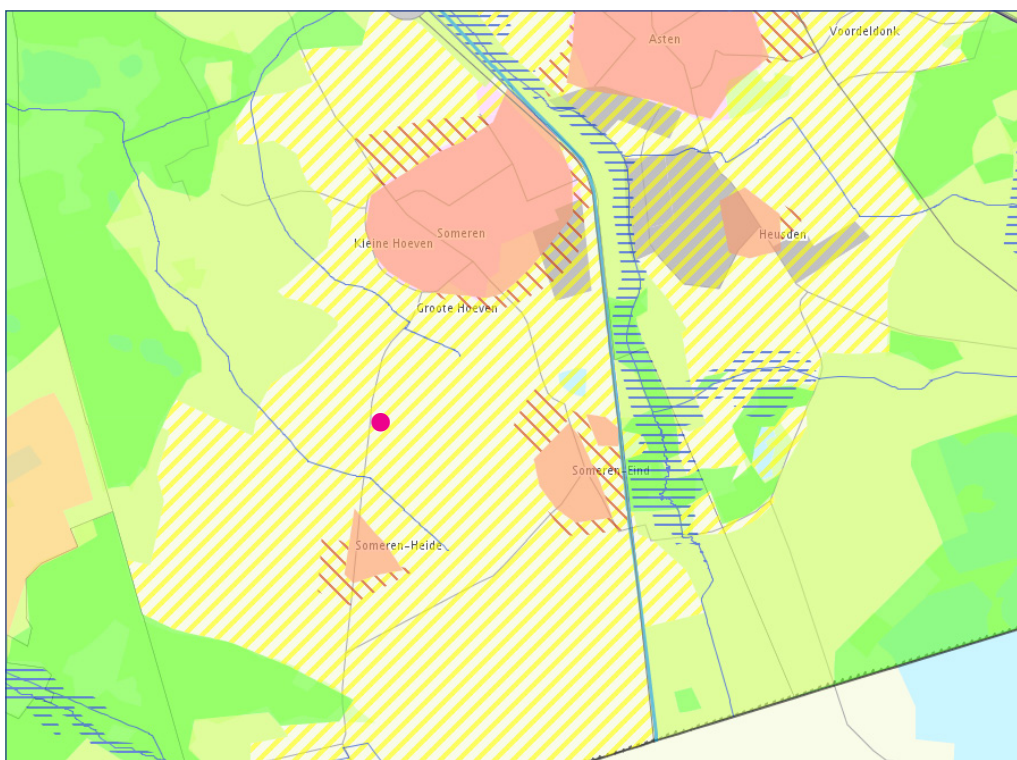
In de structuurvisie Ruimtelijke Ordening geeft de provincie Noord-Brabant het ruimtelijk beleid op provinciaal niveau weer. De structuurvisie is daarmee het toetsingskader voor de gemeentelijke plannen. Voor het plangebied zijn twee kaarten relevant: de visiekaart en de structuurkaart. Op de visiekaart is aangegeven wat het streefbeeld is van de provincie voor het gebied. Voor de Zandstraat 99-101, en de overige locaties, is aangegeven dat deze in het mozaïeklandschap liggen. Uit de structuurkaart volgt dat de locaties in het buitengebied liggen waarop het “accentgebied agrarische ontwikkeling” van toepassing is.

In de structuurvisie is een accentgebied agrarische ontwikkeling een locatie waar mogelijkheden zijn voor:

- land- en tuinbouw die bijdraagt aan de versterking van het landschap;
- een duurzame land- en tuinbouw, die bijdraagt aan herstel van water, bodem en lucht binnen de nationale en internationale wetgeving;
- ruimte voor schaalvergroting, innovatie en intensivering van de land- en tuinbouw;
- ruimte voor een breed georiënteerde plattelandseconomie waarbij de landbouw een belangrijke drager is.

Kaart 2. Structuurvisie van de provincie Noord-Brabant (geel is mozaïek landschap, groen is robuust water- en natuursysteem en de rode stip is Zandstraat 99).

Kaart 3. beleidskaart behorende bij de verordening Ruimte van de provincie Noord-Brabant (geel gearceerd is accentgebied agrarische ontwikkeling en de rode stip is Zandstraat 99).

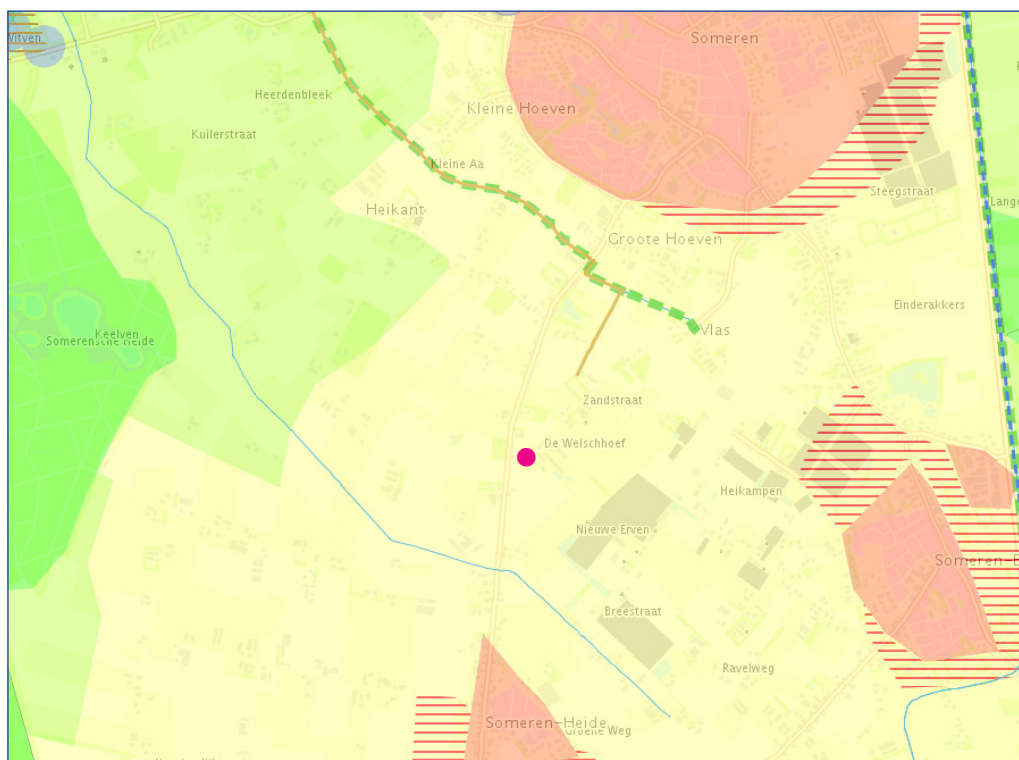
De ontwikkelingen aan de Zandstraat 99-101 passen binnen het provinciale beleid zoals verwoord in de structuurvisie.

■ **Verordening Ruimte**

In de Verordening ruimte vertaald de provincie het beleid uit de structuurvisie in handhaafbare regels. In de Verordening ruimte die tijdens het vaststellen van het bestemmingsplan Zandstraat 99 vigerend was, waren mogelijkheden opgenomen om met ontheffing het bouwblok te vergroten. Deze ontheffing is verkregen in april 2011. Het planologisch toezicht door de provincie op de naleving van de Verordening ruimte is een verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten. De eerste stap in de bestuurlijke lijn is het naar voren brengen van een zienswijze door Gedeputeerde Staten. Volgt een gemeente bij de vaststelling van een bestemmingsplan of projectbesluit niet het standpunt van de provincie dan zijn er twee mogelijke vervolgstappen:

1. Het instellen van beroep bij de Raad van State indien en voor zover de zienswijze van Gedeputeerde Staten ongegrond is verklaard, eventueel vergezeld van een verzoek om voorlopige voorziening of
2. Het geven van een reactieve aanwijzing welke ertoe strekt dat het vastgestelde bestemmingsplan of een nader bepaald onderdeel daarvan niet in werking treedt. Het betreft een bestuurlijke afweging om te beoordelen of in een concreet geval er inderdaad sprake is van zodanige strijdigheid dat een zienswijze ingediend wordt.

Kaart 4. Provinciaal waterplan (geel is water voor het landelijk gebied, rode stip is Zandstraat 99).

In het kader van de bestemmingsplanprocedures voor de locaties van Engelen zijn geen aanwijzingen gegeven.

■ **Provinciaal Waterplan**

Het provinciaal Waterplan heeft de status van een structuurvisie. De regels met betrekking tot de ruimtelijke ordening zijn daarom op het watersysteem van toepassing. Het watersysteem ter plekke van de verschillende planlocaties heeft als aanduiding 'water voor het landelijk gebied' verkregen. Volgens het Provinciaal waterplan richt dat watersysteem zich op het scheppen en behouden van de waterhuishoudkundige voorwaarden die nodig zijn voor een duurzame en concurrerende landbouw, met als randvoorwaarde de verplichtingen uit de Kaderrichtlijn Water en afstemming met maatregelen voor de Natura 2000 gebieden en de Natte natuurparels. Voor het overige geldt geen specifiek beschermingsbeleid. De Natura 2000 gebieden en de Natte natuurparels liggen op vrij grote afstand. Op gebiedsniveau heeft de waterkwaliteit van de Kleine Aa invloed op enkele gebieden. Het grondwatersysteem ter plekke van de Zandstraat 99-101 heeft geen invloed op de kwaliteit of de kwantiteit van de Natura 2000 of de Natte natuurparels; de kortste afstand tot een Natte natuurparel is ruim vier kilometer. Via de algemene bodembescherming en de Kaderrichtlijn Water is er voldoende bescherming tegen beïnvloeding van het watersysteem in de natuurgebieden.

De Kleine Aa heeft de aanduiding "inrichting van waterlopen met een ecologische functie" en de aanduiding "ruimte voor herstel en behoud van watersystemen" gekregen in het Provinciaal waterplan. De provinciale doelstellingen richten zich op het herstel van waterlopen met de functie waternatuur, op een mede op de natuurwaarden gerichte aanpak voor de functie 'verweven' en op de realisering van ecologische verbindingsszones langs waterlopen. De afspraken uit de reconstructie- en gebiedsplannen zijn hierbij uitgangspunt. Deze herstelmaatregelen zijn belangrijke maatregelen om de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water te halen. In de waterbeheerplannen van de waterschappen zijn deze maatregelen concreet opgenomen met haalbare termijnen omdat de KRW om een resultaatsverplichting vraagt. De realisatietermijn is 2015, tenzij op basis van haalbaarheid en betaalbaarheid een langere termijn noodzakelijk is (uiterlijk 2027). Voor de lijnvormige systemen – zoals de Klein Aa – wordt een breedte van minimaal 25 meter aangehouden voor het watersysteem (waterloop inclusief oevers). De provincie is voornamelijk faciliterend. Er wordt gestreefd naar haalbare maatregelen. Daarbij wordt geaccepteerd dat uiteindelijk ten hoogste 20% van de totale lengte een minder natuurlijk karakter heeft als gevolg van kruising met bestaande droge en natte infrastructuur, cultuurhistorisch waardevolle elementen, bestaande bebouwing en andere maatschappelijke beperkingen. Dit uitgangspunt vormt geen probleem voor het behalen van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water doelen.

■ **Reconstructieplan De Peel**

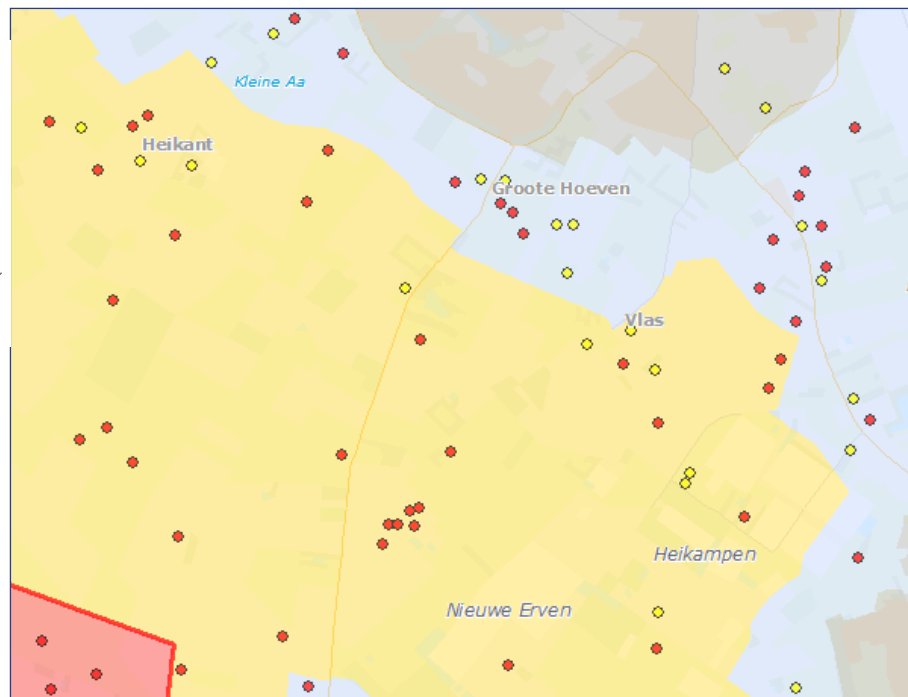
De Reconstructieplannen zijn, naar aanleiding van uitspraken van de rechtbank 's-Hertogenbosch, ingetrokken. De integrale zonering blijft echter wel in stand, doordat deze in de Verordening ruimte is opgenomen.

Legenda

Landbouw Ontwikkelings Gebieden (LOG)

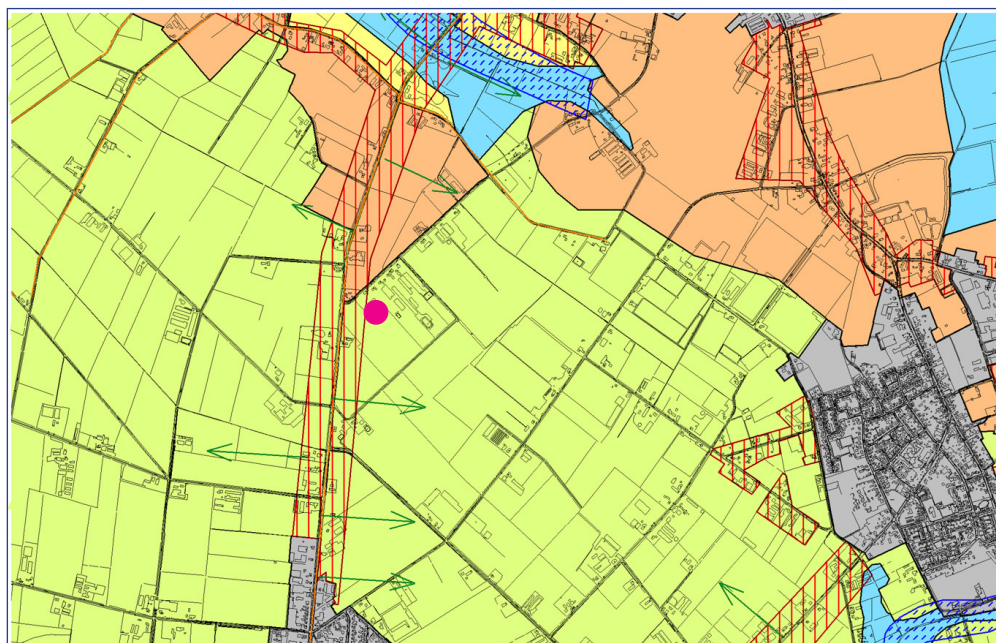
Integrale zonerings

- Extensivering intensieve veehouderij
- Extensiveringsgebied - Natuur
- Extensiveringsgebied - Overig
- Landbouwortwikkelingsgebied - Primair
- Landbouwortwikkelingsgebied - Primair, aandacht voor struweelvogels / dassen
- Landbouwortwikkelingsgebied - Secundair
- Verwevingsgebied
- Stedelijk gebied (geen integrale zonerings)

Kaart 5. Zonerings van de agrarische bedrijven, de stippen zijn bestaande (rood) en gestaakte (geel) agrarische bedrijven..

- Beekdal
- Essen- en Kampenlandschap
- Kleinschalige zandontginningen
- Grootschalige ontginningen
- Bestaande kernen
- Bebouwingsconcentraties
- Natte natuurontwikkeling
- Zicht op landschap behouden

Kaart 6. Structuurvisie buitengebied van de gemeente Someren. De rode stip is het bedrijf aan de Zandstraat 99-101.

Het plangebied is aangewezen als verwevingsgebied. Dat betekent dat in de omgeving verschillende functies van het buitengebied (recreatie, natuur, landbouw) gecombineerd worden. In beginsel mogen agrarische bouwblokken in het verwevingsgebied een oppervlakte van maximaal 1,5 hectare hebben.

Uitbreiding is slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. In dit geval is een onthefing verkregen voor het vergroten van het bouwblok tot maximaal 2,5 hectare, waarvan 20% benut moet worden voor een landschappelijke inpassing. De uitvoering is geregeld in de Verordening ruimte.

Voor de locaties nabij de bebouwde kom van Someren (i.c. Hollestraat en Ruiters) geldt dat deze in het rode extensiveringsgebied rondom de kern van Someren liggen en een duurzame bedrijfsvoering daar niet meer mogelijk is. In het extensiveringsgebied heeft de provincie een beleid dat gericht is op het verlagen van de milieulast voor de nabijgelegen woonbebouwing en het verwijderen van ontsierende bebouwing zoals stallen. Dit wordt de “afwaartse beweging” genoemd. Binnen de aangewezen extensiveringsgebieden is de subsidieregeling “Beëindiging intensieve veehouderij” van toepassing.

■ **Gemeentelijk beleid**

De structuurvisie Buitengebied is een samenvoeging van twee plannen die er al lagen in het kader van ruimtelijke kwaliteitsverbetering I(Op de peel en Biostructuurschets) Doel van de structuurvisie is om de sectorale visies te verbinden en om ze in onderlinge samenhang ten uitvoer te brengen. Er wordt geen nieuw beleid toegevoegd. Relevante gegevens uit de structuurschets Buitengebied in ontwikkeling en het Landschapsontwikkelingsplan zijn verwerkt in het hoofdstuk “beschrijving omgeving” van de voorliggende milieueffectenrapportage.

Uit de kaart behorend bij de Structuurvisie volgt dat het plangebied Zandstraat 99-101 in het gebied ligt dat is aangeduid als “grootschalige ontginningen”. Zandstraat 61 ligt eveneens in de grootschalige ontginningen. De overige locaties liggen geheel of gedeeltelijk binnen het “Essen- en Kampenlandschap”. Ruiters 17-19 en Hollestraat 28 liggen tevens binnen een bebouwingscluster.

De Structuurvisie bepaalt de toekomstige inrichting en de ontwikkelingsmogelijkheden in het buitengebied. Voor de grootschalige ontginningen worden enkele voorstellen gedaan voor verbetering van de landschapsstructuur door het aanleggen van lijnvormige elementen. Over de grootschalige ontginningen meldt de structuurvisie de navolgende uitgangspunten:

“In de grootschalige ontginningen blijft landbouw de drager van het landschap. De kenmerkende openheid zal hier behouden blijven. De toevoeging van geïsoleerde beplanting, ruigtestroken en stevige erfbeplanting zorgen voor de gewenste, maar nog altijd aan de openheid ondergeschikte afwisseling binnen de openheid. Hoewel de nadruk in deze gebieden op de agrarische ontwikkeling ligt, zijn hier ook kansen voor natuur. De open weilanden zijn namelijk geschikte broedplaatsen voor weidevogels. In een aantal gebieden worden daarom inrichtingsmaatregelen voor weidevogels genomen, zoals het aanleggen van poelen en ‘vluchtstroken’.”

De uitbreiding van Zandstraat 99-101 wordt landschappelijk ingepast. Er is een inpasingsplan aan het bestemmingsplan toegevoegd.

■ **Beeldkwaliteitsplan buitengebied**

In het beeldkwaliteitsplan worden richtlijnen gegeven om ontwikkelingen te sturen en op deze manier de kwaliteit van het buitengebied te bewaken en vergroten. Zandstraat 99-101 ligt op de rand van de oude heideontginningen en de jonge heideontginningen. Het belangrijkste verschil tussen de oude en de jonge ontginningen is dat de laatste een meer rationele verkaveling hebben die meestal grootschaliger zijn. De ontwerprichtlijnen voor de Zandstraat 99-101 gaan uit van 1,5 ha als kavelomvang. De richtlijnen voor de jonge heideontginningen staan hierna samengevat. Het beeldkwaliteitsplan is echter geen juridisch afdwingbaar kader. Voor het juridisch kader wordt in het beeldkwaliteitsplan naar de bestemmingsplannen verwezen.

Richtlijnen structuur van het landschap

- Behoud en herstel van de landschappelijke schaal (aanleg van bospercelen voor een sterke ruimtelijke structuur).
- Behoud en versterking lanenstructuur (inrichting van alle in het gebied structurerende wegen met bomen aan beide zijden).
- Behoud en herstel van onregelmatige landschappelijke lijnen.
- Bevorderen en versterken van natuurwaarden vooral in de overgang naar de bosgebieden (inrichten van mantel- en zoomvegetaties).
- Aandacht voor waterlopen en kwelgebieden in het gebied met eventuele hermeandering passend binnen de landschappelijke structuur.

Richtlijnen inrichting van het landschap

- Versterk de landschappelijke schaal door het plaatsen van bosstroken bij erf- en perceelgrenzen.
- Pas de zij- en achterkanten van de bedrijven goed met bosjes, boomgaarden, houtwallen of vrij groeiende hagen landschappelijk in.
- Behoud de bestaande lanenstructuur (stimuleer het planten van laanbomen, versterk de laanbeplanting waar mogelijk), behalve als dit noodzakelijk is voor de bedrijfsvoering.
- Inrichting van kleinschalige biotopen (hagen met inheemse bessenstruiken en fruitbomen voor bijen en vogels, natuurvriendelijke oevers langs sloten, bloem- en kruidenrijke perceelranden door extensief beheer).

Richtlijnen inrichting en inpassing kavel

- Het bouwvlak moet in de bestaande kavelstructuur passen.
- Bouwblokken zijn afhankelijk van de bestaande kavelstructuur en zijn bij voorkeur dieper dan breed (breedte - lengte - verhouding van 1: 1,5).
- Erven hebben naar voorkeur 1 inrit (stimuleer het planten van laanbomen), behalve als dit noodzakelijk is voor de bedrijfsvoering.
- Zorg voor een tuinachtige sfeer aan de voorkant van het erf (tuin en woning).
- Minder bestraat oppervlak door optimale logistieke indeling van het bedrijf zorgt voor een groene en natuurlijke uitstraling van het bedrijf.

- Bedrijfsbebouwing is naar voorkeur in de lengte georiënteerd (haaks op de weg).
- Voortuin met lagere gesneden haag (niet hoger dan 1,20 m) heeft bij voorkeur een landelijke uitstraling (geen coniferen, laurierkersen en/of andere exotische planten).
- Gedeelte van de tuin als fruitgaarden of eikengaarden (bomen in onregelmatige afstand op gras).
- Gesneden haag van de voortuin gaat in de achtertuin over naar een brede houtwal of vrij groeiende hogere haag.
- Dichte houtwal of bosperceel aan de achterkant van het bouwblok in combinatie met zaksloten/greppeltjes voor regenwateropvang.

Bebouwing

- Bebouwing staat op enige afstand van de weg.
- Haakse en evenwijdige opstelling van de woning zijn mogelijk.
- Ordening en onderlinge samenhang van bebouwing in de richting van de kavel.
- Indien nieuwe bebouwing mogelijk is, plaats de nieuwe bebouwing achter de woning of beeldbepalende bebouwing.
- Stallen staan haaks op de weg (afwijkingen zijn in bijzondere gevallen mogelijk).
- Bouwvorm is langwerpig en eenvoudig.
- Integreer luchtwassers en andere voorzieningen zoveel mogelijk in de bebouwing.
- Ook Silo's (sleuf-, toren- en voedersilo's) beter in de bebouwing integreren of mogelijk tussen de bebouwing plaatsen.
- Mestsilo's/vergistinginstallaties dienen enigszins aan het zicht onttrokken te worden.
- Weegbruggen en bijhorende kleine weeghuisjes zijn mee ontworpen in de kavelinrichting en in omvang duidelijk ondergeschikt aan woning.
- Voerplaten aan de achter- of zijkant van het bedrijf worden door beplanting begeleid.
- Overige installaties en bijgebouwen zijn mee ontworpen in de kavelinrichting en in omvang duidelijk ondergeschikt en naar mogelijkheid geïntegreerd in hoofdgebouwen. Eenvoud en ordening van minder losse bebouwing en installatie-elementen geven het erf een rustigere uitstraling.

Detailering

- Pas een ingetogen en eenvoudige architectuur toe. Bijzonder ontworpen bebouwing mag, mits het passend is binnen het landschap (hiervoor is bijzonder overleg met de gemeente noodzakelijk).
- Zadeldak in de lengte van de bebouwing.
- De hellingshoek van het dak dient tussen de 20 en 45 graden te liggen.
- Daken donkergrijs en gevels in gedekte natuurlijke kleuren of aardetinten. De kleurstelling van de bebouwing is belangrijker dan het materiaal en moet op elkaar afgestemd zijn (gebruik weinig verschillende kleuren).
- Steen, hout en damwandprofielen, etc. in gedekte, natuurlijke kleuren en tinten.
- Toepassing van zonne-energie opwekkende technologieën/warmtecollectoren behoren tot de mogelijkheden.

Kaart 7. Zonering volgens de Wet ammoniak en veehouderij.

■ **Bestemmingsplannen**

Voor het buitengebied van de gemeente Someren is een bestemmingsplan “Buitengebied Someren” opgesteld. Dat bestemmingsplan is op 29 juni 2011 vastgesteld. Door lopende procedures is het bestemmingsplan wel in werking getreden maar nog niet onherroepelijk. Zandstraat 99-101, Hollestraat 28 en Ruiter 17-19 zijn niet in het bestemmingsplan “Buitengebied Someren” opgenomen. Voor de concentratie van de bedrijfsactiviteiten en de daarvoor noodzakelijke vergroting van het bouwblok is een separaat bestemmingsplan “Zandstraat 99” opgesteld. In het bestemmingsplan wordt een bouwblok van 2,5 ha ingetekend, waarvan 20% dient voor landschappelijke inpassing. De Hoof 28 valt binnen het komende bestemmingsplan De Heihorsten. Voor de Hoof 28 en Zandstraat 99-101 is het bestemmingsplan uit 1998 nog vigerend.

Voor de Hollestraat is in een postzegelplan opgesteld dat de bouw van woningen mogelijk maakt. Het bestemmingsplan is onherroepelijk en de woningen worden inmiddels gebouwd. Voor Ruiter 17-19 is eveneens een postzegelplan opgesteld, dat een bestemming “groen” heeft gekregen. De voormalige bedrijfswoning is bestemd als ‘wonen’. Op het perceel zal na afbraak van de stallen natuurontwikkeling worden gerealiseerd. De exacte invulling is nog onduidelijk.

■ **Samenhang verschillende bestemmingsplannen**

Het bestemmingsplan maakt de uitbreiding van het pluimveebedrijf aan de Zandstraat 99 mogelijk. Om de ontwikkeling aan de Zandstraat mogelijk te maken, wordt een aantal locaties van pluimveebedrijf Engelen samengevoegd op deze locatie. Het college van Gedeputeerde Staten heeft ontheffing verleend om het bouwblok aan de Zandstraat te vergroten tot een oppervlak van maximaal 2,5 hectare. Deze ontheffing is door de Afdeling in stand gelaten. Gelet op het beleid dat tussentijds door de provincie ontwikkeld is in het kader van de intensieve veehouderij en waardoor bouwblokken ten behoeve van

deze bedrijven gemaximeerd zijn op een oppervlakte van 1,5 hectare, zijn alternatieven vanuit de bedrijfsvoering redelijkerwijs niet aanwezig. Het is immers niet meer mogelijk om een bouwblok van 2,5 hectare planologisch te regelen.

De concentratie en uitbreiding van de pluimveehouderij aan de Zandstraat 99 leidt tot een toename van de emissie en depositie van ammoniak op nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Het gaat hier om de gebieden:

1. Strabrechtse Heide (aangewezen als habitat- en vogelrichtlijngebied);
2. Groote Peel (habitat- en vogelrichtlijn);
3. Weerterbos (vogelrichtlijn).

De ammoniakemissie vanuit de locatie Zandstraat 99 neemt aanzienlijk toe. Met de ontwikkeling aan de Zandstraat hangt evenwel direct de sanering van een tweetal andere locaties samen. De ontwikkeling, zijnde een concreet initiatief als bedoeld in artikel 9.5 van de Verordening ruimte (oud), ziet op uitbreiding van de locatie Zandstraat én een verplaatsing/sanering van de locaties Hollestraat 28 en Ruiters 17 naar deze locatie. De genoemde bedrijven aan Hollestraat en Ruiters lagen in het rode extensiveringsgebied rond de kern van Someren. De bedrijven waren al geruime tijd in eigendom bij en werden sedertdien geëxploiteerd door pluimveebedrijf Engelen, zodat gesproken kan en moet worden van een concentratie van verschillende bedrijven op één locatie door deze bedrijven te verplaatsen naar de Zandstraat. Hiertoe waren de, op grond van de Verordening ruimte, vereiste concrete aanzetten gedaan vóór 20 maart 2010.

De beëindiging van de intensieve veehouderijen aan de Ruiters en de Hollestraat was één van de voorwaarden voor het verlenen van ontheffing van de Verordening ruimte. Om dit te kunnen borgen, zijn de bestemmingsplannen voor Ruiters 17 en Hollestraat 28 in de raadsvergadering van 29 juni 2011 vastgesteld en inmiddels onherroepelijk geworden (het ingestelde beroep is ingetrokken). Het bestemmingsplan voor de Zandstraat is in de vergadering van 31 augustus 2011 vastgesteld. Hierdoor zijn de locaties ook uitdrukkelijk aan elkaar gekoppeld; op de Hollestraat en de Ruiters is voorzien in een bestemming die geen intensieve veehouderij meer mogelijk maakt en aan de Zandstraat wordt vervolgens het bouwblok uitgebreid. Het plan voor de uitbreiding aan de Zandstraat, en de daarmee samenhangende verplaatsing van de locaties aan de Hollestraat en de Ruiters, is vervolgens uitgebreid met verplaatsing/concentratie van een tweetal andere bedrijven, gelegen aan de Zandstraat 61 en De Hoof 28, dit mede met het oog op de Nb-toets. Dit alles vormt feitelijk één project. De aangevraagde en inmiddels in ontwerp verleende Nb-vergunning heeft hier ook betrekking op.

Met “het plan” als bedoeld in artikel 19J Nb 1998 kan dan ook verstaan worden de bestemmingsplannen Zandstraat 99, Hollestraat 28 en Ruiters 17. Ofschoon formeel sprake is van drie separate bestemmingsplannen als bedoeld in artikel 3.1 Wro, is de samenhang zo groot dat gesproken kan worden van één plan als bedoeld in artikel 19J Nb.

- **Overige relevante regelgeving**

De belangrijkste sectorale wet- en regelgeving met een ruimtelijke component is de Wet ammoniak en veehouderij. In deze wet wordt bepaald dat er geen emissiepunt mag zijn binnen 250 meter van een zeer gevoelig natuurgebied. Bij de Zandstraat 99-101 liggen geen zeer gevoelige gebieden binnen deze beschermingszone.

- **Wet geurhinder en veehouderij**

Een agrarische vestiging moet voldoen aan de Wet geurhinder en veehouderij, het bevoegd gezag – meestal de gemeente – moet hieraan toetsen. In de wet staan standaard (landelijke) geurnormen. De Wet geurhinder en veehouderij is alleen van toepassing op de geur vanuit stallen (dierenverblijven). Andere geurbronnen op een veehouderij, zoals opslag van bijproducten, opslag van mest buiten de stal en mestverwerking moeten apart worden getoetst.

De Wet geurhinder en veehouderij biedt de mogelijkheid om bij gemeentelijke verordening andere afstanden of normen vast te stellen dan de landelijke afstanden of normen. Hierbij moet wel aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan, die zijn genoemd in artikel 8 van de wet. De geurbelasting van een veehouderij die optreedt ter plaatse van woningen van derden wordt berekend volgens de systematiek van de wet.

Andere wet- en regelgeving met een ruimtelijke component is de beleidsregel Stikstof en Natura 2000, en de PAS. Beide worden besproken bij de wetgeving over de Natura 2000. Er is natuurlijk nog veel meer wet- en regelgeving over het houden van kippen. Deze is echter weinig relevant met betrekking tot de afwegingen van de milieueffectenrapportage of worden elders besproken.

De overige wetgeving is gericht op de bescherming van de natuurwaarden. Naast de wetgeving met betrekking tot gebiedsbescherming – de Natuurbeschermingswet – is de Flora en Faunawet van belang en met betrekking tot de ecologische hoofdstructuur is de Verordening ruimte van de provincie het document waar de begrenzing is vastgelegd. De oorspronkelijke regelgeving stamt uit de rijksnota's uit de jaren negentig van de twintigste eeuw. In eerste instantie wordt de wet- en regelgeving en beleidsnota's met betrekking tot de Natura 2000 besproken, waarna de Flora en Faunawet en de regels met betrekking tot de ecologische hoofdstructuur besproken worden. Tot slot wordt kort ingegaan op de beschermingsregels met betrekking tot cultuurhistorische en archeologische waarden.

- **Wet milieubeheer, luchtverontreiniging**

In de Wet milieubeheer is een hoofdstuk opgenomen over luchtkwaliteit. Dit hoofdstuk wordt wel de 'Wet luchtkwaliteit' genoemd en vervangt het 'Besluit Luchtkwaliteit 2005'. Door de gemeente Someren is de eis gesteld dat in verband met de milieuanvraag voor de verandering van het bedrijf, dient te worden aangetoond dat wordt voldaan aan de eisen van de Wet luchtkwaliteit. In mei 2008 is tevens de EU-richtlijn voor luchtkwaliteit (2008/50/EG) vastgesteld. In de Wet luchtkwaliteit is opgenomen dat een project doorgang kan vinden indien aan minimaal één van de volgende eisen wordt voldaan:

- Het project resulteert niet in een overschrijding van de grenswaarden uit de Wet luchtkwaliteit.
- Het project leidt - al dan niet per saldo - niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit. Saldering moet plaatsvinden in een gebied dat een functionele of geografische relatie heeft met het plangebied. Het gaat daarbij ook om plannen die de luchtkwaliteit ter plekke iets kunnen verslechteren, maar in een groter gebied per saldo verbeteren. Meer informatie over projectsaldering is te vinden in de Handreiking 'Projectsaldering luchtkwaliteit 2007'.
- Het project draagt 'niet in betekende mate' (NIBM) bij aan de luchtverontreiniging. Hierbij wordt het begrip 'niet in betekende mate', totdat het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) in werking treedt, gedefinieerd als 1% van de grenswaarde voor NO₂ en PM10. In het 'Besluit niet in betekende mate bijdragen (luchtkwaliteit)' en de 'Regeling niet in betekende mate bijdragen (luchtkwaliteit)' zijn de uitvoeringsregels vastgelegd die betrekking hebben op het begrip NIBM.
- Een project past binnen het NSL of binnen een regionaal programma van maatregelen.

De grenswaarden in de Wet luchtkwaliteit geven een niveau aan van de buitenluchtkwaliteit dat op het aangegeven tijdstip moet zijn bereikt. In artikel 74 van de 'Regeling beoordeling luchtkwaliteit 2007' wordt aangegeven dat bij het door middel van berekening vaststellen van concentraties van verontreinigende stoffen in de buitenlucht bij inrichtingen, de concentraties worden bepaald vanaf de grens van het terrein van de betreffende inrichting.

Bij de toetsing aan de Wet luchtkwaliteit dient rekening te worden gehouden met de in het onderzochte gebied aanwezige achtergrondconcentraties. In het voorliggende rapport is gebruik gemaakt van de achtergrondconcentraties die zijn opgenomen in het Nieuw Nationaal Model.

De grenswaarden in de Wet luchtkwaliteit geven een niveau van de buitenluchtkwaliteit dat op een aangegeven tijdstip moet zijn bereikt. Uit hoofdstuk 2, artikel 2, lid 3, van de regeling volgt dat op de volgende locaties geen beoordeling plaatsvindt van de luchtkwaliteit voor zwaveldioxide, stikstofdioxide, zwevende deeltjes, lood, benzeen en koolmonoxide voor zover het betreft kwaliteitseisen ter bescherming van de gezondheid van de mens:

- locaties die zich bevinden in gebieden waartoe het publiek geen toegang heeft en waar geen vaste bewoning is;
- bedrijfsterreinen of terreinen van industriële inrichtingen, waarop alle relevante bepalingen inzake gezondheid en veiligheid op het werk gelden;
- op de rijbaan van wegen; en op de middenberm van wegen, tenzij voetgangers normaliter toegang tot de middenberm hebben.

Voor de beoordeling van de luchtkwaliteit bij inrichtingen gelden de volgende uitgangspunten.

- Op het (niet voor het publiek toegankelijke) terrein van een inrichting of bedrijfsterrein waar meerdere inrichtingen zijn gelegen wordt de luchtkwaliteit niet beoordeeld. De

richtlijn is daar niet van toepassing en er geldt geen beoordelingsplicht. Dit omvat mede de bedrijfsgebonden woning op een bedrijfsterrein.

- Er wordt getoetst vanaf de grens van het terrein van de inrichting of bedrijfsterrein. In het algemeen is door afzettingen, hekken en borden e.d. duidelijk waar de terreingrens loopt en wordt de grens bepaald door het terrein waar de gebouwen, installaties, wegen, parkeerterreinen en laad- en los-faciliteiten en dergelijke zijn gelegen.

De Europese regelgeving (EU-richtlijn 2008/50/EG, mei 2008) stelt dat de toetsingsafstand, daar waar geen gevoelige bestemmingen zijn gelegen, op 70 meter afstand van de stallen gesteld mag worden. Deze Europese regelgeving is per 1 januari 2009 in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd als de Beoordelingsrichtlijn Luchtkwaliteit. Bij het terrein van de inrichting of bedrijfsterrein dient de luchtkwaliteit volgens deze Beoordelingsrichtlijn op een zodanig punt beoordeeld te worden, dat een representatief beeld ontstaat van de luchtkwaliteit in een gebied van (minimaal) 250 meter bij 250 meter, gelegen langs de grens van het terrein van de inrichting of van het bedrijfsterrein. Waar geen sprake is van blootstelling van mensen gedurende een periode die ten opzichte van de middelingstijd van een kwaliteitseis als significant aangemerkt kan worden, wordt de luchtkwaliteit niet beoordeeld. De Wet luchtkwaliteit geeft de volgende grenswaarden:

Zwevende deeltjes

- 40 $\mu\text{m}/\text{m}^3$ als jaargemiddelde concentratie;
- 50 $\mu\text{m}/\text{m}^3$ als 24-uurgemiddelde concentratie, die 35 keer per jaar mag worden overschreden.

Concentraties die zich van nature in de lucht bevinden en die niet schadelijk zijn voor de gezondheid van de mens, worden bij het beoordelen van de luchtkwaliteit voor zwevende deeltjes (PM10) buiten beschouwing gelaten. Per locatie in Nederland wordt de achtergrondconcentratie gecorrigeerd.

Stikstofdioxide

De Wet luchtkwaliteit geeft de volgende grenswaarden voor stikstofdioxide (NO_2):

- 40 $\mu\text{m}/\text{m}^3$ als jaargemiddelde concentratie;
- 200 $\mu\text{m}/\text{m}^3$ als uurgemiddelde concentratie, die 18 keer per jaar mag worden overschreden.

Voor stikstofdioxide gelden de volgende plandrempels tot 2010:

- 44 $\mu\text{m}/\text{m}^3$ als jaargemiddelde concentratie in 2008;
- 42 $\mu\text{m}/\text{m}^3$ als jaargemiddelde concentratie in 2009;
- 220 $\mu\text{m}/\text{m}^3$ als uurgemiddelde concentratie, die 18 keer per jaar mag worden overschreden in 2008
- 210 $\mu\text{m}/\text{m}^3$ als uurgemiddelde concentratie, die 18 keer per jaar mag worden overschreden in 2009.

Zwavedioxide

De Wet luchtkwaliteit geeft de volgende grenswaarden voor zwavedioxide (SO₂):

- 350 µm/m³ als uurgemiddelde concentratie, die 24 keer per jaar mag worden overschreden;
- 125 µm/m³ als 24-uurgemiddelde concentratie, die 3 keer per jaar mag worden overschreden.

Koolmonoxide

De Wet luchtkwaliteit geeft de volgende grenswaarde voor koolmonoxide (CO):

- 10.000 µm/m³ als 8-uurgemiddelde concentratie.

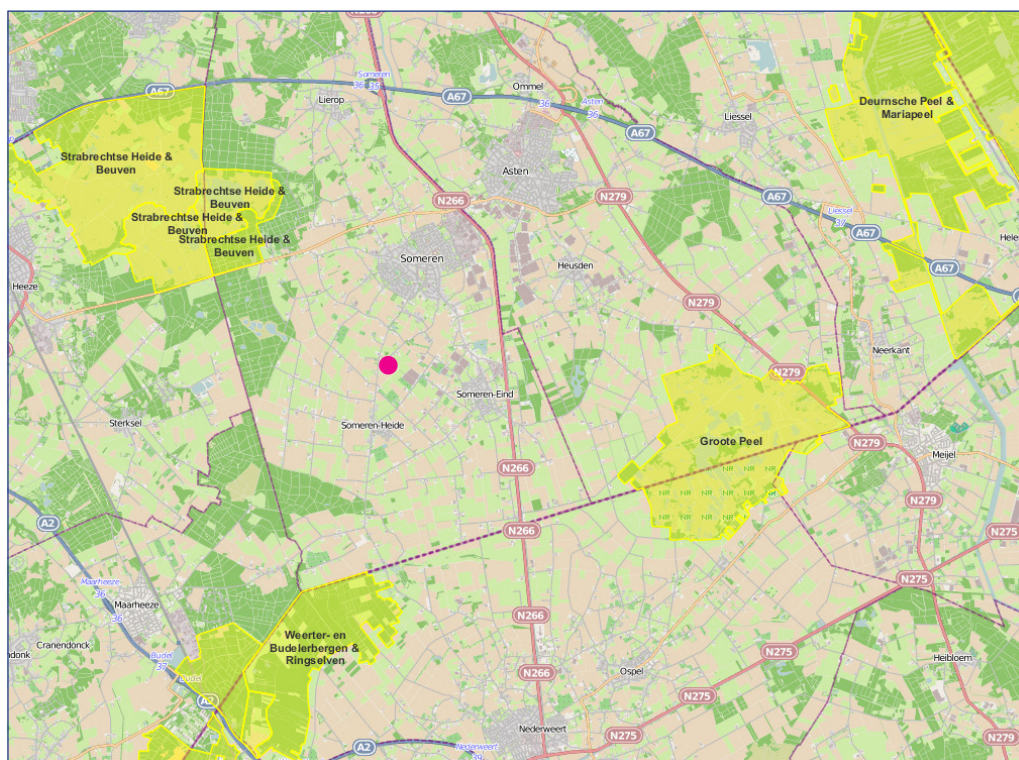
■ **Natuurbeschermingswet 1998**

Gebieden welke momenteel beschermd worden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 zijn te onderscheiden in twee categorieën:

- Natura - 2000 gebieden: internationaal belangrijke gebieden waar soorten voorkomen die in internationale richtlijnen en overeenkomsten zijn benoemd;
- Beschermde natuurmonumenten: op nationaal niveau belangrijke natuurgebieden.

De Natura - 2000 gebieden zijn strikt beschermd. Daarbij moet niet alleen gekeken worden naar handelingen in het gebied zelf, maar is de zogenoemde externe werking van groot belang. Er dient hiertoe getoetst te worden of er geen negatief significante effecten op kwetsbare natuur zijn waar te nemen.

Kaart 8. Ligging van de Natura 2000 gebieden ten opzichte van de planlocatie.

Vooral voor Natura - 2000 gebieden begint wat jurisprudentie te komen. Er is een passende beoordeling noodzakelijk die gericht is op de instandhoudingdoelstellingen van het betreffende gebied. Volgens artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn moet “voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een dergelijk gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied”. Een vergelijkbare passage staat in artikel 19d lid 3 van de Natuurbeschermingswet 1998. Momenteel ligt er voor de meeste Natura – 2000 gebieden nog geen definitieve begrenzing vast, vooralsnog is deze begrenzing vastgelegd bij de plaatsing van de gebieden op de communautaire lijst in 2004. De Natura 2000 gebieden Strabrechtse Heide en Weerterbos zijn in ontwerp aangewezen, De Grootte Peel is definitief begrensd, de (voorlopige) begrenzingen hiervan is in het hoofdstuk “Beschrijving” weergegeven. Naast de Natura 2000 gebieden zijn er enkele andere beschermde gebieden in de omgeving, deze worden in het hoofdstuk “Beschrijving” nader aangeduid.

Voor het Weerterbos en de Grootte Peel is een concept beheerplan gereed. Voor de Strabrechtse Heide is nog geen concept beheerplan beschikbaar. Voor de Brabantse Natura 2000 gebieden zijn algemene kaarten met daarop de begrenzingen van de stikstofgevoelige habitats. De beschikbare recente verspreidingskaarten geven een goed inzicht in de beheerdoelen van de Natura 2000 gebieden. In de beheerplannen wordt vastgelegd welke handelingen wel en welke handelingen niet mogelijk zijn. Bij het beoordelen van effecten mag niet het gebied als geheel worden genomen, maar moeten specifieke onderzoeken plaats vinden.

De Raad van State wijst in verschillende uitspraken op strijdigheid met de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn bij het verstrekken van ontheffingen in het kader van de Flora en Faunawet. Ook de Natuurbeschermingswet rust op dezelfde internationale wetten. Zowel de Habitatrichtlijn als de Vogelrichtlijn kent een beperkt aantal gronden waarop een vergunning c.q. een ontheffing mogelijk is.

Crisis- en Herstelwet

In de Crisis- en herstelwet zijn enkele voorstellen opgenomen met betrekking tussen de relatie Natura 2000 en ammoniak. Er zijn daarvoor enkele wijzigingen voorgesteld van de Natuurbeschermingswet 1998. In het kader van de voorliggende beoordeling zijn twee aspecten van belang:

1. De bewijslast voor het aantonen van het eventuele significante effect wordt vereenvoudigd tot een onderzoek op basis van de beste beschikbare informatie. Aangetoond moet worden dat er geen duidelijke twijfel bestaat over het achterwege blijven van mogelijke aantasting door die handelingen van de wezenlijke kenmerken van het beschermde natuurmonument.
2. Naast de referentiedatum die voor de stikstofdepositie momenteel gebruikt mag worden – de datum van de aanwijzing van het gebied – wordt een referentiedatum geïntroduceerd van 7 december 2004. De opzet is dat beide datums gebruikt mogen worden.

Met het vaststellen van de Crisis- en herstelwet door de eerste kamer is de Natuurbeschermingswet 1998 gewijzigd conform de voorstellen.

Jurisprudentie

Op 31 maart 2010 heeft de Raad van State uitspraak gedaan met betrekking tot een veehouder in Noord-Brabant (200903784/1/R2). Deze is van belang voor het bepalen of een project als bestaand gebruik is te beschouwen. Eerst stelt de raad vast dat het vestigen of het uitbreiden van een veehouderij te beschouwen is als een project in de zin van de habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet 1998. Voorts wordt gesteld, dat een project (een veehouderij) als bestaand gebruik wordt gezien als er een vergunning dan wel een melding krachtens de Wet milieubeheer rust op het project. In het geval van een uitbreiding moet deze uitbreiding beoordeeld worden op significante effecten. De eventuele vergunning rust wel op de volledige inrichting.

Op 7 september 2011 heeft de Raad van State uitspraak gedaan met betrekking tot een veehouder in Gelderland (201003301/1/R1). De Raad van State oordeelt dat invoering van artikel 19kd (via de Crisis en Herstelwet toegevoegd aan de Natuurbeschermingswet) niet betekent dat er geen vergunningplicht is. Ook als er geen toename is van de depositie of de emissie van stikstof blijft een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk.

Over de referentiedatum uit de Crisis en Herstelwet, en opgenomen in artikel 19kd Natuurbeschermingswet, stelt de Raad van State dat als een gebied – in het kader van de Vogelrichtlijn – eerder dan de generieke datum van 7 december 2004 is aangewezen deze eerdere datum als referentie moet worden aangehouden. Daarbij wordt tevens aangegeven dat geen datum voor 10 juni 1994 hoeft te worden gehanteerd.

Discussie Ammoniak en veehouderijen versus Natura - 2000

De stikstofproblematiek heeft geleid tot een polemiek over de implementatie van de wet en de relatie met de gewenste economische ontwikkelingen. Door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn verschillende onderzoeken opgezet waarin de beste handelswijze is beschreven. Hierna wordt een kort overzicht van de relevante aspecten gegeven. De discussie heeft geleid tot een werkbare situatie met betrekking tot de toetsing van de effecten.

Handreiking voor toetsing effecten van ammoniak op Natura - 2000

Op 24 november 2008 is door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een Handreiking gepubliceerd voor de toetsing van de effecten van ammoniak op de Natura – 2000 gebieden. Aan de hand van een zevental hulpvragen wordt in de handreiking inzichtelijk gemaakt hoe een goede beoordeling mogelijk is.

Deze hulpvragen zijn:

1. instandhoudingdoelstellingen voor stikstofdepositie gevoelige habitattypen en soorten;
2. locaties betreffende habitattypen en soorten;
3. huidige staat van instandhouding;
4. bepalende abiotische condities;

5. prognose ontwikkeling abiotische condities;
6. bepalen effect (voorgenomen) activiteit;
7. bepalen cumulatief effect.

Passende beoordeling en beheersplannen per Natura - 2000 gebied

Op 1 april 2009 heeft de Raad van State de navolgende uitspraak (kenmerk: 200802588/1/R2, 200802600/1/R2 en 200807857/1/R2) gedaan:

- Het is niet meer mogelijk terug te vallen op vergunde rechten, conform een vigerende vergunning Wet milieubeheer (is inmiddels ingehaald door recente uitspraken en de CHW).
- Het is verplicht een habitattoets te verrichten, middels het maken van een passende beoordeling, vertrekpunt hierbij is bestaand gebruik.
- Er dient te worden gemotiveerd waarom is uitgesloten dat voorgenomen uitbreidingsplannen geen significante gevolgen hebben op nabijgelegen Natura - 2000 gebieden.
- De instandhoudingdoelstellingen per gebied dienen behaald te worden, deze worden vastgelegd in beheersplannen.
- Indien noodzakelijk dienen er mitigerende maatregelen te worden genomen door initiatiefnemer, deze moeten worden geïntegreerd in de beheersplannen.
- De beoordeling van de effecten op een Natura - 2000 gebied zullen in een breder verband worden getoetst, cumulatie van ammoniak speelt hierbij een voornaam rol.

Verkenning Minister Verburg naar implementatie Natura - 2000

Op 30 juni 2009 heeft Minister Verburg van LNV middels een brief (referentie PDN.2009.56) aan de Tweede Kamer een reeks maatregelen uiteengezet ten aanzien van beleidsregels en instandhoudingdoelstellingen van Natura - 2000 gebieden. Hiertoe heeft Minister Verburg de Adviesgroep Huys opdracht gegeven te zoeken naar oplossingsrichtingen geconcentreerd op de kernvraag; “wat is een kansrijke strategie om het vastzittende dossier van ammoniak en Natura - 2000 weer in beweging te krijgen, gebruikmakend van de maximale juridische mogelijkheden (rek & ruimte)”.

De Adviesgroep Huys (2009) concludeert onder andere het navolgende:

- instandhoudingdoelstellingen kunnen stapsgewijs en gefaseerd worden bereikt opdat er ruimte kan worden geboden aan andere gebruiksfuncties in een gebied;
- met het formuleren van instandhoudingdoelstellingen dient er rekening gehouden te worden met het dynamische karakter van de natuur, o.a. klimaatveranderingen, deze verdient een heroverweging;
- de kritische depositiewaarde heeft een te grote aandacht gekregen in het Nederlandse beleid, deze waarde is te stringent geformuleerd en toegepast. Het belang van de kritische depositiewaarde dient gerelativeerd te worden, hierdoor zal de nadruk door toetsing bij de Raad van State verminderen.

Dit resulteert in een aanbeveling welke betoogt dat er ruimte is voor economische ontwikkeling in Natura – 2000 gebieden als wordt zeker gesteld dat ecologische en economische doelen gelijktijdig en in samenhang worden beschouwd. Voorts dient er gezocht

te worden naar rek in de huidige regelgeving zonder natuurdoelen uit het oog te verliezen. Vooralsnog zijn er geen consequenties uit het advies van de Adviesgroep Huys te trekken voor lopende en komende procedures.

Concept beheerplannen

Tussen het Ministerie van LNV en het IPO is afgesproken dat er conceptplannen opgesteld worden waarmee de impact van de aanwijzing van desbetreffend Natura – 2000 gebied op de omgeving geschat kan worden. Doel is dat deze beheersplannen worden geïntegreerd als provinciaal toetsingskader, waarin in ieder geval wordt geïmplementeerd:

- Het samengaan van generieke en gebiedsspecifieke maatregelen in een pakket;
- Het door middel van een passende beoordeling inzichtelijk maken dat instandhoudingdoelstellingen dichterbij worden gebracht;
- het inzichtelijk worden van de ontwikkeling van natuurwaarden en ammoniakdepositie voor een monitoringssysteem en afsprakenkader;
- het centraal stellen van de instandhoudingdoelstellingen per gebied.

Aanpassing Natuurbeschermingswet 1998

Naast het advies van de Adviesgroep Huys heeft de Minister van LNV zelf onderzoek uitgevoerd. Dit heeft geleid tot voorstellen voor wijziging of verduidelijking van de Natuurbeschermingswet 1998 op een aantal punten, te weten:

1. continuering van het huidige regime voor bestaand gebruik na de overgangstermijn tot inwerkingtreding van de beheerplannen;
2. voorziening voor een specifiek beoordelingsregime voor stikstofemissies;
3. aanpassing van het beschermingsregime voor doelen voor beschermde natuurmonumenten;
4. verduidelijking van de beroepsmogelijkheid tegen het beheersplan;
5. wettelijke verankering rekenmodellen en meetmethoden.

De resultaten van de Adviesgroep Huys en onderhavige verkenning zullen op korte termijn worden besproken met andere overheden en maatschappelijke organisaties die bij de implementatie van Natura 2000 betrokken zijn. Het advies van de Adviesgroep Huys en het eigen onderzoek van de Minister heeft indirect – namelijk via de Crisis- en Herstelwet – geleid tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998.

■ **Beleidsregel Stikstof en Natura 2000**

Voor de provincie Noord-Brabant geldt een beleidsregel Stikstof en Natura 2000 met betrekking tot reductie van de depositie van stikstof op de Natura 2000 gebieden. Voor de toepassing van de beleidsregel is overeenstemming tussen de verschillende partijen in de provincie bereikt. De beleidsregel heeft drie doelstellingen:

1. Emissiereductie in alle sectoren in de veehouderij, om daarmee proportioneel bij te dragen aan een verlaging van de stikstofdepositie in Natura 2000 gebieden tot een niveau van ca. 1500 mol of daaronder, in combinatie met emissiereductie uit andere bronnen als verkeer en industrie. Dit niveau is bestuurlijk overeengekomen als een doelstelling

die bereikt dienen te zijn aan het eind van de derde beheerplanperiode (2027). Deze doelstelling zal intensief worden gemonitord. Bij het afwijken van de dalende depositielijn zullen extra maatregelen genomen worden.

2. Door die gezamenlijk te bereiken depositiereductie, ontstaat een garantie voor het realiseren van instandhoudingsdoelen op termijn, zodat flexibeler met Nb-wet-vergunningverlening voor individuele veehouderijbedrijven omgegaan kan worden;
3. Eén van de aspecten van het flexibeler vergunningsstelsel is dat de administratieve lasten voor veehouders en provincie in het kader van vergunningverlening Nb-wet beperkt kunnen blijven.

Om de doelstellingen te bereiken zijn enkele technieken opgenomen in de beleidsregel:

1. Toepassing extra emissiearme technieken: verdergaand dan huidige generieke regels. Deze extra technieken houden in: voor alle nieuwe intensieve veehouderijstallen een emissiereductie op basis van Best Beschikbare Technieken.
2. Opheffen piekbelastingen: bedrijven die een hoge depositie veroorzaken, waarbij sprake is van meer dan 200 mol of van een gemiddeld zeer hoge depositie op het Natura 2000 gebied, zullen worden gesaneerd
3. Depositiesaldering door middel van een depositiebank: bedrijven mogen ten opzichte van hun huidige depositieniveau groeien, mits de groei gecompenseerd wordt door uitruil van depositierechten met andere gestopte/stoppende veehouderijbedrijven. Deze uitruil is alleen toegestaan via de depositiebank. Bij saldering gelden de volgende regels:
 - Salderen is verplicht boven de depositie die veroorzaakt wordt bij het niveau van het emissieplafond op basis van uitvoering van de AMvB huisvesting.
 - Om ontwikkelingen dichtbij Natura 2000 gebieden te beperken, is het niet mogelijk voor bedrijven boven de 5 mol om te salderen met gestopte bedrijven onder de 5 mol. Andersom is wel toegestaan: bedrijven onder de 5 mol mogen wel salderen met gestopte bedrijven boven de 5 mol.
 - Salderingsvoorwaarden voor IV-bedrijven >5 mol worden gefaseerd per beheerplanperiode aangescherpt;
 - Voor alle sectoren geldt dat er gesaldeer mag worden tot een niveau van maximaal 50 mol. Uitzondering geldt voor bepaalde melkrundveehouderijen, die onder nader uit te werken voorwaarden (o.a. beheerfunctie binnen het gebied) boven de 50 mol hun bedrijf kunnen uitbreiden.
 - Voor gebieden met weinig veehouderijbedrijven is het de vraag of er wel depositierechten voorhanden zijn, aangezien het aantal gestopte bedrijven gering zal zijn. Voor deze gebieden zal worden bekeken of er een andere salderingsmethode toegepast kan worden, dan wel een andere oplossing gezocht kan worden.
 - De depositiebank gaat werken zodra daarin voldoende depositierechten voorhanden zijn. Partijen spannen zich in om – door een actief beleid van intrekking van vergunningen/melding bij gestopte bedrijven – de bank zo spoedig mogelijk te vullen.
 - Er zal nog naar een oplossing worden gezocht voor de interim-periode waarin de depositiebank nog onvoldoende gevuld is.
 - De depositiebank wordt gevuld met depositie van gestopte of gekrompen bedrijven, op basis van de depositie die bestond voor of op 7 december 2004. Voorwaarde is dat de bedrijven op genoemde datum nog actief waren.

4. Monitoringssysteem: er zal een monitoring van de voortgang van de depositievermindering per Natura 2000 gebied opgezet worden.

■ **Programmatische Aanpak Stikstof**

Duidelijk is dat het stikstofprobleem te groot is voor één partij. De programmatische aanpak stikstof (PAS) maakt zichtbaar wat de bijdrage op verschillende niveaus (generiek, provinciaal, gebiedsgericht) en van verschillende sectoren (landbouw, verkeer, industrie) aan de oplossing van het probleem is. Onder oplossing verstaat de Minister het per saldo geleidelijk maar onvermijdelijk omlaag brengen van de depositie, waardoor in de tijd realisatie van de natuurdoelen dichterbij komt. Uitgangspunt is dat ontwikkeling mogelijk blijft. Het incalculeren van ontwikkelruimte is dus onderdeel van de aanpak. Gelet op de grote verschillen tussen de huidige depositie van stikstof en de ecologisch gewenste depositie, meent de Minister dat een discussie over het bereiken van deze kritische depositiewaarde nu niet aan de orde is. Het is veel effectiever om het nu te hebben over een aanpak die uitgaat van een gefaseerde doelrealisatie. Van belang is nu dat we het bereiken van de natuurdoelen dichterbij brengen en verslechtering uitsluiten.

De Minister werkt daarom aan een goede ecologische onderbouwing van de aanpak op gebiedsniveau. Dit is voor de houdbaarheid van beheerplannen en vergunningen nodig. Het is de ecologische onderbouwing die uiteindelijk aangeeft in welke mate en in welk tempo de stikstofdepositie op de desbetreffende beheerplannen moet dalen. Ook zal in navolging van het advies van de adviesgroep Huys gekeken worden naar de juridische borging van maatregelen die nodig zijn om de dalende depositie te bewerkstelligen. Via de PAS (en de vPAS) wordt aan de aanbevelingen van de adviezen van Trojan en Huys een invulling gegeven. De (voorlopig) programma stikstof is niet een vrijblijvend document maar een nadere invulling van de Natuurbeschermingswet waarin het is verankerd (artikel 19kl).

Belangrijkste wijziging in het beleid is dat er een integrale aanpak komt van herstelmaatregelen. Hierdoor komt er minder nadruk op stikstofreductie door agrariërs.

De vPAS heeft kenmerken van een – belangrijke – tussenstap, veel aspecten moeten nog worden uitgerekend op effectiviteit en kosten. Wel is duidelijk dat de maatregelen die genomen kunnen worden met betrekking tot stikstofreductie of reductie van de effecten redelijk in beeld zijn. Uitgangspunt is dat de maatregelen in de periode tot 2028 worden uitgevoerd. De maatregelen op gebiedsniveau en op het niveau van habitatype moeten nog worden uitgewerkt.

■ **Flora en Faunawet**

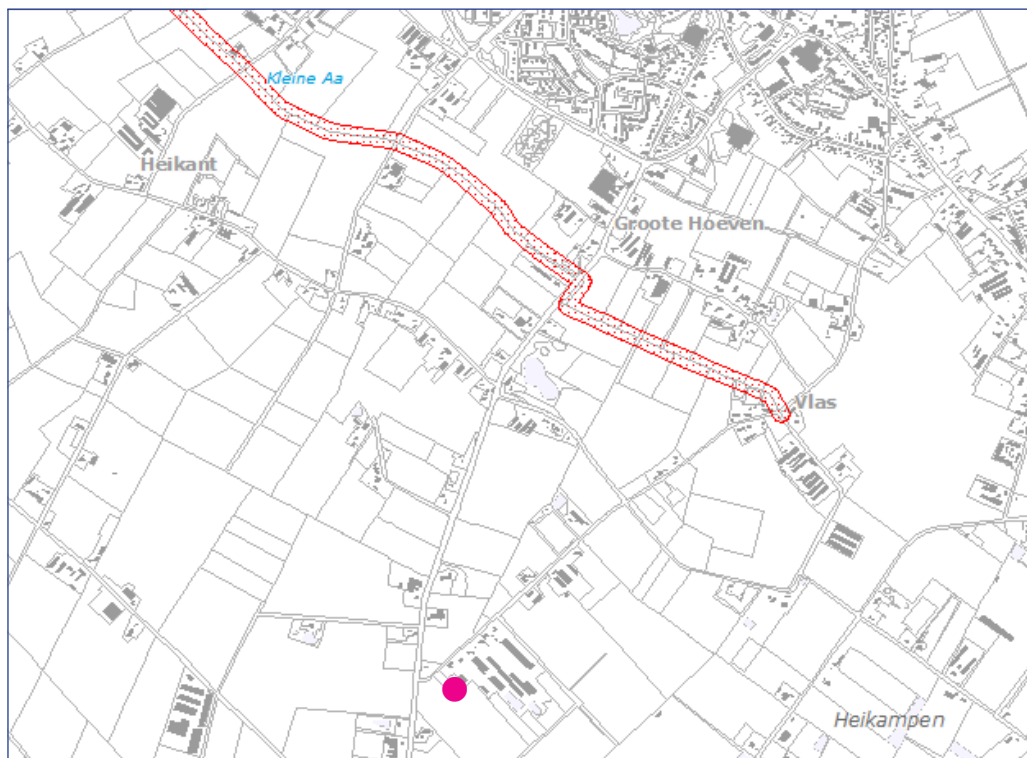
In Nederland worden de soorten beschermd via de Flora en Faunawet. Bij activiteiten en ruimtelijke ingrepen moet bij een limitatief aantal dieren en planten schade aan de populatie of de soort worden voorkomen. Belangrijk is dat voorafgaande aan de handeling een afdoend onderzoek moet worden uitgevoerd om eventuele schade aan de beschermde soorten in beeld te brengen. De limitatieve lijst beschermde soorten is verdeeld in drie beschermingscategorieën: in tabel 1 staan de soorten die wel zijn beschermd maar

waarvoor geen ontheffing noodzakelijk is, in tabel 2 staan soorten waarvoor een ontheffing nodig is of – als er gewerkt wordt met een goedgekeurde gedragscode – algemene beschermingsmaatregelen voldoende zijn. In tabel 3 staan soorten waarvoor altijd een ontheffing noodzakelijk is. Tabel 3 bevat soorten die in Nederland extra bescherming behoeven en soorten waarvoor internationale afspraken gelden. Vogels zijn niet opgenomen in een van de tabellen, alle inheemse vogels zijn tijdens de broedtijd strikt beschermd. Van de soorten met een internationale beschermingsstatus is – meestal – een zwaarder onderzoek en bewijsvoering noodzakelijk. Voor de soorten die op de Habitatrichtlijn of de Vogelrichtlijn staan, is slechts een ontheffing mogelijk bij een groot maatschappelijk belang met dwingende redenen.

Een bijzonder fenomeen is de vaste verblijfplaats, die het gehele jaar beschermd is ook als de betreffende soort tijdelijk afwezig is. Het gaat om vogels die, of jaarlijks op dezelfde locatie broeden, of het hele jaar een territorium verdedigen. Vanuit ecologisch standpunt zijn dat voornamelijk roofvogels en uilen die in deze categorie vallen. De tweede soortgroep die hieronder valt zijn de vleermuizen. Vleermuizen bezetten tijdens de kraamperiode een netwerk van verblijfplaatsen, de dieren vormen gezamenlijk een metapopulatie. Naast de zomerverblijven zijn essentiële foerageergebieden strikt beschermd, net als de vliegroutes tussen de verblijfplaats en deze foerageergebieden. Van de verschillende soorten zijn de paarterritoria – die vaak in de nazomer bezet worden – beschermd. Tot slot zijn de winterverblijven van vleermuizen strikt beschermd.

Naast de voornoemde beschermingsconstructies vallen alle inheemse soorten onder de zorgplicht zoals verwoord in de Flora en Faunawet. Dat betekent dat geen moedwillige

Kaart 9. Ligging van de ecologische hoofdstructuur (de stip is Zandstrat 99-101).

schade mag worden veroorzaakt aan de inheemse flora en fauna. Een zeer beperkt aantal inheemse dieren wordt als schadelijk beschouwd en die zijn niet beschermd.

■ **Ecologische Hoofdstructuur**

De ecologische hoofdstructuur is een netwerk van natuurgebieden in Nederland. De ecologische onderbouwing berust in de Eilandtheorie van MacArthur en Wilson, die aangetoond hebben dat de ligging en oppervlakte van eilanden in de Everglades te Florida invloed hebben op de biodiversiteit. Eind twintigste eeuw is het idee ontstaan om met behulp van bestaande en nieuwe natuurgebieden waartussen verbindingen zijn aangebracht de kwaliteit van de Nederlandse natuurgebieden te vergroten en veilig te stellen. Een ambitieus programma waarbij bestaande natuurgebieden werden vergroot door natuurontwikkeling en tussen deze gebieden verbindingen werden geprojecteerd. Dit moest in 2015 leiden tot een robuuste natuurkwaliteit in Nederland. De oorspronkelijke structuur is vastgelegd in de Nota Groene ruimte. De ecologische hoofdstructuur is op een aantal momenten herijkt, deels omdat de exacte locaties van de verbindingen en natuurontwikkeling waren uitgekristalliseerd en deels op basis van voortschrijdend inzicht. De begrenzing van de ecologische hoofdstructuur is tegenwoordig vastgelegd in de provinciale Verordening ruimte.

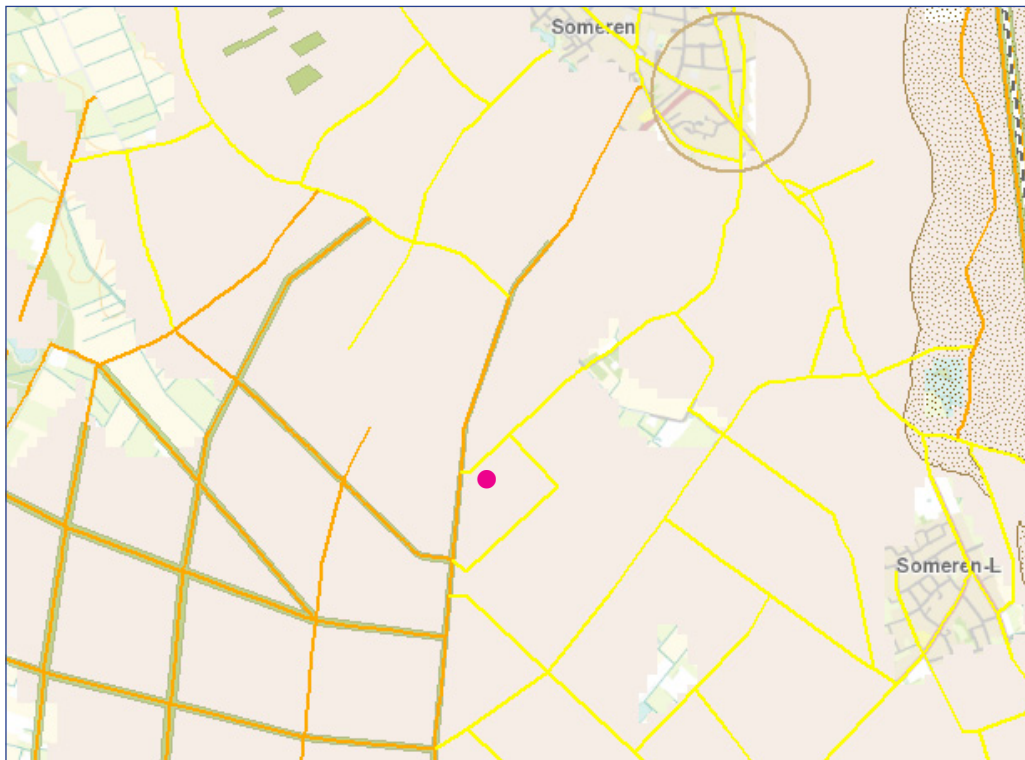
Bij het aantreden van het Kabinet Rutte is door de toenmalige staatssecretaris een discussie gestart met als uitgangspunt decentralisatie en herijking van de ecologische hoofdstructuur, waarbij reallocatie van de beschikbare middelen een belangrijke motivatie is. De discussie heeft geleid tot een bestuursakkoord tussen het rijk en de provincies, waarbij de provincies de bevoegdheid over de ecologische hoofdstructuur krijgen.

Voor de ecologische hoofdstructuur geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen het “nee-ten-zijprincipe”. Dat wil zeggen dat een ontwikkeling die schade veroorzaakt aan de ecologische hoofdstructuur slechts uitvoerbaar is als elders binnen de ecologische hoofdstructuur compensatie in oppervlakte of kwaliteit wordt toegevoegd.

■ **Cultuurhistorie en archeologische waarden**

De gemeente Someren heeft een beleidsnota archeologie opgesteld en goedgekeurd. In de beleidsnota worden verschillende categorieën van verwachtingspatronen vastgesteld, variërend van 1 (zeer hoog) tot 7 (geen waarden). Op basis van de categorieën is beschreven hoe men moet handelen en wat de gemeente verwacht van initiatiefnemers. De locatie Zandstraat 99-101 ligt in een gebied met de aanduiding “6”. De omschrijving in de beleidsnota van deze categorie is als volgt:

“De kans op het aantreffen van archeologische vindplaatsen is in deze gebieden/terreinen in vergelijking met andere landschappelijke zones, laag. Geomorfologisch gezien kan het gaan om relatief laag gelegen (nattere) landschappelijke zones, zoals delen van beekdalen, vroegere veengebieden en/of zones die in een recenter verleden rigoureuus tot op aanzienlijke diepte zijn ontgonnen. Het aantal vindplaatsen dat van gebieden met vergelijkbare omstandigheden bekend is, is uiterst laag. Al wil dit niet zeggen dat geheel geen vindplaatsen in het gebied aanwezig kunnen zijn. De kans op het aantreffen van archeologische resten is echter gering en vaak zoeken naar een speld in een hooiberg. De geëigende onderzoeksmethoden als (aanvullend) bureauonderzoek, booronderzoek of

Kaart 10. Cultuurhistorische waardenkaart 2012. De stip geeft het plangebied aan, verklaring van de kaart in de tekst over de cultuurhistorie.

proefsleuvenonderzoek zullen naar verwachting geen nieuwe gegevens opleveren, tenzij met een disproportioneel hoge onderzoeksinvestering die bovendien veel geld kost. De kans op het aantreffen van 'toevalsvondsten' blijft echter aanwezig. Op deze gebieden zijn geen ondergrenzen of een aanlegvergunning van toepassing vanuit het gemeentelijke bestemmingsplan. De kans op het aantreffen van behoudenswaardige archeologische relictten is immers zeer gering. Deze categorie wordt niet opgenomen op de bestemmingsplankaart (echter wel als legenda eenheid op de archeologische beleidskaart)."

Voor de beschrijving van de cultuurhistorische waarden heeft de provincie Noord-Brabant enige onderzoeken uitgevoerd naar de verspreiding van waardevolle objecten en lijnvormige elementen in de provincie. De beschrijvingen hebben geresulteerd in een uitvoerige beschrijving in vier rapporten over groen, bouwkunst, geografie en stedenbouw. Een vergelijkbaar rapport is eveneens verschenen over de aardkundige waarden. De bescherming vindt zijn juridische verankering in de Verordening ruimte.

De bescherming van de cultuurhistorische en archeologische waarden berust op de Conventie van Malta, die geïmplementeerd is in Nederlandse wetgeving en via de Verordening ruimte een juridisch kader heeft.

Beschrijving omgeving

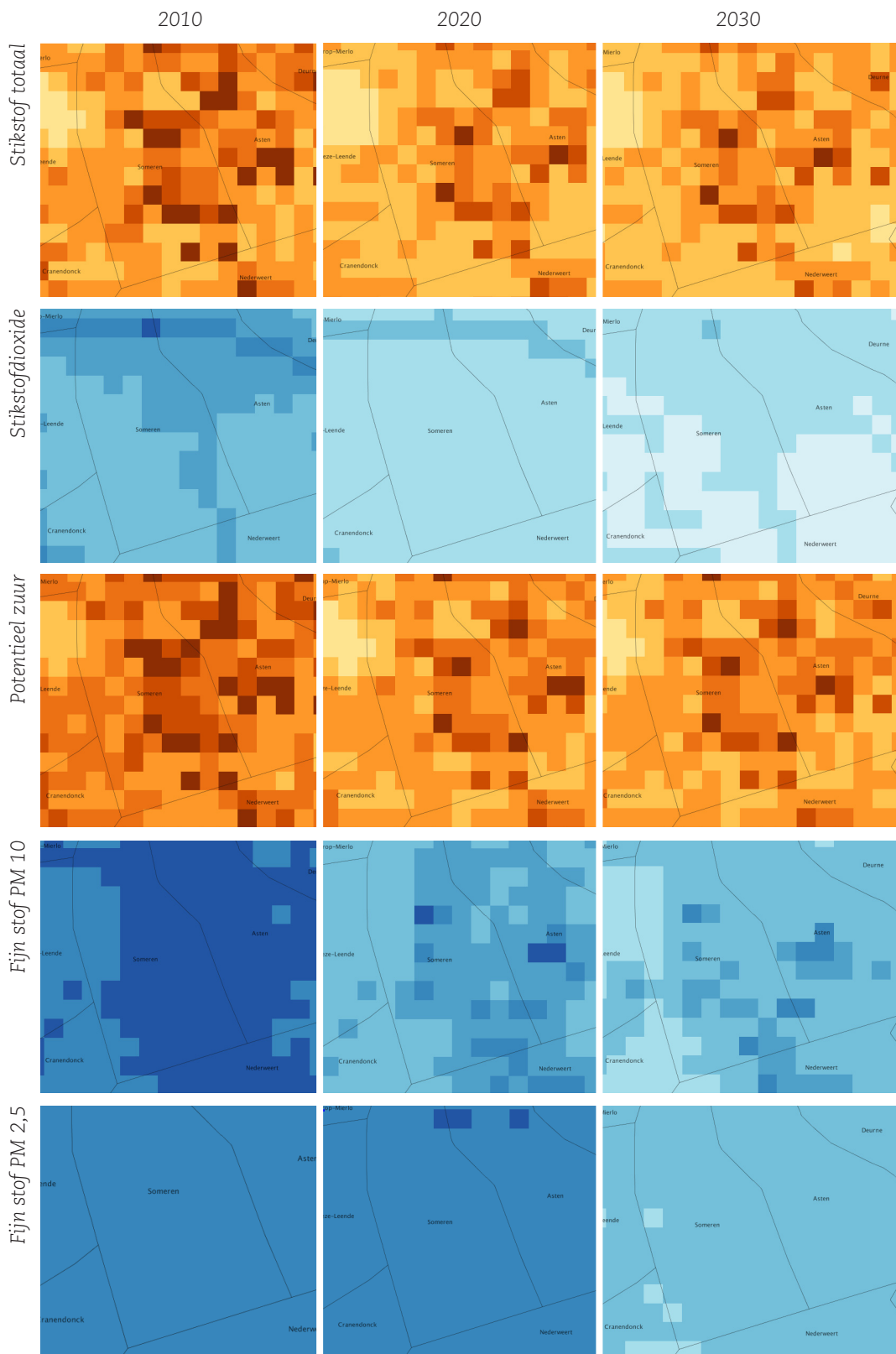
Voor de beoordeling van effecten is een goede beschrijving van de omgeving van het plangebied, en uiteraard van het plangebied zelf, van groot belang. In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de kwaliteiten van de omgeving en de aanwezigheid van gevoelige objecten.

In het reconstructieplan De Peel is een overzicht gegeven van de ammoniakemissie in de ruime omgeving van het plangebied. De ammoniakemissie in De Peel is (plaatselijk) zeer hoog, met name in een ring rond de plaatsen Gemert, Bakel, Deurne, Liessel, Neerkant, Asten en Someren. De ammoniakemissie in De Peel bedraagt 6,1 kiloton per jaar in 2003. Voor Noord-Brabant geldt een reductie van de ammoniakemissie tot 18 kton ammoniak als inspanningsverplichting. Voor De Peel is dat vertaald in een streefwaarde van 2,7 kton. Door toepassing van de AMvB-huisvesting, de afname van de veestapel en de afname van de ammoniakemissie bij aanwending, zal de ammoniakemissie sterk dalen. In 2016 bedraagt de ammoniakemissie in Noord-Brabant 20 kiloton per jaar. De inspanningsverplichting voor Noord-Brabant wordt dus niet gehaald. In De Peel is de ammoniakemissie in 2016 3,8 kiloton per jaar. Hier wordt de streefwaarde dus ook niet gehaald.

Door het RIVM wordt jaarlijks de achtergronddepositie berekend van verschillende schadelijke stoffen. Deze worden gepubliceerd in de Grootschalige Concentratie- en Depositiekaarten Nederland. Naast de actuele gegevens wordt – via een rekenmodel – het effect van het bestaand beleid op de achtergronddepositie berekend voor een aantal perioden. Uiteraard is de onzekerheid groter als er verder in de toekomst wordt gerekend (er zijn gewoon meer onzekerheden voor continuering van beleid, het implementeren van nieuwe technieken en het veranderen in de emissiepunten). De achtergronddepositie van ammoniak (gereduceerd stikstof) wordt niet meer gepresenteerd. Ten tijde van het opstellen van de aangevulde passende beoordeling (voorjaar 2012) waren de gegevens van gereduceerd stikstof nog wel beschikbaar. Voor de kaartjes van gereduceerd stikstof wordt daarom verwezen naar de passende beoordeling. De gegevens van de achtergronddepositie ter plekke van de Zandstraat 99-101 van de verschillende schadelijke stoffen staan – voor zover relevant – in de tabel 3. De kaartjes van de verschillende stoffen geven een beeld van de verspreiding in 2010, 2020 en 2030 zoals deze in de autonome situatie gelden.

Tabel 3. Achtergrondemissies voor de verschillende stoffen aan de Zandstraat 99-101.

	2010	2020	2030
Stikstof totaal	6050	4180	4130
Stikstofdioxide	19	11,8	9,8
Potentieel zuur	6880	4850	4810
Fijn stof – PM10	27,8	23,8	22,5
Fijn stof – PM 2,5	17,6	13,6	12,7

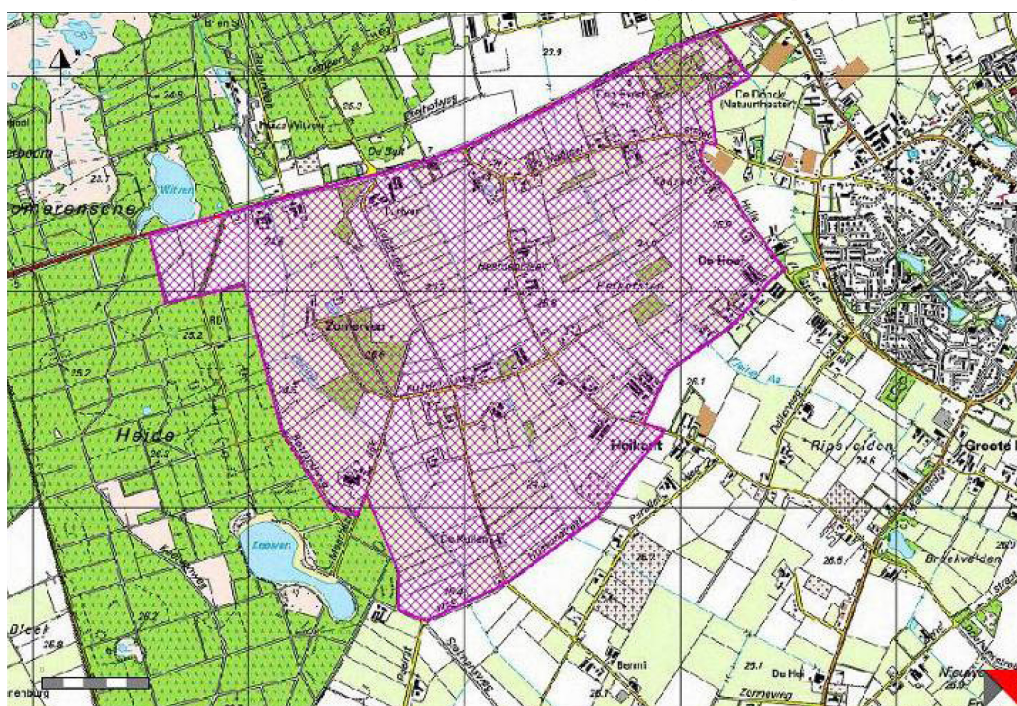
Kaart 11. De verspreiding van enkele stoffen in 2010, 2020 en 2030 ten zuiden van de bebouwde kom van Someren.

De stikstofdepositie is dermate hoog dat in nagenoeg alle natuurgebieden de kritische depositiewaarde behorende bij het gewenste natuurdoeltype wordt overschreden. De gegevens worden gepresenteerd in kilometerblokken. De achtergronddepositie in de omgeving van de Zandstraat 99-101, is extreem hoog; op de Natura 2000 gebieden is dat “slechts” ongeveer 2.000 mol N/j.ha (zie passende beoordeling). Er zijn verschillende bedrijven gestopt tussen 2010 en 2012; de sterke daling tussen 2010 en 2020 kan hierdoor worden verklaard. Het aantal plaatsen waar stikstof wordt uitgestoten (puntbronnen) daalt onder invloed van de Wet ammoniak en veehouderij, de Natuurbeschermingswet en de vertaling van de Europese regels (Vogel- en Habitatrichtlijn, IPPC) in landelijke wetgeving en door het beëindigen en samenvoegen van bedrijfslocaties van intensieve veehouderijen. De stikstofdepositie in 2016 zal bijna overal hoger zijn dan de kritische depositiewaarde van de zeer kwetsbare gebieden, maar waarschijnlijk voor een deel lager dan de kritische depositiewaarde van de overige kwetsbare gebieden.

- **Autonome ontwikkelingen**

De gemeente Someren heeft in 2005 een visie opgesteld voor het gebied de Heihorsten. De opzet is om in dit gebied de recreatie te stimuleren. Voor de ontwikkeling is een milieueffectenrapport opgesteld. Recreatiegebied De Heihorsten ligt ten zuidwesten van de bebouwde kom van Someren. De rand van het plangebied ligt op ruim een kilometer van de Zandstraat 99-101. De concentratie van de bedrijfsactiviteiten heeft een licht positief effect op deze plannen door het sluiten van de locatie aan De Hoef en alhier de opstallen te benutten voor statische opslag.

Kaart 12. Ligging van het plangebied Heihorsten.

De geplande recreatieve ontwikkelingen in de Heihorsten kunnen mogelijk tot een hogere verkeersintensiteit elders leiden. Uit het milieueffectenrapport voor De Heihorsten blijkt dat vooral binnen het plangebied het verkeer zal toenemen. De auteurs stellen: *“de verkeersintensiteiten binnen het plangebied zullen in de toekomst als gevolg van de realisering van de voorgenomen activiteiten aanzienlijk toenemen ten opzichte van de huidige situatie. Een globale inschatting op basis van de geschatte bezoekersaantallen aan de diverse planonderdelen gaat uit van een toename van 82.500 naar 302.000 verkeersbewegingen per jaar. De planbijdrage bedraagt dus ruim 220.000 motorvoertuigbewegingen per jaar. Ten behoeve van de extra bezoekers aan het gebied, waarvan het merendeel per auto arriveert, is bij de diverse planonderdelen ruim voorzien in de aanleg van extra parkeervoorzieningen. Op termijn zal sprake zijn van een verdere uitbreiding van het recreatieve routenetwerk, hetgeen als een positief effect wordt beschouwd. Het aantal recreanten dat zich per fiets of te voet in of door het gebied verplaatst, zal in de toekomst fors toenemen. Verkeersveiligheid is dan ook een punt van aandacht dat in de verdere planuitwerking van de diverse recreatieve routes aandacht behoeft.”* Gezien de zeer geringe verkeersbewegingen voor de ontwikkelingen aan de Zandstraat 99-101 zal er geen substantieel effect door cumulatie optreden.

Het beleid van de provincie Noord-Brabant voor het landelijk gebied is op twee peilers gericht: enerzijds het terugdringen van de effecten van de intensieve veehouderij en anderzijds het tegengaan van de verstening van het landelijk gebied door restricties te leggen op ontwikkelingen van woningbouw. De provincie wil in een ring rondom de bebouwde kom een vermindering van de agrarische bedrijven bereiken door daar geen uitbreiding toe te staan. De concentratie van de bedrijfsactiviteiten door Engelen sluit aan bij deze door de provincie Noord-Brabant gestimuleerde ontwikkelingen. De autonome ontwikkelingen hebben geen negatief effect op de bedrijfsvoering Engelen na concentratie van de bedrijfsvoering aan de Zandstraat 99-101.

■ **Landschap**

Het landschap bestaat uit een beekdallandschap, broekgebieden, oude heideontginningen en jonge heideontginningen. Het beekdallandschap en de broekgebieden kenmerken zich door de laag gelegen, natte en kleinschalige landschappen. Rijke groenstructuren van houtwallen, lanen en bospercelen bepalen het beeld van de oude heideontginningen. Het plangebied ligt op de grens van oude heideontginningen naar jonge heideontginningen. Het gebied ligt op de Centrale Slenk van Brabant en bestaat uit gooreerdgronden, veldpodzol en enkeerdgronden.

Het plangebied ligt in het – door de overheid aangewezen – landbouwgebied. Het landbouwgebied wordt voornamelijk voor tuinbouw, akkerbouw en veeteelt gebruikt. Bolle akkers (i.c. enkeerdgronden), glastuinbouw en agrarische cultuurgraslanden zijn in sterke mate aanwezig. De agrarische cultuurgraslanden worden voor een groot gedeelte beweeid of als hooiland gebruikt. Verspreid over de agrarische cultuurgraslanden zijn boomgroepen aangeplant. Het landschap is matig grootschalig van aard. In de tweede helft van de twintigste eeuw zijn veel van de ooit meanderende beeklopen rechtgetrokken. De ontwatering van het gebied is toen op landbouwkundig niveau gebracht. Door de rationalisering is er op verscheidene plekken verdroging van de natuurgebieden opgetreden.

Vanaf de vroege middeleeuwen is er steeds grootschaliger veen gewonnen in de Peel. In Limburg is de ontvening voornamelijk handmatig uitgevoerd, in Brabant is de laatste decennia ook machinaal veen gewonnen.

De bodemtypologie op Zandstraat 99-101 en De Hoof is te typeren als een veldpodzol met zwak lemig fijn zand. De andere locaties liggen op lage enkeerdgronden met zwak lemig zand.

Someren ligt in de Centrale Slenk, een door tektoniek verlaagd gebied tussen de Peelhorst en de Kempenhorst. In de verschillende geologische perioden is de Centrale Slenk opgevuld met rivierafzettingen van Rijn en Maas. In geologisch jongere tijden is hierover dekzand afgezet dat tot de formatie van Boxtel behoort. In het holoceen hebben activiteiten van de mens op grote delen van het gebied gezorgd voor bodemvorming. Vanaf 1200 is een landbouwsysteem ontwikkeld dat gebruik maakte van schapenmest uit de potstal – waar de schapen op heide plagen stonden – als bemesting voor de landbouwgronden rondom de nederzettingen. Rondom deze nederzetting is daardoor samen met de mest uit de potstal een dun laagje aarde als mest uitgereden. Door deze techniek eeuwenlang vol te houden, zijn de akkers bol komen te liggen en zijn de zeer specifieke bodemtypen ontstaan die tegenwoordig als enkeerdgrond bekend staan. Door de jarenlange verschraling en zelfs uitputting van de woeste gronden ontstonden heidevelden en stuifzanden. Deze ontwikkeling vertaalde zich in de vorming van veldpodzollen onder de heidevelden en stuifzanden op die terreinen die te sterk geëxploreerd werden.

Door de tektoniek zijn wijstgronden ontstaan die een zeer specifiek grondwaterregime hebben. De breuken hebben als gevolg dat de hoger gelegen gronden natter zijn dan de lager gelegen terreinen. Door wrijvingen en zettingen zijn er verticaal lopende grondwaterwerende lagen ontstaan, die de grondwaterspiegel opstuwen. Ten noorden van Someren zijn nog enkele restanten waarneembaar.

■ **Hindergevoelige objecten**

In het “groene boekje” van de VNG staan enkele richtafstanden waarop de effecten beoordeeld moeten worden. De normen hebben geen wettelijke status, maar hebben wel enige zeggingskracht. Ofwel als de afstand kleiner is dan de normen kan men afwijken als er aanvullende maatregelen zijn uitgevoerd om de overlast of de veiligheid niet in het geding te brengen. Een pluimveehouderij met opfokkippen en mestkuikens valt onder categorie 4. De richtafstanden uit het groene boekje zijn:

Geur	300
Stof	30
Geluid	50

Bij de Zandstraat 99-101 staan enkele burgerwoningen op 150 meter, op de overige locaties zijn de minimale afstanden korter. In tabel 4 is een en ander samengevat. Het groene boekje is echter geen wetgeving, de wettelijke geurnormen gaan tegenwoordig van andere belevingsaspecten uit.

Voor de geurbelasting voor geurgevoelige objecten gelden wettelijke geurnormen. Voor een concentratiegebied geldt een maximale geurbelasting van 3 odour units per kubieke meter lucht (oue/m³) binnen de bebouwde kom en 14 oue/m³ buiten de bebouwde kom. Voor diercategorieën waarvoor geen geuremissiefactor is vastgesteld zoals melk- en kalfkoeien, zoogkoeien, vrouwelijk jongvee en paarden geldt een vaste hindercontour van 50 meter buiten de bebouwde kom en 100 meter binnen de bebouwde kom. Gemeenten mogen bij verordening van de normen in de Wgv afwijken, binnen bepaalde grenzen (artikel 6 van de wet). Afwijkende normen gelden binnen een bepaald gebied. Het hanteren van afwijkende normen moet worden onderbouwd vanuit een ruimtelijke visie op de ontwikkeling van het gebied, de zogenaamde gebiedsvisie. Daarbij moet een relatie worden gelegd met de bestaande en te verwachten achtergrondbelasting aan geur in het gebied. Anders dan voorheen is het mogelijk maatwerk te leveren, niet per bedrijf of object, maar per gebied. Zo kunnen oplossingen worden gezocht voor de spanning tussen het voortbestaan/de ontwikkeling van veehouderijen en de ontwikkeling van dorpskernen of van recreatie.

■ **Landschap per locatie**

Ondanks de relatief korte afstand tussen de verschillende locaties zijn er toch enkele verschillen aan te geven. Zo is bijvoorbeeld de afstand tot de ecologische hoofdstructuur, tot monumenten of tot de bebouwde kom onderling afwijkend. Ook de grondsoort of de verkavelstructuur wijkt onderling af. Uiteraard zijn de verschillen niet dermate groot dat een substantiële afwijking wordt veroorzaakt. Een uitvoerige beschrijving is minder noodzakelijk, maar inzicht in de verschillen en overeenkomsten is dat wel. Daarom worden de karakteristieken van de vijf verschillende locaties hieronder in een tabel samengevat.

■ **Archeologie & Cultuurhistorie**

De provincie Noord-Brabant heeft een gebiedsdekkende inventarisatie uitgevoerd van de cultuurhistorische en archeologische waarden in de provincie. De inventarisatie heeft geleid tot een goed inzicht in de aanwezige waarden op perceelsniveau. De verzamelde gegevens zijn gebundeld in vier rapporten (alle: Findhammer 2006) waarin een beknopte beschrijving en situering is opgenomen. De archeologische en cultuurhistorische waar-

Tabel 4. Enkele karakteristieken van de verschillende locaties (afstanden afgerond).

		Zandstraat 99-101	Hollestraat 28-30	Ruiter 17-19	Zandstraat 61	De Hoof 28
EHS	m	1175	300	175	700	325
Natura 2000	m	3900	2850	3850	4075	2250
Bodem		veldpodzol	veldpodzol	enkeerdgronden	enkeerdgronden	enkeerdgronden
Ontginning		Jonge heide-ontginning	Kampenlandschap	Kampenlandschap	Kampenlandschap	Kampenlandschap
Woningen	m	150	35	20	60	100
Bebouwde kom	m	900	125	350	925	975
Fijn stof – PM10	µm/m ³	27,8	27,1	26,4	26,4	28,2
Fijn stof – PM 2,5	µm/m ³	17,6	17,6	17,3	17,5	17,3

den zijn eveneens via de kaartviewer van de provincie te traceren. De Zandstraat en de Ervenweg zijn volgens de provinciale inventarisatie van de cultuurhistorisch belang en hebben een redelijke kwaliteit. De Kerkendijk heeft naast de aanduiding met betrekking tot de laanbeplanting een hoge waarde als historische geografie. De omschrijving is de voornoemde inventarisatie is hierna opgenomen, voor de historische geografie is geen duidelijke verwijzing opgenomen en de omschrijving is dus niet met zekerheid te achterhalen. De omschrijving van de historische bouwkunst is beperkt tot het adres en een typering in de vorm van één woord.

Historisch groen

Code	G236
Onderdeel	laanbeplanting Someren-Heide
Gemeente	Someren
Waarde	redelijk hoog
Karakteristiek	Laanbeplanting van Amerikaanse eik, zomereik, esdoorn en plataan, langs wegen in een jonge heideontginning. Het geheel dateert overwegend uit de periode 1940-1950.

Overige bouwkunst

Type:	Boerderij
Oorspronkelijke functie:	Boerderij
Adres:	Zandstraat 64
Type:	Boerderij
Oorspronkelijke functie:	Boerderij
Adres:	Zandstraat 58
Type:	Boerderij
Oorspronkelijke functie:	Boerderij
Adres:	Zandstraat 54
Type:	Boerderij
Oorspronkelijke functie:	Langgevelboerderij
Adres:	Kerkendijk 60
Type:	Boerderij
Oorspronkelijke functie:	Langgevelboerderij
Adres:	De Hoof 12
Type:	Boerderij
Oorspronkelijke functie:	Langgevelboerderij
Adres:	Kerkendijk 84
Type:	Gedenkteken
Oorspronkelijke functie:	Wegkruisbeeld
Adres:	Kerkendijk ong.

■ **Natura 2000**

Het bedrijf is gelegen in de nabijheid van de volgende Natura 2000 gebieden:

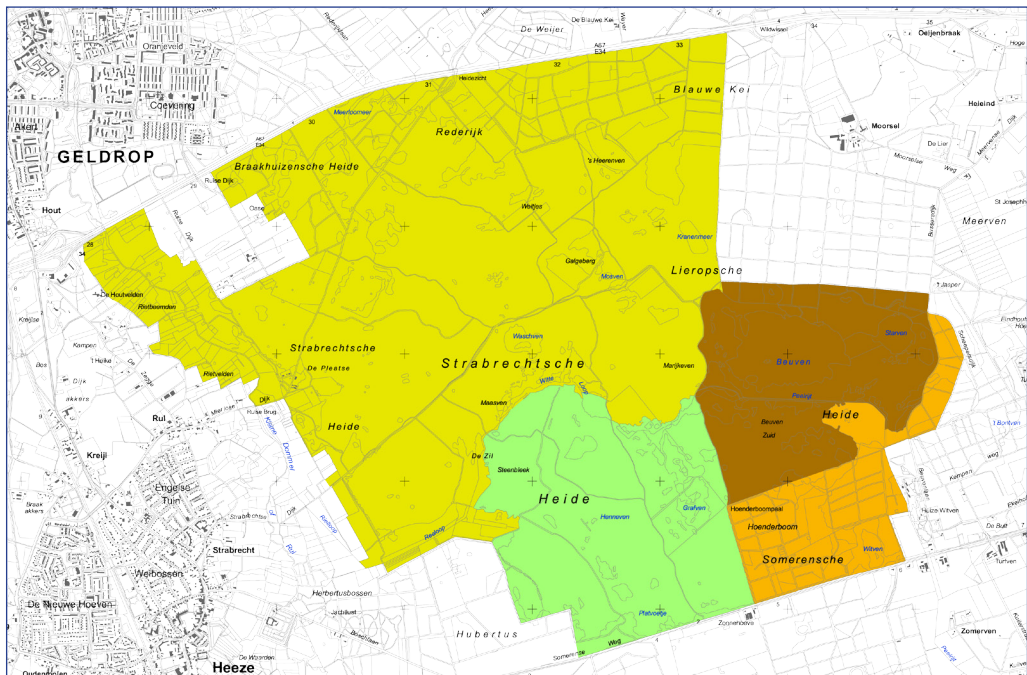
- Natura 2000 gebied Strabrechtse Heide. Dit gebied is op dit moment aangewezen als habitat- en vogelrichtlijngebied. Het onderhavige bedrijf ligt op circa 3.900 meter van het gebied.
- Natura 2000 gebied Groote Peel. Dit gebied is op dit moment aangewezen als habitat- en vogelrichtlijngebied. Het onderhavige bedrijf ligt op circa 6.000 meter van het gebied.
- Natura 2000 gebied Weerterbos. Dit gebied is op dit moment aangewezen als vogelrichtlijngebied. Het onderhavige bedrijf ligt op circa 4.800 meter van het gebied.

De drie Natura 2000 gebieden worden ieder summier besproken in het milieueffectrapport. In de passende beoordeling - als bijlage bij de milieueffectrapportage gesloten - wordt meer uitvoerig ingegaan op de natuurwaarden en de beschermingsdoelen van de verschillende Natura 2000 gebieden.

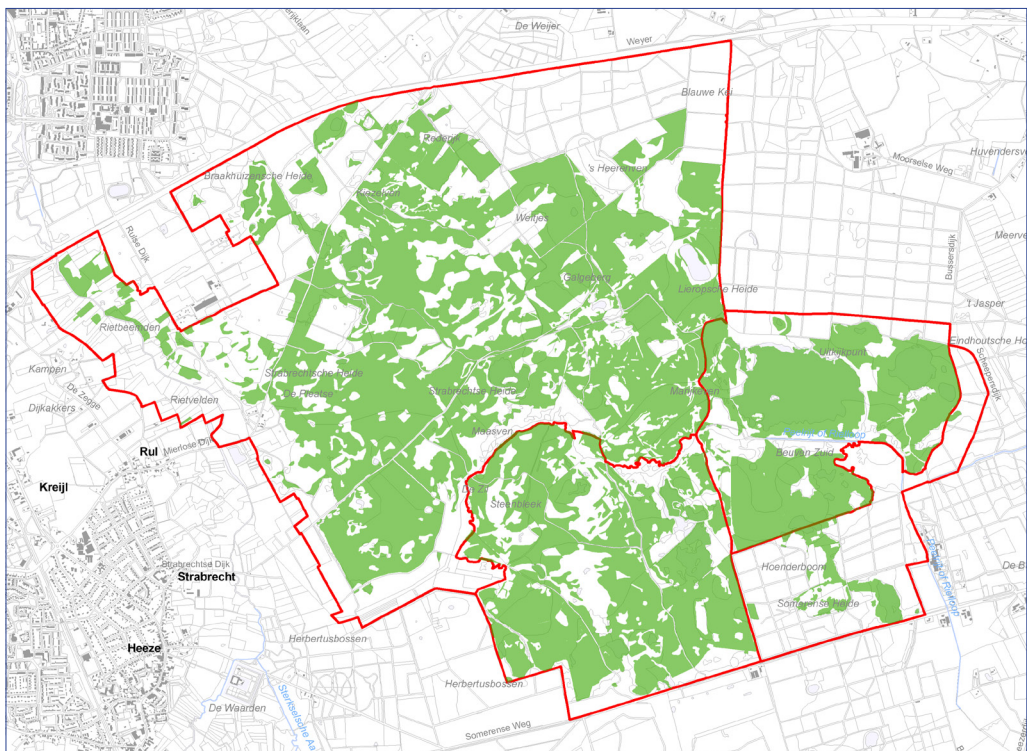
Strabrechtse heide & Beuven

De Strabrechtse Heide maakt deel uit van het Noord-Brabantse dekzandlandschap. De open delen worden gekenmerkt door een kleinschalig mozaïek van (vastgelegde) stuifduinen en uitgestoven laagten. Dit resulteert in een afwisselend landschap met droge heide op de zandkoppen en in de laagten natte heide en vennen. Aan de westzijde is een natuurlijke overgang aanwezig naar het beekdal van de Kleine Dommel met hooilanden en vochtige bossen.

De grondwaterstanden op de Strabrechtse Heide hebben een natuurlijk peil. De vochtige heiden en de door grondwater beïnvloede vennen hebben hierdoor een goede kwaliteit. De natuurlijke peilfluctuaties zorgen ervoor dat deze vennen (deels) periodiek droogvallen, waardoor hieraan aangepaste, zeldzame soorten telkens nieuwe mogelijkheden vinden om zich te vestigen. Enkele vennen in het midden en zuidoosten van het gebied, waaronder het Waschven, Grafven en Beuven, worden mede door beekwater gevoed. Dit water is afkomstig uit de Peelrijt. Deze beek stroomt door de grotendeels met naalddhout beplante en sterk in cultuur gebrachte Somerensche Heide. Vanuit het Beuven stroomt vervolgens de grillige Witte Loop via het Maasven westwaarts over de heide. De Peelrijt werd in 1941 gekanaliseerd, waarbij dwars door het Beuven een kanaal is aangelegd, dat de Peelrijt rechtstreeks verbond met de Witte Loop. Door de ruilverkavelingen van de jaren zestig van de vorige eeuw waterde een nog groter gebied op de Peelrijt af. Omdat het debiet in de Witte Loop niet mocht stijgen, is het Beuven als boezemgebied ingericht. De inlaat van het voedselrijke water van de Peelrijt heeft een groot negatief effect op de waardevolle zachtwaterflora van het Beuven. In het begin van de jaren zeventig waren langs de gehele oever tientallen meters brede rietkragen ontstaan en op de bodem van het ven had zich een dikke laag slib afgezet. De oorspronkelijke flora was nog slechts op enkele geïsoleerde plekken aanwezig. In de winter van 1985/1986 is het hele Beuven uitgebaggerd en een groot deel van de helofytenbegroeiing verwijderd. Deels werden de rietgordels gespaard vanwege de waarde die het ven inmiddels had gekregen voor moerasvogels, zoals Roerdomp en Bruine kiekendief. Voor het opvangen van piekafvoeren van de Peelrijt werd een aansluiting op de Kleine Aa gemaakt, zodat de Peelrijt niet meer

Kaart 13. Strabrechtse heide & Beuven

Kaart 14. Ligging van de stikstofgevoelige habitats in Strabrechtse heide & Beuven.

		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal paren	Draagkracht aantal vogels
Habitattypen							
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	--	=	=			
H2330	Zandverstuivingen	--	>	>			
H3110	Zeer zwakgebufferde vennen	--	>	>			
H3130	Zwakgebufferde vennen	-	=	>			
H3160	Zure vennen	-	=	=			
H4010A	Vochtige heiden	-	=	>			
H91E0C	Vochtige alluviale bossen	-	=	>			
Habitatsoorten							
H1831	Drijvende waterweegbree	-	=	=	=		
Broedvogels							
A021	Roerdomp	--	=	=		5	
A022	Woudaapje	--	=	=		2	
Niet-broedvogels							
A127	Kraanvogel	--	=	=			70

Tabel 5. Essentietabel van de Strabrechtse heide & Beuven.

overstroomt in het Beuven. Na de schoonmaakoperatie heeft de zachtwaterflora zich voor een belangrijk deel hersteld.

Eind jaren zeventig en begin jaren tachtig was er een continue plaag van het Heidehaantje (*Lochmaea suturalis*) en rupsen van de Heidespanner (*Ematurga atomaria*) op de droge heiden. Ongeveer 80% van de Struikhei (*Calluna vulgaris*) werd ernstig aangetast. In plaats van een paars landschap bood de heide bijvoorbeeld in 1979 de aanblik van een lappendeken van grijze, door de Heidespanner kaalgevreten struiken, roodbruine pollen van planten die waren verdroogd na vraat door het Heidehaantje, en groene plukken van herstellende heideplanten. In 2004 is opnieuw een grote plaag van het Heidehaantje opgetreden, waarbij driekwart van de Struikhei werd aangetast. Er is een duidelijke relatie tussen de voedselrijkdom van de heide en het optreden van continue – in plaats van cyclische – plagen.

Natuurwaarden

De droge heide wordt gezien de aard van de bodem gerekend tot de stuifzandheiden. De kwaliteit is over het algemeen – ondanks de hiervoor beschreven plagen – goed. Verspreid over de heide komt Jeneverbes (*Juniperus communis*) voor, op de meeste plekken in de vorm van solitaire exemplaren of als kleine groepjes. Op de heide bevindt zich in het noorden een klein stuifzand, de Galgeberg. De vochtige heide is evenals de droge heide van goede kwaliteit en vormt in het geaccidenteerde terrein fraaie mozaïeken met de droge heide en vennen. Het betreft alles bij elkaar een van de grootste oppervlakten aan vochtige heide in het zuiden van ons land.

De Strabrechtse heide is een van de weinige gebieden in Nederland waar het Gentiaanblauwtje (*Maculinea alcon*) nog volop voorkomt. Daarnaast hebben Heikikker (*Rana arvalis*) en Rugstreeppad (*Epidalea calamita*) hier grote populaties. Talrijk zijn Boomleeuwerik en Nachtzwaluw (tientallen paren), evenals de Roodborsttapuit (meer dan honderd paartjes). In de wintermaanden is de Strabrechtse Heide een belangrijk leefgebied van de Klapekster (*Lanius excubitor*).

Verspreid over de heide liggen diverse vennen, die variëren in omvang en hydrologie en daardoor een verschillend karakter hebben. Veel vennen worden gevoed door zowel regenwater als lokaal grondwater. In dergelijke gevallen gaan soorten van zure omstandigheden, zoals Snavelzegge (*Carex rostrata*), Draadzegge (*Carex lasiocarpa*) en Veenpluis (*Eriophorum angustifolium*), samen met soorten van meer gebufferde condities, zoals Waterdriblad (*Menyanthes trifoliata*) en Duizendknoopfonteinkruid (*Potamogeton polygonifolius*). Het Grafvenzuid is een van de weinige plekken in Nederland waar de kritische soorten Teer guichelheil (*Anagallis tenella*) en Klein glidkruid (*Scutellaria minor*) samen zijn aangetroffen. De laatste jaren pleisteren in het Grafven geregeld zwarte ooievaars (*Ciconia nigra*).

In het Beuven is het zwak gebufferde ventype over een grote oppervlakte goed ontwikkeld, met diverse soorten van het verbond *Hydrocotylo-Baldellion*, zoals Ondergedoken moerasscherm (*Apium inundatum*), Kruijpende moerasweegbree (*Baldellia ranunculoides* subsp. *repens*), Witte waterranonkel (*Ranunculus ololeucos*), Drijvende waterweegbree (*Luronium natans*) en Moerassmele (*Deschampsia setacea*). Grote delen van het ven vormden na de herstelmaatregelen in het midden van de jaren tachtig een tijdlang de omvangrijkste groeiplaats van de Naaldwaterbiesassociatie (*Littorello-Eleocharitetum acicularis*) in ons land. Deze situatie bleek echter niet bestendig.

Aanwijzingsbesluit

De Strabrechtse heide & Beuven is in 2007 in concept aangewezen als beschermd gebied. In eerdere instantie is (een deel van) het gebied aangewezen op 31 mei 1989 als beschermd natuurmonument. Het Natura 2000 gebied omvat het voormalige beschermd natuurmonument. Bij de definitieve aanwijzing zal de bescherming via het beschermd natuurmonument vervallen. In de tabel 5 is een samenvatting gegeven van de beschermingsdoelen van het Natura 2000 gebied.

Beheerplan

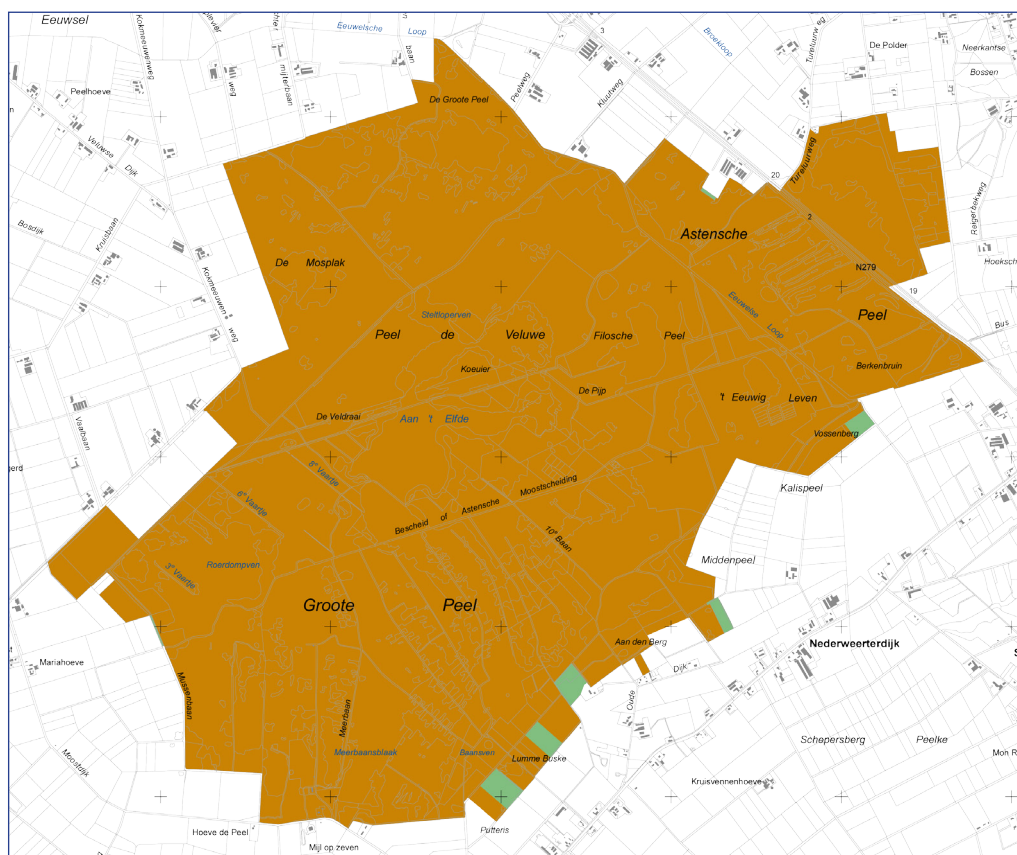
Er is nog geen beheerplan beschikbaar voor het Natura 2000 gebied. Voor het Natura 2000 gebied is een kaart beschikbaar waarop de stikstofgevoelige habitats zijn aangegeven. Er wordt op de kaart geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende habitats, voor de analyse is gerekend met de vennen die op de kaart staan aangegeven als gevoelig voor stikstof. De eveneens aangegeven droge en natte heidevegetaties zijn slechts globaal beoordeeld.

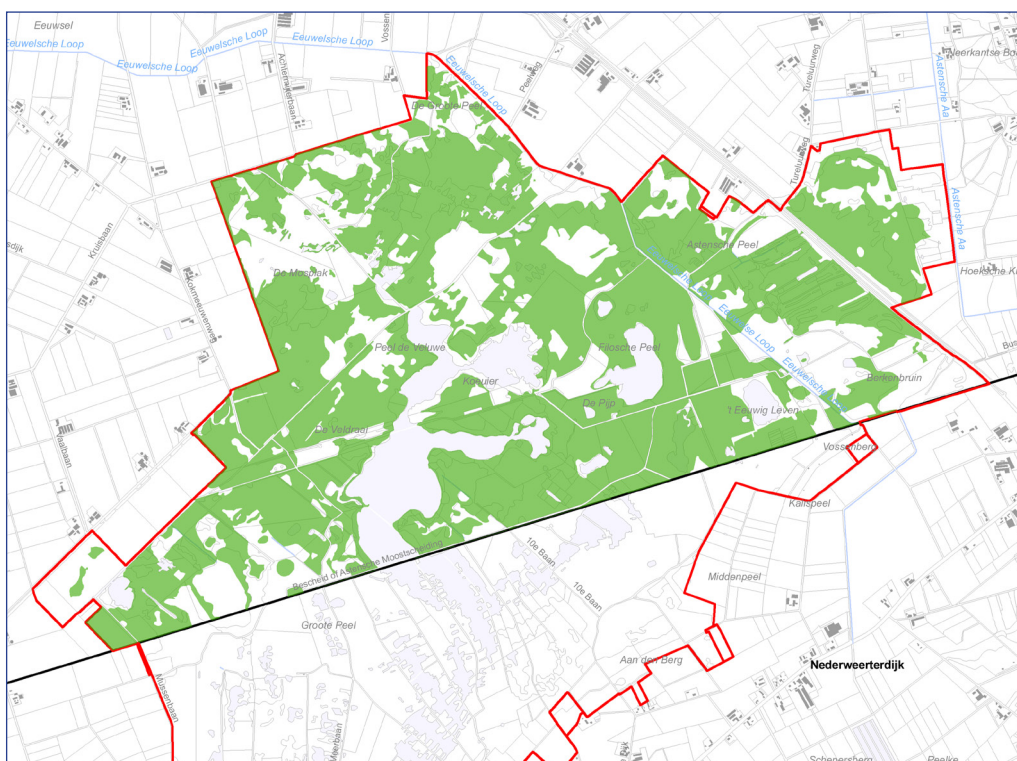
De Strabrechtse heide wordt begraasd met schapen. Samen met de significante reductie van de depositie is een redelijke tot goede kwaliteit van de droge heide bereikt en is de vergrassing sterk teruggedrongen. De doorvoer van voedselrijk water via de Peelrijt belemmert de verbetering van de watergebonden doeltypen en –soorten (Anonymus 2007). Van belang is dat hiervoor een geschikte oplossing wordt gevonden. Net als bij de overige Natura 2000 gebieden in de omgeving is het verminderen van de depositie nog steeds van belang.

Groote Peel

De Groote Peel ligt in een geologisch dalingsgebied, de Centrale Slenk. Het grootste deel van die slenk daalt met meer dan twee centimeter per eeuw, maar de Groote Peel behoort tot een gedeelte van de slenk die minder snel daalt. Het lijkt net alsof dit deel van de Centrale Slenk min of meer vast zit aan de Peelhorst, die grotendeels met eenzelfde snelheid daalt en plaatselijk zelfs stijgt.

Kaart 15. De Groote Peel.

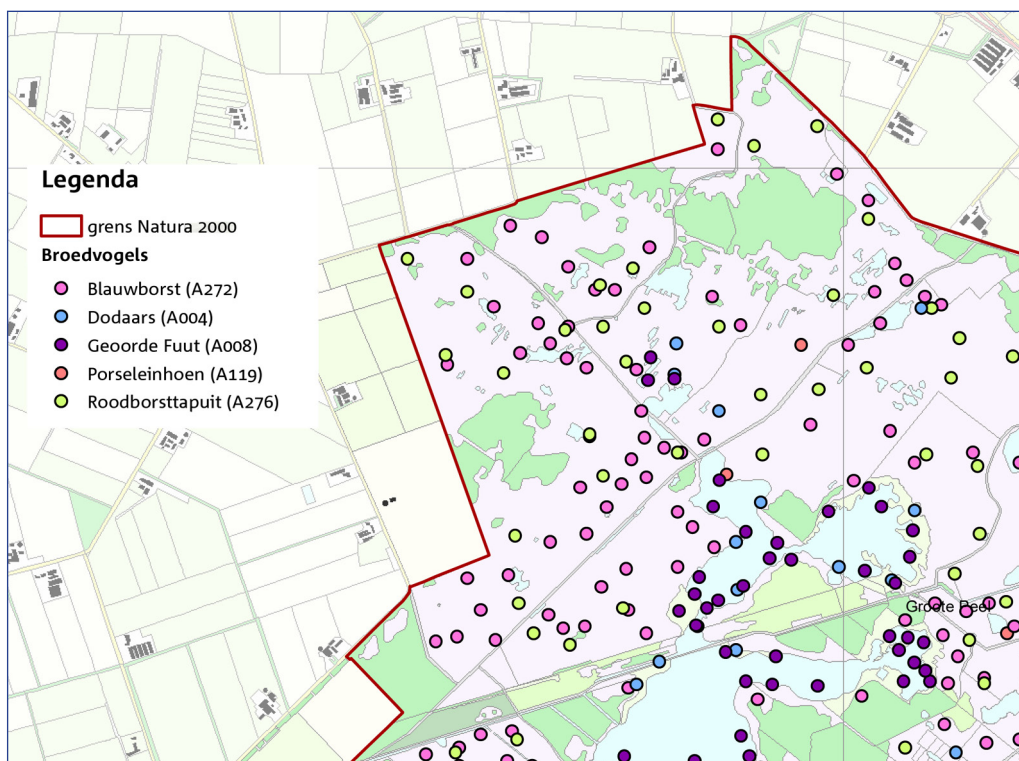
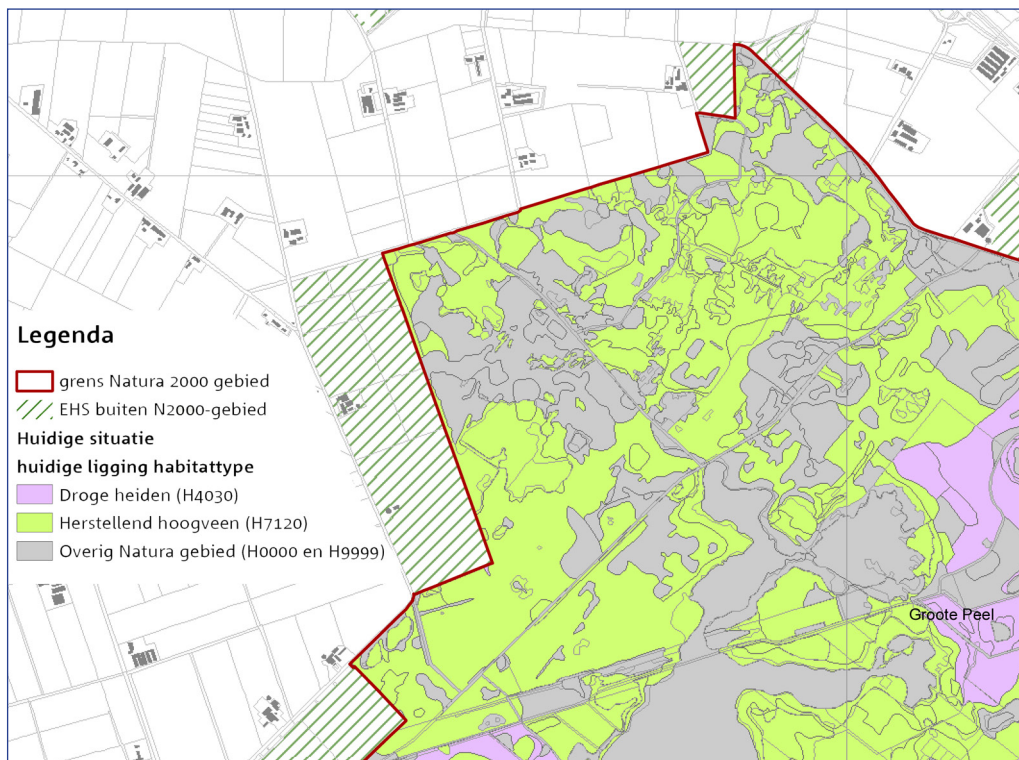

Kaart 16. Ligging van de stikstofgevoelige habitats in het Brabantse deel van de Grootte Peel.

De laatste ijstijd is zoveel dekzand ingestoven, dat de bovenlopen van de Aa en haar zijrivieren werden afgedamd. De dekzandruggen zorgden er voor dat het toch al geringe eroderende vermogen van de bovenloop van de Aa met zijtakken nog geringer werd. De afzettingen van de formatie van Asten in de Grootte Peel verhinderden later dat het weg-zijgen van het regenwater. Gedurende de laatste ijstijd werd in de Grootte Peel bovendien plaatselijk 'Brabantse leem' gevormd, dat eenzelfde vernattend effect had. Uiteindelijk ontstonden reeksen afzonderlijke depressies, met een bodem van leem- en veenlagen en wanden van dekzandruggen. Na het ontdoeien van de permafrost aan het eind van de ijstijd vulden deze kommen zich met water, waarin laagveenvorming op gang kwam. Daar bovenop ontstond overgangsveen en uiteindelijk hoogveen. Het hoogveen rees als het ware de pannen uit, meters tegen de omliggende dekzandruggen op. Waar die niet te hoog waren, groeiden de venen er helemaal overheen. Op de naden tussen elkaar rakende hoogvenen ontstonden plaatselijk meerstallen, zoals de Zeven Meren waar het dorp Someren zijn naam aan dankt.

Eeuwenlang staken de bewoners van omliggende dorpen hun turf in de Grootte Peel, die daardoor vanaf de randen geleidelijk aan kleiner werd. Net als bij de Deurnsche Peel en de Mariapeel bleef daarbij aan de buitenranden een moerassige heide met vennen over, van het eigenlijke hoogveen gescheiden door een zone turfputten. In die ring van boerenkuilen liepen tal van parallel lopende karrensporen of peelbanen dood in het veen. In 1889 begon in de Astense Peel de eerste grootschalige turfwinning. Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw bleven hier verveningsmaatschappijen actief. In 1937 werd besloten dat een groot Peelreservaat zou worden gespaard: de Grootte Peel.

Kaart 17 & 18. Verspreiding van habitattypen en habitatsorten volgens het concept beheerplan in een deel van de Grote Peel.

		SVI Landelijk	Doelst. Opp. vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
Habitattypen							
H4030	Droge heiden	--	=	=			
H7120	Herstellende hoogvenen	+	=	>			
Broedvogels							
A004	Dodaars	+	=	=		40	
A008	Geoorde fuut	+	=	=		40	
A119	Porseleinhoen	--	>	>		5	
A272	Blauwborst	+	=	=		200	
A276	Roodborsttapuit	+	=	=		80	
Niet-broedvogels							
A039a	Taigarietgans	+	=	=			
A039b	Toendrarietgans	+	=	=			
A041	Kolgans	+	=	=			
A127	Kraanvogel	--	=	=			

Tabel 6. Essentietabel voor de Grootte Peel.

De condities voor hoogveenherstel in het gebied zijn niet gunstig. Door het grotendeels ontbreken van weerstandbiedende veenlagen in met name de Astense Peel kan het neerslagoverschot gemakkelijk de zandondergrond in dringen. Vanwege de ligging in een ontgonnen en gedraineerde omgeving zakt het grondwater in de Grootte Peel 's zomers op veel plaatsen veel te diep weg voor hoogveenvorming. Daar komt nog bij dat de lagere terreindelen vlak vóór het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog over grote oppervlakten door het Nederlandse leger zijn geïnundeerd met voedselrijk Maaswater. De gevolgen van die eutrofiëring zijn nog steeds merkbaar.

Natuurwaarden

Begroeiingen met bultvormende hoogveensoorten zijn in de Grootte Peel tegenwoordig veel zeldzamer dan in de Deurnsche Peel en de Mariapeel. In de Astense Peel is het veen geheel vergraven of vormen boerenkuilen met veen nu de bodem van grote, diepe plassen. In de Ospelse Peel zijn op de lagere terreindelen nog wel dikke veenpakketten aanwezig, maar deze veenpakketten zijn te voedselrijk als gevolg van de genoemde inundatie met Maaswater. Bovendien zijn door dammenaanleg grote, diepe waterplassen ontstaan, die onder meer vanwege golfslag ongeschikt zijn voor de vorming van drijftillen van veenmossen. De meest kansrijke plaatsen voor hoogveenregeneratie liggen in de

Ospelse Peel op de flanken van de dekzandruggen. Vrijwel alle groeiplaatsen van soorten als Kleine veenbes (*Vaccinium oxycoccus*), Lavendelhei (*Andromeda polifolia*), Kleine zonnedaauw (*Drosera intermedia*), Ronde zonnedaauw (*Drosera rotundifolia*) en Witte snavelbies (*Rhynchospora alba*) liggen op dergelijke plekken, waar het hele jaar door toestroming van grondwater uit de omgeving naar het open water optreedt. De beste papieren voor hoogveengroei heeft de langgerekte dekzandrug, waarop zowel de bekende wandelroutes met de knuppelbruggen als het Meerbaansblaak met zijn kienhout en broedende kokmeeuwen zich bevinden. De flanken van deze dekzandrug herbergen op plaatsen met weinig restveen tevens bijzondere plantensoorten van vochtige en natte heide, zoals Gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*), Welriekende nachtorchis (*Platanthera bifolia*), Klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*) en Grote wolfsklauw (*Lycopodium clavatum*). In veenputjes en slootjes komt Klein blaasjeskruid (*Utricularia minor*) voor.

In de Groot Peel is van oudsher een grote kolonie kokmeeuwen gevestigd, met een omvang van enkele duizenden paren. Al in 1962 werd een broedende Zwartkopmeeuw tussen de kokmeeuwen aangetroffen (destijds het derde broedgeval in Nederland), maar pas vanaf 1991 broedt vrijwel jaarlijks een paartje in de kolonie. De veenplassen herbergen tientallen paren Dodaars en Geoorde fuut. Deze viseters hebben baat bij de grote populatie van de Amerikaanse hondsvlis (*Umbra pygmaea*), die zich prima handhaaft in zuur water.

Het moerasgebied is verder zeer rijk aan eenden, waaronder de in deze regio schaarse Krakeend, Slobeend en Tafeleend, en herbergt honderden paartjes blauwborsten. Zeldzame broedvogels zijn Roerdomp, Bruine kiekendief, Porseleinhoen en de sterk in aantal teruggelopen Zwarte stern. In de trekperioden verblijven er vaak honderden, soms zelfs duizenden kraanvogels en in de winter verblijven in het gebied grote aantallen ganzen, vooral kolganzen en toendrarietganzen, waartussen de oplettende waarnemer ook geregeld taigarietganzen kan ontdekken. Klapeksters en blauwe kiekendieven zijn in de winter met meerdere exemplaren aanwezig. Ook Gladde slang en Heikikker zijn karakteristieke bewoners van de Groot Peel.

Aanwijzingsbesluit

De Groot Peel is op 10 september 2009 definitief aangewezen als Natura 2000 gebied. De Groot Peel is op 29 oktober 1989 als speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn aangewezen. Op 8 april 2003 is de Groot Peel eveneens aangewezen als beschermd via de Habitatrictlijn. In eerdere instantie is (een deel van) het gebied aangewezen op 13 november 1990 als staatsnatuurmonument – voor de gronden in eigendom bij de staat der Nederlanden – en als beschermd natuurmonument – voor de gronden die geen eigendom zijn van de staat. Het Natura 2000 gebied omvat het voormalige beschermd natuurmonument. Bij de definitieve aanwijzing is de bescherming via het beschermd natuurmonument vervallen. In tabel 6 is een samenvatting gegeven van de beschermingsdoelen van het Natura 2000 gebied.

Beheerplan

In de Groot Peel is het pijpenstrootje (*Molinia serulea*) op grote delen dominant aanwezig; het geeft aan dat verdroging en vermesting een groot probleem is in de Groot Peel. Tomassen (2004) stelt in haar proefschrift dat het onduidelijk is of de toename van pij-

penstrootje wordt veroorzaakt door verdroging, stikstofbelasting of een combinatie van beide factoren. Verder zijn delen van het veen begroeid met berkenbroek, dat groeit op voedselrijkere plekken dan veenmossen. De grote plassen bevatten een spaarzame watervegetatie met veelal een lage bedekking van waterveenmos (*Sphagnum cuspidatum*) en vensikkelmos (*Drepanocladus fluitans*). De laatste soort duidt op een relatief hoge voedselrijkdom voor hoogveenwateren. De spaarzame begroeiing van submerse mossen duidt op een lage CO₂-spanning van het oppervlaktewater. Submerse begroeiingen met een hogere bedekking van waterveenmos (>5%, meestal submers) zijn voornamelijk aanwezig in kleinere, geïsoleerde wateren. Eutrafente pitrus-begroeiingen komen vooral in en langs de grotere plassen voor en minder in de kleine putten. In verdroogde en geëutrofiëerde veenputten komt pitrus (*Juncus effusus*) vlakdekkend voor. Uit de vegetatiedatabank van Symbiosys blijkt niet dat er nog hoogveenrestanten aanwezig zijn in de Grote Peel. De opnamen betreffen voornamelijk rompgemeenschappen en heidevegetaties.

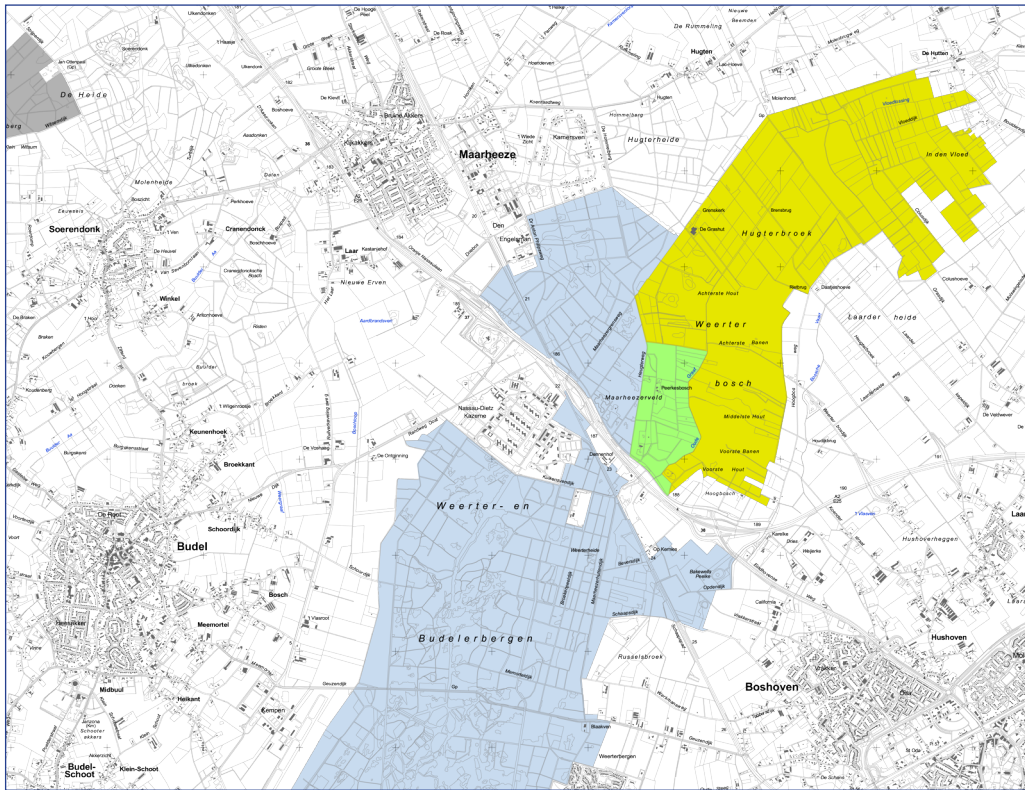
Een van de belangrijkste knelpunten voor herstel is het ecohydrologische systeem. Door het afvoeren van water uit de landbouwgebieden is een versnelde afstroming ontstaan en verdroogt het peelgebied. Veel geplande maatregelen en beheerplannen zijn gericht op het herstel van een gezonde ecohydrologische situatie. Een deel van de vermessing is het gevolg van de verdroging; de effecten van verdroging en vermessing lijken erg veel op elkaar. Ook te hoge stikstofbelasting via de depositie van stikstofhoudende verbindingen veroorzaakt negatieve effecten.

De Grote Peel is in de jaren tachtig in compartimenten onderverdeeld om het water beter beheerbaar te maken en is het waterpeil opgezet. Verder zijn veel naaldbospercelen gekapt en is de dam bij Mussenbaan verhoogd om het water vast te houden.

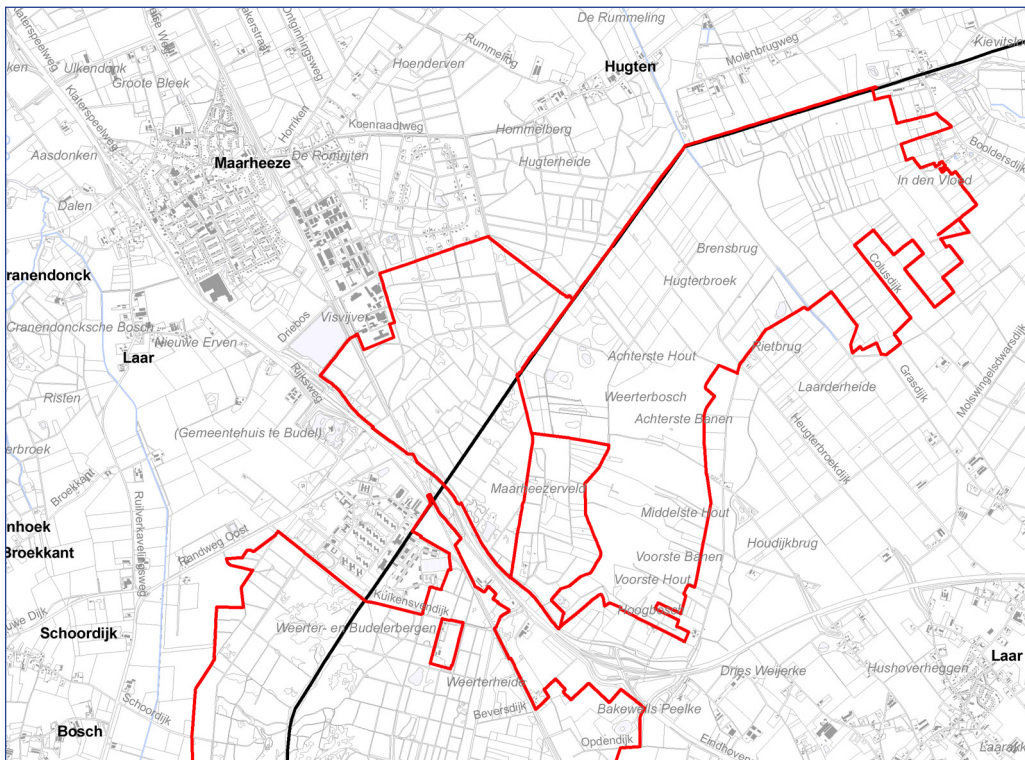
In de jaren negentig is geprobeerd met peilbeheersing in het landbouwgebied het peil in de Grote Peel op een goed niveau te houden. Tegenwoordig wordt een complex aan maatregelen ingezet voor de peilbeheersing in de Grote Peel. Het gaat om interne maatregelen, lokale maatregelen en gebiedsdekkende maatregelen. De laatste zijn expliciet opgenomen in de keur en de verordening waterhuishouding. De doelen in het beheerplan voor de grondwaterpeilen zijn als een tussenstap op te vatten. In de komende tijd zullen verdergaande maatregelen worden uitgewerkt.

Bij de Nederlandse hoogveenrestanten wordt de volgende strategie voor herstel nastreeft: het creëren van de juiste standplaatsomstandigheden voor veengroei, vervolgens herstel van het hoogveensysteem en ten slotte herstel op landschapsschaal (laggzones). Voor de peelgebieden is gekozen voor het ontwikkelen van een acrotelm door het stimuleren van de vorming van drijftillen in ondiep water. Volgens het beheerplan zijn bij de inrichtingsmaatregelen de hydrologische ingrepen van groot belang (geweest). Het beheer is gericht op verschraling door begrazing en het kappen van berkenopslag.

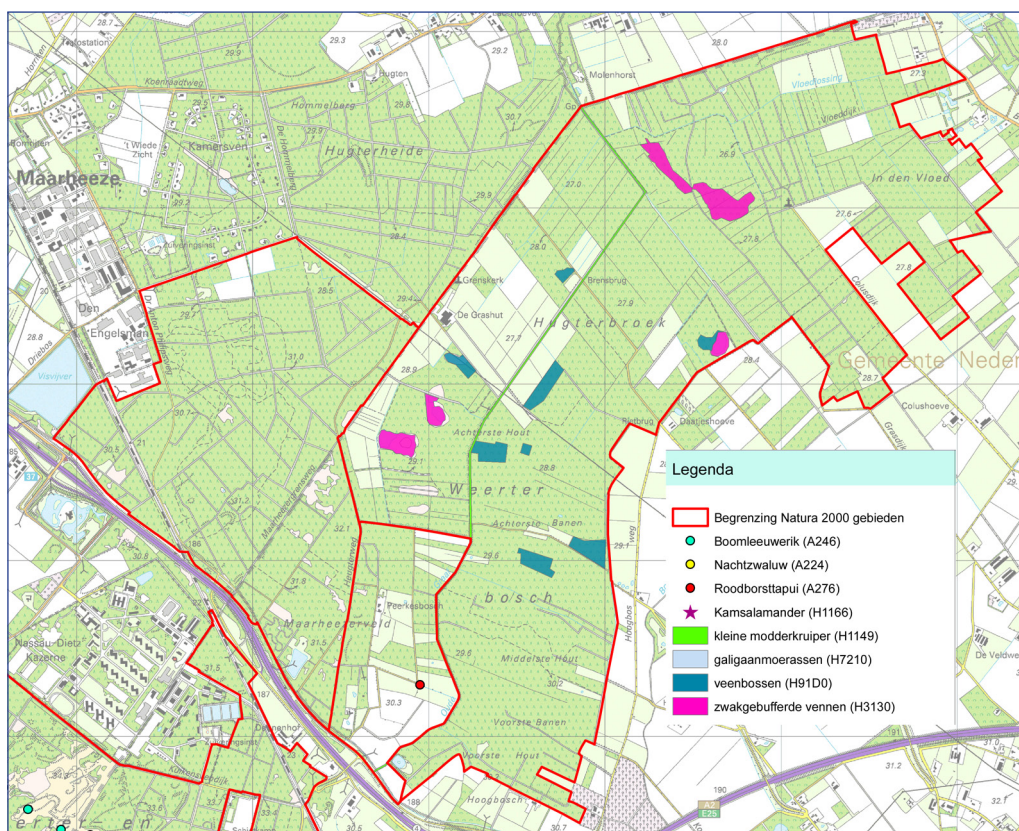
Naast de maatregelen met betrekking tot het grondwaterpeil in de Grote Peel zal de depositie moeten worden teruggebracht. De meeste maatregelen hiervoor vallen buiten het beheerplan, maar zijn onderdeel van het ammoniakbeleid van de provincies Limburg en Noord-Brabant.

Kaart 19. Weerterbos en Budelerbergen.

Kaart 20. Ligging van de stikstofgevoelige habitats in het Weerterbos en Budelerbergen.

Kaart 21. De verspreiding van habitattypen en -soorten in het Weerterbos.

Weerterbos

Het grotendeels in Noord-Brabant gelegen Ringselven vormt samen met de Limburgse Kruispeel de oorsprong van de Tungelroyse Beek, die zich in het Natura 2000 gebied Leudal verenigt met de Zelsterbeek, en vandaar naar de Maas stroomt. Het in Limburg gelegen Weerterbos en de Weerter- en Budelerbergen behoren tot het stroomgebied van de Dommel. Het Weerterbos ontwaterd door de Oude Graaf, de Rosveldlossing en de Vloedlossing. De Weerter- en Budelerbergen en het Ringselven liggen op de overgang tussen de Centrale Slenk en het Kempisch Plateau. De Feldbissbreuk vormt de grens tussen beide deelgebieden. Parallel aan deze breuk komen kleinere breuken voor.

Net als in veel andere gebieden in Brabant en Limburg werd de afwatering van de Weerter- en Budelerbergen en het Ringselven ernstig gestremd toen tegen het einde van de laatste ijstijd grote hoeveelheden dekzand werden aangevoerd. Omdat de ondergrond van deze terreingedeelten uit leem en (sterk) lemig zand bestaat, vormde zich hier over grote oppervlakten laagveen. In de Kruispeel, het Ringselven en het Weerterbos ontstond uiteindelijk hoogveen. Het veen is in de loop van de eeuwen door de mens grotendeels afgegraven en weggebaggerd. Hoewel dit kleinschalig gebeurde, werden toch enorme hoeveelheden turf gestoken.

Omstreeks 1780 werd het Weerterbos met omgeving beschreven als een onmetelijke vlakte, bestaande uit moerassen, turf- en heidevelden. Van de huidige oppervlakte van

het Weerterbos (644 ha) bestond op dat moment slechts ongeveer één procent uit bos, eigendom van de Heren van Weert. Niet lang hierna werd de Oude Graaf gegraven, waardoor het gebied veel droger werd. Vanaf die tijd werd steeds meer bos aangeplant. Aanzienlijke oppervlakten van het toenmalige bos zijn later tot landbouwgrond ontgonnen. In 1920 werd de Oude Graaf breder en dieper gemaakt, waardoor het Weerterbos droger werd.

Tot in de 20ste eeuw werd binnen het huidige Weerterbos nog plaatselijk turf gestoken, in het deelgebied Hugterbroek. Ook de Hoort en het Ringselven zijn uitgeveende Pelen, die omstreeks 1895 nog tot de Peel van Weert werden gerekend. Twee plassen van het Ringselven heten tegenwoordig nog Zwempeel en Vispeel. De lagere delen van het landschap veranderden na het uitvenen grotendeels in natte heiden en in grazige gebieden: de Graspelen. Die waren voedselrijker en productiever dan de oorspronkelijke hoogvenen van de Peel, omdat het maaiveld na de verdwijning van de veenpakketten lager kwam te liggen ten opzichte van het grondwater. Om de productiviteit van de Graspelen bij Weert verder op te voeren voor bijvoorbeeld viskweek werden ze gevoed met van elders aangevoerd kalkhoudend oppervlaktewater. Het Ringselvencomplex kreeg in de 19de eeuw vanuit België water toegevoerd, dat afkomstig was uit vloeivelden tussen het Kanaal Bocholt-Herentals en de Zuid-Willemsvaart. Na het graven van de Zuid-Willemsvaart in 1826 trad plaatselijk kwel op naar de uitgeveende, lager gelegen Pelen aan weerszijden van het kanaal, waaronder Ringselvennen en Kruispeel. Een klein gedeelte hiervan werd in de 19de eeuw als vloeiveide geëxploiteerd.

Tabel 7. Essentietabel voor de Weerterbossen.

		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
Habitattypen							
H3130	Zwakgebufferde vennen	-	>	>			
H7210	Galigaanmoerassen	-	=	>			
H91D0	Hoogveenbossen	-	>	>			
Habitatsoorten							
H1149	Kleine modderkruiper	+	=	=	=		
H1166	Kamsalamander	-	=	=	=		
H1831	Drijvende waterweegbree	-	>	>	>		
Broedvogels							
A224	Nachtzwaluw	-	=	=			20
A246	Boomleeuwerik	+	=	=			65
A276	Roodborsttapuit	+	=	=			20

De hoge, droge dekzandrug van de Weerter- en Budelerbergen bestond tot ver in de 19de eeuw grotendeels uit heide en stuifzand. Karakteristiek voor dit gebied is een viertal aan elkaar grenzende zuidnoord gerichte, ovale complexen van uitstuivingen en duinen. De zandverstuivingen werden later grotendeels vastgelegd door ze te beplanten met den- nen, onder andere omdat het stuivende zand een bedreiging vormde voor de goederen- spoorlijn De IJzeren Rijn. Een aanzienlijk deel (1.130 ha) van het stuifzandgebied is sinds het einde van de jaren 1950 in bezit van het Ministerie van Defensie en wordt tot de dag van vandaag gebruikt als militair oefenterrein. In dat gedeelte komt ook nu nog actief stuifzand voor.

In 1892 vestigde zich een zinkfabriek op een ruim 600 hectaren groot terrein rondom de Ringselvennen. Decennialang produceerde die niet alleen veel zink, maar ook grote hoeveelheden giftige residuen, zoals kelderassen. Daarmee werden drassige terreindelen opgehoogd en werd bijvoorbeeld een dijk gebouwd, waarop een weg en een spoorlijn lig- gen. Omdat veel zink en cadmium in de kelderassen zitten, is het grond- en oppervlak- tewater ernstig verontreinigd. Door de uitstoot van giftige stoffen stierven bomen in de omgeving of bleven ze klein en misvormd, waardoor verbossing van de heide rondom de Ringselvennen werd tegengegaan. In 1973 werd de oude fabriek gesloten en afgebroken. De nieuwe fabriek, die er voor in de plaats kwam, loost veel minder zink op de Tungel- royse Beek en in de atmosfeer en dumpst geen kelderassen meer. Geleidelijk zijn ook de verontreinigingen opgeruimd, die de oude fabriek had nagelaten.

Natuurwaarden

In de Ringselvennen kwam tot in de jaren 1990 goed ontwikkelde vegetatie van de Oeverkruidklasse (*Littorelletea*) voor, maar deze lijken te zijn verdwenen. In de Kruispeel komen zwakgebufferde vennen voor in de vorm van de associatie *Sparganietum minimi*. De Beekoeverlibel (*Orthretum coerulescens*) heeft hier de grootste populatie in ons land. In het Weerterbos zijn vanaf ongeveer 1995 diverse geheel verlande vennen uitge- baggerd en sindsdien is hier goed ontwikkelde venvegetatie van de Oeverkruidklasse ontstaan, met soorten als Waterpostelein (*Lythrum portula*), Duizendknoopfonteinkruid (*Potamogeton polygonifolius*), Moerashertshooi, Veelstengelige waterbies, Pilvaren (*Pilula- ria globulifera*), Schildereprijs (*Veronica scutellata*), Vlottende bies (*Eleogiton fluitans*), Loos blaasjeskruid en sporadisch Kleinste egelskop, Draadzegge (*Carex lasiocarpa*) en Oever- kruid. Op venoevers worden vochtige heide en pioniervegetatie met snavelbiezen aan- getroffen. Daarin groeien soorten als Klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*), Bruine snavelbies (*Rhynchospora fusca*), Kleine zonnedauw (*Drosera intermedia*), Sterzegge (*Carex echinata*) en Moeraswolfsklauw (*Lycopodiella inundata*). Rondom de Ringselvennen en plaatselijk in de Kruispeel komen enorme oppervlakten van de Galigaanassociatie (*Clad- ietum marisci*) voor, met daarin plaatselijk (vooral in min of meer geïsoleerde poeltjes) soorten als Klein en Loos blaasjeskruid en Rechte rus (*Juncus alpinoarticulatus*). Het zijn veruit de grootste begroeiingen van deze associatie in Nederland. In het vennencomplex is recent massaal Groot nimfkruid (*Najas marina*) ontdekt.

In en rondom de Ringselvennen broeden jaarlijks enorme aantallen broedvogels. Het meest bekend in de regio zijn de duizenden kokmeeuwen, maar ook broeden hier veel

andere water- en moerassoorten, waaronder Dodaars, Geoorde fuut, Roerdomp, Pijlstaart, Bruine kiekendief, Waterral, Porseleinhoen, Snor en Blauwborst. Tussen de kokmeeuwen werden al eind jaren zeventig zwartkopmeeuwen gezien. Tot in de jaren 1960 kwam hier nog de Otter voor. Enkele jaren geleden werd de Knoflookpad hier aangetroffen. Verder is het gebied van belang voor onder meer de Heikikker.

De rabattenbossen van het Weerterbos zijn merendeels verdroogd en weinig soortenrijk, maar plaatselijk komt - net als in de Kruispeel - goed ontwikkeld Zompzegge-Berkenbroek (*Carici curtae-Betuletum pubescentis*) voor. In het bos broeden Wespendif, Boomvalk, Houtsnip, Bosuil, Zwarte specht, Kleine bonte specht, Wielewaal, Kruisbek, Goudvink en Appelvink.

De Weerter- en Boshoverheide bestaat uit naaldbos, heide en stuifzand. Het gebied is van belang voor Veldkrekkel (*Gryllus campestris*), Heivlinder (*Hipparchia semele*) en Blauwvleugelsprinkhaan (*Oedipoda caerulea*). Als broedvogel zijn onder meer Nachtzwaluw, Boomleeuwerik, Roodborsttapuit en Geelgors aanwezig, terwijl in 2006 de ernstig bedreigde Draaihals hier een territorium had. Andere Rode Lijstsoorten zijn Graspieper, Veldleeuwerik, Kneu, Spotvogel, Matkop, Groene specht, Grauwe vliegenvanger, Ransuil en Koekoek. Duinpieper en Tapuit broedden er nog tot in de jaren negentig van de vorige eeuw.

In het oorspronkelijke Habitatrichtlijngebied is het dal van de Kievitsbeek beschermd. In het ontwerp-aanwijzingsbesluit is deze uitloper van het Weerterbos niet opgenomen als beschermd. Als motivatie wordt gegeven dat de hier geen habitatwaarden aanwezig zijn (Anonymus 2006). De vegetatie in het beekdal wordt door de provincie Limburg beschreven als vochtig, voedselrijk grasland met op de oevers een soortarme tot soortrijke vegetatie van voedselrijke bodems en over verschillende delen wilgenstruweel. In het centrale deel zijn twee soorten van de Flora en Faunawet aangetroffen: gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata* subsp. *maculata*) en weideklokje (*Campanula patula*). Beide soorten staan op tabel 2 van de Flora en Faunawet. De roodborsttapuit is de enige kwalificerende soort die langs de Kievitsbeek wordt aangetroffen. Het ontbreken van een natuurlijke verbinding tussen het dal van de Kievitsbeek en het als Natura 2000 aangewezen Weerterbos pleit eveneens voor het niet opnemen van dit natuurgebied binnen de Natura 2000. Het beekdal is beschermd via de ecologische hoofdstructuur. Volgens het ontwerpbestemmingsplan buitengebied van de gemeente Nederweert is 'de Kievitsbeek [is] een beek van een specifieke ecologische functie (SEF). Deze beek ontspringt in het noorden van de kern Nederweert en watert af op de Aa. De ruimte in de directe omgeving van de Kievitsbeek is in het POL gereserveerd voor het realiseren van robuuste ecologische verbindingen. Het recreatief medegebruik wordt versterkt en er worden ontwikkelingsmogelijkheden voor extensieve vormen van grondgebonden landbouw gecreëerd.' De Kievitsbeek zelf is als watergang bestemd, terwijl de oevers als natuur zijn bestemd. De weilanden in het beekdal hebben een agrarische bestemming met ontwikkelingsgroen en extensiveringsgebied als extra aanduiding.

Volgens de stroomgebiedsvisie (Anonymus 2002) is de Kievitsbeek waarschijnlijk gegraven voor de ontwatering ten behoeve van de turfwinning. De beek vormt een sleutelproject binnen de stroomgebiedsvisie, met als belangrijkste maatregelen:

- waterconservering in het natuurgebied Weerterbos;
- herstel van de natuurlijke, zwakgebufferde vennen in het Weerterbos;
- een natuurlijke herinrichting van de Oude Graaf, ten behoeve van beekherstel, in combinatie met een forse bodemophoging;
- scheiding van natuurwater en landbouwwater in deel Oude Graaf dat in Weerterbos ligt;
- waterretentie van met name stedelijk water (20% van afvoerpiek), teneinde de bestaande overlast in Brabant op te heffen;
- waterconservering in natuurgebied 'de Kievit', door peilverhoging en/of omleiden van waterlopen.

Aanwijzingsbesluit

Het Weerter- en Budelerbergen & Ringselven is op 8 januari 2007 in concept aangewezen als Natura 2000 gebied. Het Weerter- en Budelerbergen & Ringselven is op 24 maart 2000 als speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn aangewezen. Op 8 april 2003 is het gebied eveneens aangewezen als beschermd via de Habitatrichtlijn. In tabel 7 is een samenvatting gegeven van de beschermingsdoelen van het Natura 2000 gebied.

Beheerplan

Voor het Weerterbos worden interne verdroging en eutrofiëring als belangrijk probleem gezien. Verder is er langs de randen mogelijk een negatieve invloed van toestromend eutroof grondwater. Rondom de vennen zou wat bos gekapt moeten worden. Daarnaast kan natuurtechnisch bosbeheer de eenvormigheid doorbreken en meer structuur en variatie in de bossen brengen. Onderdeel kan dan zijn het terugdringen van het aandeel naaldbomen.

Volgens het concept-beheerplan bestond In den vloed – het noordelijke deel van het Natura 2000 gebied – nog in de twintigste eeuw uit moeras, dat rond de eerste wereldoorlog sterk is ontwaterd ten behoeve van bosbouw en landbouw. De Achterste & Voorste Banen en de Middelste Hout waren in cultuur gebracht met eiken ten behoeve van de plaatselijke adel. Door de ontwateringen en de bosbouw is ter plekke het oorspronkelijke moeras verdwenen. Aan het eind van de twintigste eeuw zijn grootschalige herstelwerkzaamheden uitgevoerd. Het bosbouwkundig landschap heeft nu een meer natuurlijke uitstraling.

De deklaag van het Weerterbos bestaat uit de Formatie van Nuenen. Hier is het dekzand deels verspoeld. Verder bestaat het gebied uit lemige dekzandruggen met enkele laagten. Een bijzonder geomorfologisch verschijnsel is dat er een aantal pingo-ruïnes gelegen zijn. Het zijn afvoerloze laagten, die tijdens en na de laatste ijstijd door groeiende ondergrondse ijskernen zijn ontstaan. Opmerkelijk is dat onder de met veen (0,5 – 2 m) opgevulde depressies in een aantal gevallen een dikke laag kalk-gyttja te vinden is. Bij het Klein en Groot ven en Berkenven bij de Grashut zijn kalklagen van circa één meter dik gevormd rond 11.000-13.000 jaar geleden. In deze pingoruïnes liggen nu belangrijke vennen.

Ondanks de ontwateringen en dankzij de herstelmaatregelen heeft het Weerterbos een hoge biodiversiteit. De staat van de natuur met betrekking tot de doelen van Natura 2000 zijn over het algemeen gunstig.

Uitzondering is de drijvende waterweegbree. Hiervoor is het advies dat – als de soort in het komende seizoen niet wordt waargenomen – deze van de lijst met doelsoorten wordt gehaald. De soort is overigens ook kenmerkend voor de vennen in het gebied. Belangrijkste beheertaken zijn het verder herstel van de ecohydrologie en verlaging van de milieubelasting als gevolg van de depositie.

■ **Ecologische hoofdstructuur**

De Kleine Aa, op ongeveer 1.100 meter van Zandstraat 99-101, is aangewezen als ecologische hoofdstructuur. Op de kaart van de provincie Noord-Brabant staat het nog aangegeven als “zoekgebied”, maar onlangs is de inrichting opgeleverd. Op de Natuurbeheerkaart van de provincie is aangegeven welk natuurstype geambieerd wordt voor de Kleine Aa. Voor de ecologische hoofdstructuur staat aangegeven dat het als “Beek en Bron” volgens het natuurbeheersysteem moet functioneren.

De Kleine Aa is – als zo vele middenstromen van laaglandbeken – gekanaliseerd en genormaliseerd tijdens een ruilverkaveling; voor de Kleine Aa ligt de secuur bij de ruilverkaveling van 1965. De Kleine Aa ontspringt iets ten zuiden van Someren. Ze loopt westelijk om Someren heen en mondt vlakbij Lierop uit in de Aa. De Kleine Aa wordt via een sifon onder de Zuid-Willemsvaart door geleid. Via een verbindingssloot stroomt er water uit de Peelrijt naar de Kleine Aa. Het water van de Kleine Aa is voedselrijk. In 2009 is gestart met natuurontwikkeling langs de Kleine Aa. De inrichtingsmaatregelen hebben het stroombed verbreed door de oever af te graven tot juist boven het waterpeil. Of de Kleine Aa weer – beperkt – gaat meanderen, zal de tijd leren. Bij de beoordeling van de effecten is uitgegaan van het gegeven dat het herstel van de Kleine Aa is gelukt en de doelsoorten op termijn weer voorkomen. Paleolimnologische informatie ontbreekt echter en stochastische processen spelen waarschijnlijk een belangrijke rol waardoor de oorspronkelijke ecohydrologische niet gehaald kan worden én de facto onbekend is. Daarom worden algemene kenmerken zoals door Verdonschot (2000) verwoord als uitgangspunt van het herstel genomen. Tijdens het schrijven van de milieueffectrapportage, juist na de oplevering van de natuurontwikkeling, is dat de enige zinvolle onderzoeksopzet.

De Kleine Aa is een langzaam stromende pleistocene laaglandbeek. Het is een beek die gevormd is in lagergelegen delen van het land en die wordt gevoed door het neerslagoverschot via afspoeling en uitstroming van het grondwater. De Kleine Aa heeft een natuurlijke oorsprong maar door hydrologische maatregelen – bijvoorbeeld het draineren en aanleggen van sloten en lopen in de omgeving – is het karakter sterk veranderd. Het oorspronkelijk landschap bestond uit een laagte waarop veenvorming was, tegenwoordig is het landschap in agrarisch beheer.

Verdonschot verwoordt de langzaam stromende bovenloop van een laaglandbeek als volgt: “Langzaam stromende bovenlopen komen verspreid in de vlakkere delen van het hele

Parameter	Eenheid	Range
Breedte	m	1 - 3
Diepte	cm	< 40
pH		5,5 – 7,5
Fosfaat	mg P/l	< 0,040
Ammoniak	mg N/l	< 0,4
Nitraat	mg N/l	< 0,35
Stroomsnelheid	cm/s	10 - 50
Vegetatie	%	< 20
EGV	µS/cm	100 - 250
Chloor	mg/l	10 – 20
Hardheid	dH	1 - 5

Tabel 8. Abiotische factoren voor een bovenloop.

Pleistocene zandgebied voor. De beken worden gevoed vanuit een brongebied. Als gevolg van de constante voeding (helocrene bron of kwel) is de beek permanent en is de afvoer vrij constant. Het lengteprofiel van de bovenloop is meanderend, kronkelend en structuurrijk. De beken hebben veelal een zandbodem met veel organische structuren. Dergelijke bovenlopen zijn beschaduwde. Ze bevinden zich in loofbos, soms nog in bron- of moerasbossen. De oever is bezet met els. De oevers kunnen verder begroeid zijn met mossen en kruiden. Het betreft een oligosaproob tot β -mesosaproob, voedselarm tot matig voedselrijk milieu." De natuurlijke bovenlopen hebben in Nederland een zwak zuur tot neutraal watermilieu met een lage gehalte aan fosfaat, nitraat en ammoniak, de stroomsnelheid is 10 tot 50 cm/sec., terwijl maximaal 20% van het water is bedekt met vegetatie. In de tabel staan de abiotische factoren zoals deze gelden voor langzaam stromende bovenlopen.

Volgens de ecologische typering is naar Verdonchot (2000) heeft een bovenloop plaatselijk soorten als paarbladig goudveil (*Chrysosplenium oppositifolium*), beekpunge (*Veronica beccabunga*), bittere veldkers (*Cardamine amara*), witte waterkers (*Rorippa nasturtium-aquaticum*) en slanke sleutelbloem (*Primula elatior*). Voor een deel zijn het soorten die op kwel vanuit het achterland wijzen. Meer algemeen zijn soorten als haaksterrenkroos (*Callitriche hamulata*), kleine egelskop (*Sparganium emersum*), groot bronkruid (*Montia fontana* subsp. *fontana*) en grote waterranonkel (*Ranunculus peltatus* var. *heterophyllus*). In het zachte tot matig harde, heldere water worden kwelindicator als waterviolier (*Hottonia palustris*), rossig fonteinkruid (*Potamogeton alpinus*) en gewoon sterrenkroos (*Callitriche platycarpa*) gevonden. Aanwezigheid teer vederkruid (*Myriophyllum alterniflorum*) wijst op mineraalrijk en matig kalkrijk substraat.

Bij vermesting en alkalisering maken genoemde soorten plaats voor haarfonteinkruid (*Potamogeton trichoides*), tenger fonteinkruid (*Potamogeton pusillus*) en smalle waterpest (*Elodea nutallii*).

De kenmerkende macrofaunagemeenschap bestaat uit rheofiele, soms koud stenotherme, en stromingstolerante soorten. De meeste soorten leven op vaste substraten als in

het water liggende bomen en dikke takken. Littoraal of bentisch levende soorten komen minder voor. De soortensamenstelling is vrij divers. De visgemeenschap bestaat uit stromingsminnende soorten. Kenmerkende soorten zijn: beekprik (*Lampetra planeri*), serpeling (*Leuciscus leuciscus*), elrits (*Phoxinus phoxinus*), beekforel (*Salmo trutta fario*), gestipelde alver (*Alburnoides bipunctatus*) en vlagzalm (*Thymallus thymallus*). Het zijn allemaal obligaat rheofiele soorten van zoet stromend water met een hard substraat.

Het waterschap Aa en Maas noemt berrmpje (*Barbatula barbatulus*) en rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) als doelsoort voor het watersysteem van de Kleine Aa, volgens Verdonshot zijn het begeleidende soorten. In verband met de grote investering bij de Zuid Willemsvaart heeft de ecologische verbinding bovenstrooms een lage prioriteit gekregen. De huidige – dus voor de natuurontwikkeling – karakter van de Kleine Aa wordt door het waterschap omschreven als een permanente langzaam stromende bovenloop op zand. De normen zoals geformuleerd in de kaderrichtlijn Water worden gehaald, met uitzondering van de vissen. Volgens het waterschap is er geen visgezelschap aanwezig. De Kleine Aa wordt als een sterk veranderd water beschouwd. De natuurontwikkeling moet leiden tot een natuurlijk water met een goed ontwikkelde visfauna.

Gezien de afstand is er geen directe invloed van het bedrijf op de ecologische hoofdstructuur. De depositie van ammoniak kan theoretisch leiden tot een effect, wat daarom is getoetst in de milieueffectrapportage. Voor de analyse zijn enkele factoren van belang:

- De depositie van de ammoniak op de Kleine Aa is niet berekend, maar de emissiepunten die relatief dicht bij de beek liggen, worden gesaneerd en het emissiepunt op de grootste afstand neemt toe.
- Door de stroming van de beek worden de exogene stoffen afgevoerd waardoor er geen cumulatie optreedt in het beekecosysteem.
- Door de vorming van ammonium in oppervlaktewater is ammoniak niet verzurend in watersystemen.
- In watersystemen binnen het limnologisch systeem (het zoete water) is fosfaat limiterend. De gronden waardoor de Kleine Aa stroomt zijn fosfaatverzadigd. De fosfaatlast van de Kleine Aa is daarom hoog.
- Uit- en afspoeling hebben een veel grotere invloed dan depositie (bij beken).
- De conclusie is dat er geen meetbare invloed is door de concentratie van de werkzaamheden aan de Zandstraat 99-101 op het functioneren en de ontwikkeling van de ecologische hoofdstructuur langs de Kleine Aa.

■ **Beschermde soorten**

De provincie Noord-Brabant heeft eind twintigste eeuw verscheidene inventarisaties uitgevoerd naar verschillende soortgroepen. Deze waarnemingen van planten en vogels zijn digitaal beschikbaar. Uit die gegevens blijkt dat in 2000 aan de rand van het perceel Zandstraat 99-101 – de huidige stallen waren toen nog niet gebouwd – een kievit (*Vanellus vanellus*) heeft gebroed. In de naastliggende percelen hebben eveneens algemeen voorkomende vogels gebroed, als kievit, zwarte roodstaart (*Phoenicurus ochruros*), zwarte kraai (*Corvus corone*) en holenduif (*Columba oenas*). Aan de overzijde van de provinciale weg zijn ekster (*Pica pica*), holenduif en grote lijster (*Turdus viscivorus*) waargenomen; het

gaat om de waarnemingsjaren 1985 en 2000, recentere waarnemingen zijn niet gepubliceerd. Zowel in de wegberm van de provinciale weg als op de toenmalige akker aan de Zandstraat is korenbloem (*Centaurea cyanus*) waargenomen.

In de huidige situatie aan de Zandstraat 99-101 is het erf voor het grootste gedeelte verhard met klinkers of bebouwd met stallen. Slechts spaarzaam is hier sprake van planten in de voegen van de klinkers. Ze behoren allen tot het zeer algemeen in Nederland voorkomende tredvegetatie uit de associatie van Vetmuur en Zilvermos (*Bryo-Saginetum procumbentis*). Er zijn geen bijzondere of beschermde soorten aangetroffen. Op het terrein zijn anno 2012 geen broedende vogels waargenomen. Op en langs het perceel aan de Zandstraat 99-101 is geen oppervlaktewater aanwezig. Amfibieën of vissen zijn daarom niet te verwachten.

Op Ruiter 17-19 is een stal aanwezig. Deze zal na afronding van de procedures worden gesloopt om ruimte te maken voor natuurontwikkeling. In de stal zijn geen aanwezigingen gevonden voor vogels met een vaste verblijfplaats of voor vleermuizen. Tussen de verharding rondom de stal is een zwak ontwikkelde tredvegetatie aanwezig. Er zijn geen belemmeringen voor natuurontwikkeling op deze locatie.

Aan de Hollestraat wordt woningbouw gerealiseerd. Het bestemmingsplan voor deze locatie is onherroepelijk. Tijdens het terreinbezoek was de bouw van de woningen al gestart. Aan de overige locaties worden geen ruimtelijke ingrepen voorzien, hier is geen effect op beschermde soorten te verwachten. Deze locaties zijn niet onderzocht op beschermde soorten.

In de Nationale databank flora en fauna worden de waarnemingen van vrijwilligers actief binnen de verschillende natuurclubs, regionale en lokale overheden en particulieren verzameld en beschikbaar gesteld. Uit de databank blijkt dat er geen waarnemingen van na 2005 van beschermde soorten (tabel 3 soorten) bekend zijn aan de Zandstraat 99-101, Hollestraat 28-30, Ruiter 17-19, Zandstraat 61 of De Hoof 28.

In 2012 en in het verleden zijn geen beschermde planten waargenomen en geen vogels met een vaste verblijfplaats genoteerd. Er is geen ontheffing van de Flora en Faunawet noodzakelijk.

Activiteiten en alternatieven

De aard en omvang van de voorgenomen activiteit heeft uiteraard een grote invloed op de mogelijke effecten op de omgeving in de brede betekenis van het woord. Het bestemmingsplan maakt een uitbreiding tot 2,5 hectare mogelijk, waardoor het gewenste aantal dieren gehouden kan worden. Ondergronds bouwen is in het bestemmingsplan mogelijk, maar daar mogen geen dierenwordengehouden. Meerlaagse stallen zijn niet toegestaan. Daarom wordt in het hoofdstuk beschreven wat de aard en de omvang van de activiteit is en welke keuzen daarbij zijn gemaakt. In het bijzonder wordt hier aandacht besteed aan de keuze van het stalsysteem, omdat deze bepalend is voor de emissie, dierenwelzijn en volksgezondheid. Daarnaast wordt beschreven wat de huidige feitelijke en vergunde activiteiten zijn en wordt de keuze voor het reële alternatief toegelicht en beschreven. Verder wordt beschreven welke activiteiten worden ontwikkeld op de locaties waar de opfok van kippen wordt gestaakt. Tot slot wordt ingegaan op de milieuruimte in samenhang met de separaat beoordeelde vestiging aan de Dellerweg.

■ Concentratie van bedrijfsactiviteiten

De firma Engelen wil zijn activiteiten met betrekking tot het opfokken van ouderdieren concentreren. Een aantal aspecten is daarbij van belang geweest:

1. bedrijfseconomische redenen
2. groeipotentie van de verschillende locaties
3. milieuhygiënische redenen

ad 1 De bedrijfseconomische redenen zijn gelegen in het feit dat productie op één locatie efficiënter kan worden uitgevoerd en daarmee bedrijfseconomisch voordelig is. Er zijn minder vergunningen noodzakelijk, er is meer overzicht en maatregelen zijn eenvoudig(er) te nemen.

ad 2 De locaties Ruiters 17-19 en De Hoof 28 liggen in een extensiveringsgebied. Zandstraat 61 en Hollestraat 28-30 liggen in verwevingsgebied. Hierdoor is een duurzame bedrijfsvoering op deze locaties niet goed mogelijk. Zandstraat 99-101 ligt in het verwevingsgebied waardoor een duurzame bedrijfsvoering wel mogelijk is. Naast de ligging buiten de extensiveringszone zijn de overige landschaps- en milieukeurmerken gunstig voor een duurzame bedrijfsontwikkeling. Er zijn nagenoeg geen burgerwoningen binnen de directe omgeving aanwezig.

ad 3 Door de concentratie op één locatie is een zeer goede bedrijfshygiëne haalbaar. Verschillende maatregelen zijn economisch uitvoerbaar door ze op één locatie in te voeren, in plaats van op vijf verschillende locaties (het is tevens een bedrijfseconomische motivatie).

■ Stalsysteem

De heer Engelen heeft gekozen voor een diervriendelijk systeem, waarbij de behoeften van het dier centraal staan. Gezondheid, welzijn en productie worden in dit systeem als uitgangspunt genomen. Het stalsysteem van de heer Engelen onderscheidt zich van andere stalsystemen door de nauwkeurige preventie.

De heer Engelen is gespecialiseerd in de opfok van (groot) ouderdieren. De kuikens worden opgefokt tot legrijpe hennen, die voor de productie van broedeieren moeten zorgen. De gezondheid van de leghen speelt een belangrijke rol in de gewenste productie en de kwaliteit van de broedeieren. Aspecten als huisvesting, gunstig stalklimaat, verantwoord voer en drinkwater zijn hierbij van groot belang.

■ **Huisvesting**

De kippen worden in zes aaneengeschakelde schuren gehouden. De stallen zijn zo ingericht dat soorteigen gedrag – zie Gezondheids- en welzijnswet voor dieren - kan worden ontplooid. De kippen hebben voldoende ruimte om te kunnen poetsen, vleugelslaan, pootstrekken, bodyshaken en vleugelstrekken. Tevens zijn de kippen in staat om te stofbaden, waarbij de dieren zich kunnen ontdoen van parasieten. In de stallen wordt gebruik gemaakt van voldoende kunstlicht, waarbij het dag- en nachtritme van buiten wordt nagebootst.

■ **Stalklimaat**

De sturing van het stalklimaat wordt via computers geregeld. De computers meten, regelen en besturen automatisch alle processen in de stallen zoals, verwarming, ventilatie, luchtvochtigheid, verlichting, alarm en CO₂. De stallen beschikken over nokventilaties waarbij recirculatie van de lucht optreedt. Verse lucht wordt aangevoerd middels inlaatventielen. De koude luchtstroom wordt direct naar de nok van de stal geleid waarbij warmere lucht in de nok wordt vermengd met de koude luchtstroom van buiten. Door de koude luchtstroom naar de nok te leiden, wordt voorkomen dat de kippen ziek worden door tocht. Tocht veroorzaakt tevens condens waardoor het strooisel bed in de stallen vochtig wordt. Er wordt gewerkt met een onderdruk, wat betekent dat er geen lucht ongecontroleerd uit de stal kan komen. Het stalklimaat wordt middels een alarmsysteem gemeten waarbij de situatie in de stallen wordt bewaakt.

■ **Voer- en watermanagement**

In de stallen zijn graanstrooiers en drinklijnen aan het plafond geïnstalleerd. De graanstrooiers hebben een hoge voersnelheid waarbij een gelijkmatige verdeling van het strooigoed mogelijk is. Aan de drinklijnen zijn morsvrije lekbakjes gemonteerd, waaruit de kippen het drinkwater kunnen oplepelen. Dit watersysteem zorgt ervoor dat de kippen tijdens het drinken niet kunnen knoeien op het droge strooisel bed. De kippen worden één maal per dag gevoerd waarbij de kippen circa 2,5 uur de tijd krijgen om het voer op te nemen. De kippen krijgen een afgestemde hoeveelheid water per dier per dag. Dit is de wisselende hoeveelheid vocht afgestemd aan wat een kip per dag nodig heeft voor een gezonde darmwerking. Bij teveel vocht ontstaat diarree wat het droge strooisel bed vochtig maakt.

De hoeveelheid voer- en water en het tijdstip van aanbieden, gebeurt via computers. Als het strooiselgoed niet geheel wordt opgepikt, wordt een alarmsignaal afgegeven. Eventuele zieke dieren of een defect in het water- en of voersysteem kan hierdoor gemakkelijk worden opgespoord. De kippen worden tijdens het voeren door de heer Engelen nauwlettend in de gaten gehouden. Kippen die het voer niet goed kunnen opnemen, klein

of schuw zijn, worden in een aparte ruimte geplaatst. Bij verdenking worden de poten nagekeken op veelvuldig graven - zieke kippen zoeken naar gezonde stoffen in de mest van andere kippen. Veel vuil onder de nagels duidt op een verminderde weerstand. De krop wordt nagekeken of de verhouding tussen water en voer goed of voldoende is. Een probleem in het darmsysteem wordt opgemerkt doordat in de krop korreltjes van het voer nog voelbaar zijn. Tevens wordt gekeken naar het verenpakket. De hoeveelheid voer en water wordt in deze ruimte bijgesteld. Als het ideale gewicht weer is bereikt, worden de kippen teruggeplaatst.

Om nauwgezet de ontwikkeling van de kippen te kunnen volgen, wordt gebruik gemaakt van een dierweegstelsel. In de stallen zijn diverse weegschalen aangesloten, waarbij het gewicht van de kippen kan worden bepaald. Het gewicht van de kippen wordt automatisch geregistreerd en opgeslagen. De gemeten standen worden elke dag gecontroleerd waarna de juiste hoeveelheid voer- en water kan worden bepaald.

De stallen worden tweemaal per dag nagelopen op eventueel zieke dieren. Het betreden van de stallen wordt zoveel als mogelijk beperkt. Werkzaamheden in de stallen worden eens per maand uitgevoerd waarbij vakkundig personeel wordt ingehuurd. Door het veelvuldig betreden van de stallen kan stress bij de kippen ontstaan. Stress veroorzaakt een verlaagde weerstand, waarna de kippen vatbaar worden voor ziektekiemen. Het stalsysteem staat toe dat de kippen diereigen gedrag kunnen vertonen. Gebleken is dat de kippen hierdoor minder snel overgaan tot verenpikken. Snavelkappen is daarom niet meer noodzakelijk.

■ **Ontwikkeling op de te sluiten locaties**

De vier te sluiten locaties krijgen ieder een gepaste bestemming c.q. gebruik. Voor de locaties aan de Zandstraat 61 en De Hoof 28 is het gebruik als statische opslag een wenselijke ontwikkeling die past binnen het vigerend bestemmingsplan. Hiervoor worden daarom geen nadere procedures gevolgd.

Aan Hollestraat is gekozen voor het ontwikkelen van enkele woningen. Deze woningbouw sluit aan bij de huidige bebouwde kom en is daarmee goed inpasbaar. Voor de ontwikkeling van de woningen is een postzegelplan geschreven en deze bestemmingswijziging is nu onherroepelijk.

Voor Ruiter 17-19 was in eerste instantie gekozen voor ontwikkeling van enkele woningen. Op verzoek van de provincie Noord-Brabant is afgezien van woningbouw op deze locatie en is de woningbouw geconcentreerd aan Hollestraat. Na sloop van de stallen aan de Ruiter zal hier natuurontwikkeling plaatsvinden en krijgt het terrein de bestemming "groen".

De ontwikkelingen op de vier locaties leiden tot (sterke) afname van de milieubelasting van deze locaties. Hierdoor wordt een positieve ontwikkeling gestimuleerd. Na afronding van de procedure is het niet meer mogelijk om bedrijfsactiviteiten op deze locaties te ontwikkelen.

■ **Te toetsen alternatieven**

De voorkeursvariant c.q. de gewenste ontwikkeling is een concentratie van activiteiten aan de Zandstraat 99-101. Vanuit de bedrijfsfilosofie wordt meer ruimte gegeven aan de dieren die in opfok zijn. Dit verlaagt tevens noodzaak voor bedrijfshygiënische maat-

Locatie	Voorkeur	Worstcase	Huidig
Zandstraat 99-101	82.000	110.000	40.000
Hollestraat 28-30	-	-	25.350
Ruiter 17-19	-	-	35.000
Zandstraat 61	-	-	4.084
De Hoof 28	-	-	13.000

Tabel 9. Varianten voor de ontwikkelingen (aantal vleeskuikenuouderdieren per locatie).

regelen en verlaagt de kans op calamiteiten. Daarom worden in de voorkeursvariant slechts 82.000 dieren gehouden aan de Zandstraat 99-101.

Volgens de huidige wetgeving op het gebied van dierenwelzijn en het toegestane bouwvolume is het houden van 110.000 dieren in opfok mogelijk aan de Zandstraat 99-101. In het kader van de milieueffectenstudie is het wenselijk de maximale benuttingsmogelijkheden als alternatief te toetsten. Het te toetsen alternatief is derhalve een concentratie aan de Zandstraat 99-101 met een uitbreiding tot 110.000 dieren in opfok. Dit is het worstcase scenario.

Als referentie voor deze ontwikkelingen wordt de huidige vergunde situatie gehanteerd (tabel 9). Op alle locaties gaat het om de vergunde en feitelijke situatie en om kuikens in opfok, dezelfde diercategorie die in het project bedoeld zijn voor de Zandstraat 99-101. Het aantal dieren is conform de milieuvergunning. Vooruitlopend - maar in samenhang met het project - zijn de overige locaties gesloten, hetgeen een voorwaarde was voor de overheid om medewerking te verlenen.

■ **Referentiedatums Natura 2000**

In de Crisis- en herstelwet zijn enkele voorstellen opgenomen met betrekking tussen de relatie Natura 2000 en ammoniak. Een van de voorgestelde vereenvoudigingen betreft de keuze van de referentiedatum. Voorgesteld is toen dat naast de referentiedatum die gekoppeld is aan het (concept) aanwijzingsbesluit voor de stikstofdepositie een algemene referentiedatum gebruikt mocht worden van 7 december 2004. De beide datums mogen naast elkaar gebruikt worden. Met het vaststellen van de Crisis- en herstelwet door de eerste kamer is de Natuurbeschermingswet 1998 gewijzigd conform de voorstellen. In artikel 19kd stelt de wetgever als volgt:

Artikel 19kd

1. Bij besluiten over het toepassen van artikel 19c en het verlenen van een vergunning als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, betreft het bevoegd gezag niet de gevolgen die een handeling kan hebben door het veroorzaken van stikstofdepositie op voor stikstof gevoelige habitats in een Natura 2000-gebied in de volgende gevallen:
 - a. de handeling is gebruik dat op de referentiedatum werd verricht en is sedertdien niet of niet in betekenende mate gewijzigd, en heeft sedertdien per saldo geen toename van stikstofdepositie op de voor stikstof gevoelige habitats in een Natura 2000-gebied veroorzaakt;

- b. de handeling is een activiteit die na de referentiedatum is begonnen, of een gebruik dat na de referentiedatum in betekenende mate is gewijzigd, waarbij is verzekerd dat, in samenhang met voor die activiteit getroffen maatregelen, de stikstofdepositie op de voor stikstof gevoelige habitats in een Natura 2000-gebied als gevolg van die activiteit of dat gebruik per saldo niet is toegenomen of zal toenemen.
- 2. Met betrekking tot de bepaling van de door handelingen en maatregelen als bedoeld in het eerste lid veroorzaakte of te veroorzaken stikstofdepositie kunnen bij ministeriële regeling regels worden gesteld. Daarbij kan onder meer worden geregeld dat hiervoor bij of krachtens andere wetten bijgehouden of aan een bevoegd gezag overgelegde gegevens kunnen worden gebruikt.
- 3. Onder «referentiedatum» als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan:
 - a. 7 december 2004, of
 - b. de datum waarop het desbetreffende gebied is aangewezen ter uitvoering van richtlijn 79/409/EEG dan wel, ingeval dit eerder is, de datum waarop het desbetreffende gebied door de Europese Commissie tot een gebied van communautair belang is verklaard ter uitvoering van artikel 4, tweede lid, van richtlijn 92/43/EEG, voor zover die aanwijzing, onderscheidenlijk verklaring plaatsvindt na 7 december 2004.
- 4. Onder «voor stikstof gevoelige habitats in een Natura 2000-gebied» wordt voor de toepassing van dit artikel en de artikelen 19ke en 19kf verstaan: voor stikstof gevoelige natuurlijke habitats en habitats van soorten in een Natura 2000-gebied ten aanzien waarvan op grond van artikel 6, eerste lid, van richtlijn 92/43/EEG een verplichting geldt tot het treffen van instandhoudingsmaatregelen

Op 7 september 2011 heeft de Raad van State uitspraak gedaan met betrekking tot een veehouder in Gelderland (201003301/1/R1). De Raad van State oordeelt dat invoering van artikel 19kd (via de Crisis- en Herstelwet toegevoegd aan de Natuurbeschermingswet) niet betekent dat er geen vergunningplicht is. Ook als er geen toename is van de depositie of de emissie van stikstof blijft een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk.

Over de referentiedatum uit de Crisis- en Herstelwet, en eveneens opgenomen in artikel 19kd Natuurbeschermingswet, stelt de Raad van State dat als een gebied – in het kader van de Vogelrichtlijn – eerder dan de generieke datum van 7 december 2004 is aangewezen deze eerdere datum als referentie moet worden aangehouden. Daarbij wordt tevens aangegeven dat geen datum voor 10 juni 1994 hoeft te worden gehanteerd.

Volgens de Natuurbeschermingswet 1998, aangepast met de Crisis- en herstelwet, zijn er dus twee mogelijke referentiedatums voor het narekenen of er een significante toename is van de stikstofbelasting op gebieden die zijn aangewezen volgens de Habitatrichtlijn. Deze referentiedatums zijn voor de beoordeling van de effecten veroorzaakt door de concentratie van bedrijfsactiviteiten van de firma Engelen:

- 1. Het moment van beluit tot aanwijzing van het Natura 2000 gebied.
 - De Strabrechtse heide & Beuven is in 2007 in concept aangewezen als Natura 2000 gebied.

- Het Weerter- en Budelerbergen & Ringselven is op 8 januari 2007 in concept aangewezen als Natura 2000 gebied.
- De Grootte Peel is op 10 september 2009 definitief aangewezen als Natura 2000 gebied.

of;

2. 7 december 2004 - als generieke datum in de Crisis- en herstelwet.

Voor de gebieden die (tevens) zijn aangewezen voor de Vogelrichtlijn geldt, conform de uitspraak van de Raad van State, de datum voor aanwijzing als deze voor 7 december 2004 is; met als uiterste datum 10 juni 1994. De datums voor de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in de omgeving van het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 zijn:

- De Strabrechtse heide & Beuven is niet aangewezen.
- Het Weerter- en Budelerbergen & Ringselven is op 24 maart 2000 aangewezen.
- De Grootte Peel is op 29 oktober 1989 aangewezen.
- De referentiedatum voor de effectbepaling op de Grootte Peel is gekozen op 7 december 2004 en op 10 juni 1994.
- De referentiedatum voor het Weerterbos ligt op 7 december 2004 en 24 maart 2000.
- De referentiedatum voor de Strabrechtse heide & Beuven ligt op 7 december 2004.

De effecten moeten gemeten worden ten opzichte van de doelstellingen van het betreffende Natura 2000 gebied. Daarbij is de kwaliteit en de kwantiteit ten tijde van de referentiedatum(s) het uitgangspunt van de analyse.

■ **Verordening welzijnsnormen vleeskuikenouderdieren 2003**

In artikel 4 van de verordening is geregeld wat de minimale oppervlakte per vleeskuikenouderdier moet zijn:

De huisvesting van vleeskuikenouderdieren dient tenminste te voldoen aan de volgende voorwaarden:

- a. per vleeskuikenouderdier is een vloeroppervlakte van tenminste 1.300 cm² beschikbaar;
- b. tenminste 300 cm² van de onder a. bedoelde vloeroppervlakte is bedekt met strooisel;
- c. in de stal zijn horizontaal aangebrachte houten of kunststoffen zitstokken of latten beschikbaar die een lengte hebben van tenminste 7 cm per vleeskuikenouderdier; de zitstokken of latten hebben zowel naar boven als naar beneden een vrije ruimte die naar boven tenminste 35 cm en naar beneden tenminste 10 cm bedraagt;
- d. het vloeroppervlak is dicht of wordt gevormd door roosters die gemaakt zijn van hout of kunststof. Het gebruik van draadroosters is verboden;
- e. de ruimte die voor vleeskuikenouderdieren vrij beschikbaar is heeft een vloeroppervlakte van tenminste 2.850 cm² en een hoogte van tenminste 70 cm;

- f. eventuele in de stal aangebrachte plateaus dienen voor vleeskuikenouderdieren bereikbaar te zijn en dienen naar boven een vrije voor de vleeskuikenouderdieren beschikbare ruimte te hebben van ten minste 35 cm.

Het bestuur van het Productschap Pluimvee en Eieren voegt hier een extra voorwaarde aan toe via een nieuw artikel 4a;

De huisvesting van opfokvleeskuikenouderdieren dient ten minste te voldoen aan de voorwaarde dat per opfokvleeskuikenouderdier met een leeftijd van 10 weken en ouder een vloeroppervlak van ten minste 666 cm² beschikbaar is.

De oppervlakte van de stallen is $82 \times 18,2 = 1.492,40 \text{ m}^2$

Bij 82.000 vleeskuikenouderdieren heeft iedere kip 1.820 cm² ruimte.

Bij 110.000 vleeskuikenouderdieren heeft iedere kip 1.356,7 cm² ruimte.

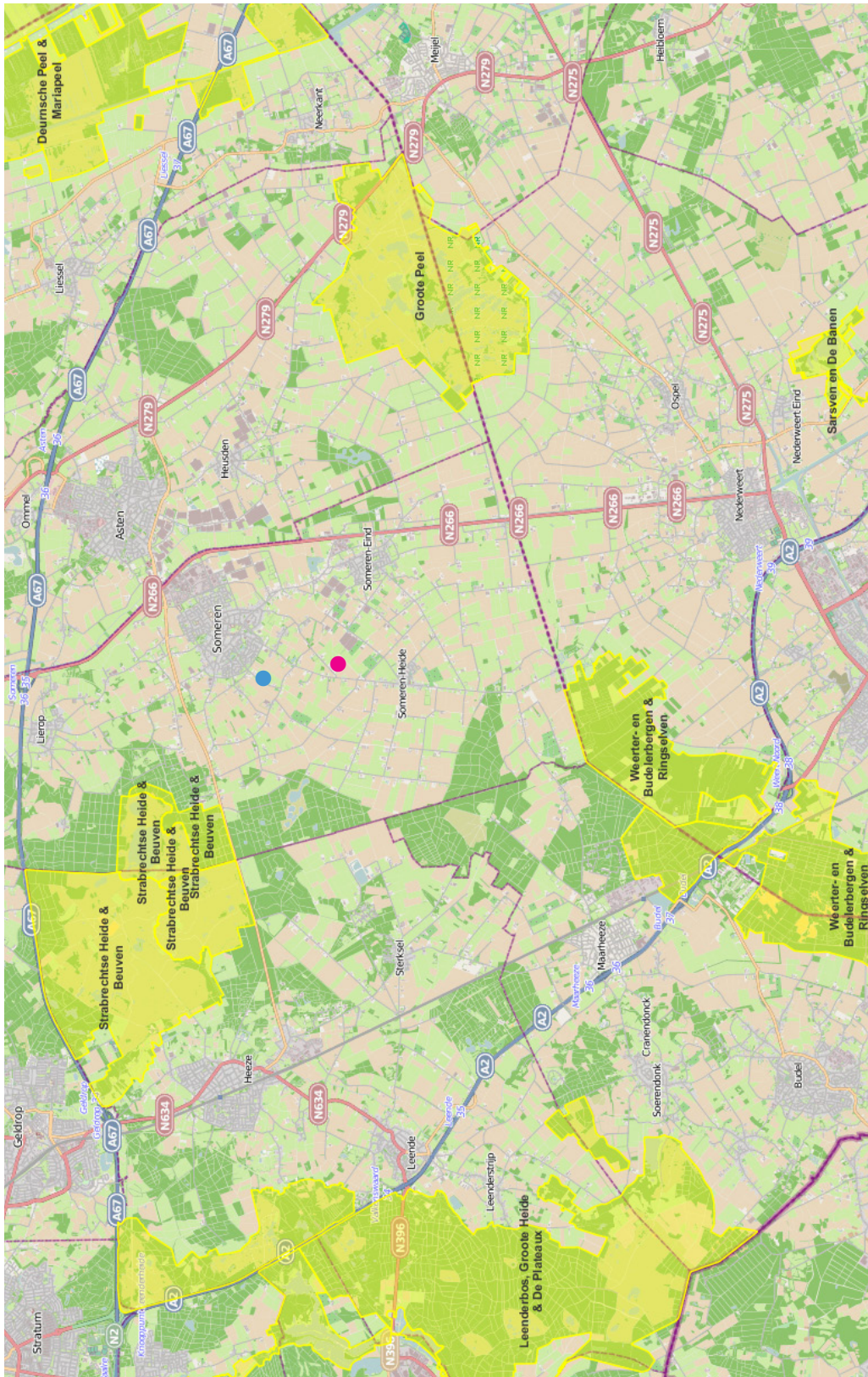
De bouwtekeningen zijn als bijlage toegevoegd.

■ **Milieuruimte Dellerweg**

De firma Engelen heeft naast de locaties die in de milieu-effectrapportage besproken worden in relatie met de concentratie van de activiteiten aan de Zandstraat 99-101 een vestiging aan de Dellerweg. Voor deze vestiging is een separate vergunning- en ruimtelijke procedure doorlopen. Er is geen directe relatie met de concentratie van activiteiten. De commissie voor de milieu-effectrapportage vond het echter wenselijk dat inzicht werd gegeven in de depositie die veroorzaakt wordt door de combinatie van de Dellerweg en de Zandstraat, de berekening hiervan staat in tabel xx. Vanwege de ligging van de locatie aan de Dellerweg worden aanvullend enkele andere punten berekend op de stikstofbelasting. Deze punten zijn - vanwege de grote afstand en de aanwezigheid van gevoelige habitats die dichterbij liggen - niet relevant voor de Zandstraat 99-101 en zijn daar niet meegewogen. Op kaart xx staan de verschillende beschermde gebieden ten opzichte van de Zandstraat en de Dellerweg.

In tabel xx worden de verschillen gegevens van de depositie veroorzaakt in de referentiedatums (zonder de Dellerweg) met de bedrijfssituatie van een vestiging aan de Zandstraat 99-101 en aan de Dellerweg. Duidelijk is dat bij 110.000 dieren in opfok aan de Zandstraat op verschillende gevoelige habitats een verhoging van de depositie is berekend. Aangezien de achtergronddepositie te hoog is en er een verbeterdoelstelling is, is bij 110.000 dieren sprake van een significant effect. Bij 82.000 dieren is er geen sprake van een verhoogde depositie en derhalve geen significant effect aanwezig.

Geconcludeerd wordt dat er voldoende milieuruimte is voor de exploitatie van de Dellerweg bij 82.000 dieren aan de Zandstraat 99-101.

Kaart 22. De ligging van de Zandstraat 99-101 (rode stip) en Dellerweg (blauwe stip) ten opzichte van de natura 2000 gebieden (geel).

naam	X-as	Y-as	Depositie	
			82.000	110.000
1 Strabrechtse Heide 1	173 700	377 330	7,66	10,27
2 Strabrechtse Heide 1	173 600	377 630	7,20	9,65
3 Strabrechtse heide 2	172 120	376 850	4,92	6,60
4 Strabrechtse Heide 2	172 030	376 900	4,80	6,44
5 Strabrechtse Heide 3	174 120	378 920	5,50	7,38
6 Strabrechtse Heide 3	174 080	379 020	5,33	7,15
7 Weerter en Budeler 1	175 200	369 360	3,65	4,90
8 Weerter en Budeler 1	175 480	369 100	3,49	4,68
9 Weerter en Budeler 2	174 120	367 920	2,66	3,57
10 Weerter en Budeler 2	174 110	367 820	2,60	3,49
11 Weerter en Budeler 3	173 880	367 710	2,57	3,44
12 Weerter en Budeler 3	173 880	367 610	2,52	3,38
13 Grootte Peel 1	183 360	374 740	4,01	5,37
14 Grootte Peel 2	183 260	373 300	3,36	4,51
15 Grootte Peel 3	182 600	372 380	3,21	4,31
16 Leenderbos 1	165 878	374 757	1,16	1,56
17 Leenderbos 2	165 677	372 670	1,28	1,71
18 Leenderbos 3	167 434	370 147	1,73	2,32
19 Deurnsche Peel 1	186 223	389 493	1,45	1,94
20 Deurnsche Peel 2	187 358	380 435	2,29	3,08
21 Deurnsche Peel 3	188 877	377 397	1,87	2,50
22 Beuven 1	172 562	377 848	5,81	7,79
23 Beuven 2	173 489	378 265	7,16	9,61
24 Beuven 3	174 147	378 923	5,27	7,07

Tabel 10. Berekening van de depositie van de voorkeursvariant en de wordt case inclusief de vestiging aan de Dellerweg.

naam	82.000			110.000		
	1994	2000	2004	1994	2000	2004
1 Strabrechtse Heide 1		-6,67	-6,77		-4,06	-4,16
2 Strabrechtse Heide 1		-6,21	-7,01		-3,76	-4,56
3 Strabrechtse heide 2		-2,46	-2,52		-0,78	-0,84
4 Strabrechtse Heide 2		-1,58	-2,45		0,06	-0,81
5 Strabrechtse Heide 3		-11,11	-9,19		-9,23	-7,31
6 Strabrechtse Heide 3		-8,64	-8,76		-6,82	-6,94
7 Weerter en Budeler 1		-0,71	-0,74		0,54	0,51
8 Weerter en Budeler 1		-0,69	-0,72		0,50	0,47
9 Weerter en Budeler 2		-0,67	-0,69		0,24	0,22
10 Weerter en Budeler 2		-0,67	-0,70		0,22	0,19
11 Weerter en Budeler 3		-0,62	-0,64		0,25	0,23
12 Weerter en Budeler 3		-0,62	-0,64		0,24	0,22
13 Groote Peel 1	-1.62	-1,22	-1,25	-0,26	0,14	0,11
14 Groote Peel 2	-1.18	-0,84	-0,87	-0.03	0,31	0,28
15 Groote Peel 3	-1.44	-1,10	-1,13	-0.34	0,00	-0,03
16 Leenderbos 1						
17 Leenderbos 2						
18 Leenderbos 3						
19 Deurnsche Peel 1						
20 Deurnsche Peel 2						
21 Deurnsche Peel 3						
22 Beuven 1						
23 Beuven 2						
24 Beuven 3						

Tabel 11. Verschillen in depositie ten opzichte van de referentiedatums van de voorkeursvariant en de wordt case inclusief de vestiging aan de Dellerweg.

Potentiële effecten

Al vorens de effecten geanalyseerd en gewogen kunnen worden is een goede onderbouwing van deze potentiële effecten van groot belang. Feitelijk is het een nauwkeurige beschrijving van de invloed van de verschillende alternatieven op de omgeving. Het is daarmee een synthese van de twee voorgaande hoofdstukken en een aanzet tot de analyse in het volgende hoofdstuk. Ook de relatie met andere initiatieven – de autonome groei c.q. ontwikkelingen – worden besproken.

■ **Externe werking Natura 2000**

De effecten op de Natura 2000 gebieden ontstaat louter door de zogenoemde externe werking, immers het plangebied ligt op enkele kilometers van de betreffende gebieden, zodat directe aantasting op voorhand is uit te sluiten. De ontwikkeling betreft een agrarisch bedrijf, wat de externe werking beperkt tot de veranderingen in de depositie van ammoniak. Gelet op de afstand en de aard van het bedrijf en de gekozen bedrijfsvoering is een effect op de grondwaterstromen niet zo groot dat er een effect in de Natura 2000 gebieden zichtbaar kan zijn. Andere bronnen van externe werking – geluid, licht en trillingen zullen alleen al door de afstand van enkele kilometers niet kunnen optreden. Er wordt geen bron geslagen voor de watervoorziening waardoor er geen effecten zullen optreden op de watervoerende pakketten en de grondwaterstromen. De toename van de verharding kan lokaal tot een sterkere fluctuatie in de aanvoer van hemelwater leiden. Deze waterlast zal geen effect hebben op de Natura 2000 gebieden die op grote afstand van het plangebied liggen. Overigens is waterretentie verplicht gesteld.

De externe werking blijft daarom beperkt tot de effecten veroorzaakt in de veranderingen van de stikstofdepositie. Voor een uitgebreide wetenschappelijke verhandeling over de effecten van stikstofdepositie op Natura 2000 gebieden wordt verwezen naar de passende beoordeling die een integraal onderdeel vormt van de milieueffectrapportage en als bijlage is toegevoegd aan het rapport.

Voor de drie Natura 2000 gebieden waarop de effecten zijn geanalyseerd, zijn tabellen gepubliceerd met de verstoringfactoren. Deze drie tabellen staan hierna afgedrukt.

Met behulp van Aagrostacks is de depositie van ammoniak op de verschillende Natura 2000 gebieden berekend. Berekend is de depositie van de drie varianten en de depositie tijdens de referentiedatums. De stikstofdepositie vanuit de huidige en de gewenste bedrijfsomvang is berekend op de meest kritische habitats waarvoor de verschillende Natura 2000 gebieden zijn aangewezen (tabel 15). De ligging van de kwetsbare habitattypen en de leefgebieden van de gevoelige soorten is afgeleid van de beheerplannen en voor de Strabrechtse Heide een combinatie tussen de ligging van de stikstofgevoelige gebieden en de topografische kaart. De kaart van de provincie maakt geen onderscheid tussen de verschillende aanwezige habitats. Aangezien de kritische depositie van (zeer) zwak gebufferde vennen veel lager ligt dan van droge heide geeft een analyse op de

Storingsfactor	Oppervlakteverlies	Versnippering	Verzuring	Vermesting	Verzoeting	Verziltig	Verontreiniging	Verdroging	Vernatting	stroomsnelheid	overstromingsfrequentie	dynamiek substraat	geluid	licht	trilling	Optische verstoring	mechanische effecten	Populatie dynamiek	soortensamenstelling
Stuifzandheiden met struikhei	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zandverstuivingen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zeer zwakgebufferde vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zwakgebufferde vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zure vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vochtige heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vochtige alluviale bossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Drijvende waterweegbree	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kraanvogel (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Roerdomp (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Woudaapje (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Tabel 12. Verstoringstabel van de Strabrechtse Heide en Beuven.

Storingsfactor	Oppervlakteverlies	Versnippering	Verzuring	Vermesting	Verzoeting	Verziltig	Verontreiniging	Verdroging	Vernatting	stroomsnelheid	overstromingsfrequentie	dynamiek substraat	geluid	licht	trilling	Optische verstoring	mechanische effecten	populatie dynamiek	soortensamenstelling
Droge heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Herstellende hoogvenen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Blauwborst	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Dodaars	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Geoorde fuut	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kolgans	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kraanvogel	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Porseleinhoen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Roodborstapuit	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Taigarietgans	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Toendrarietgans	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

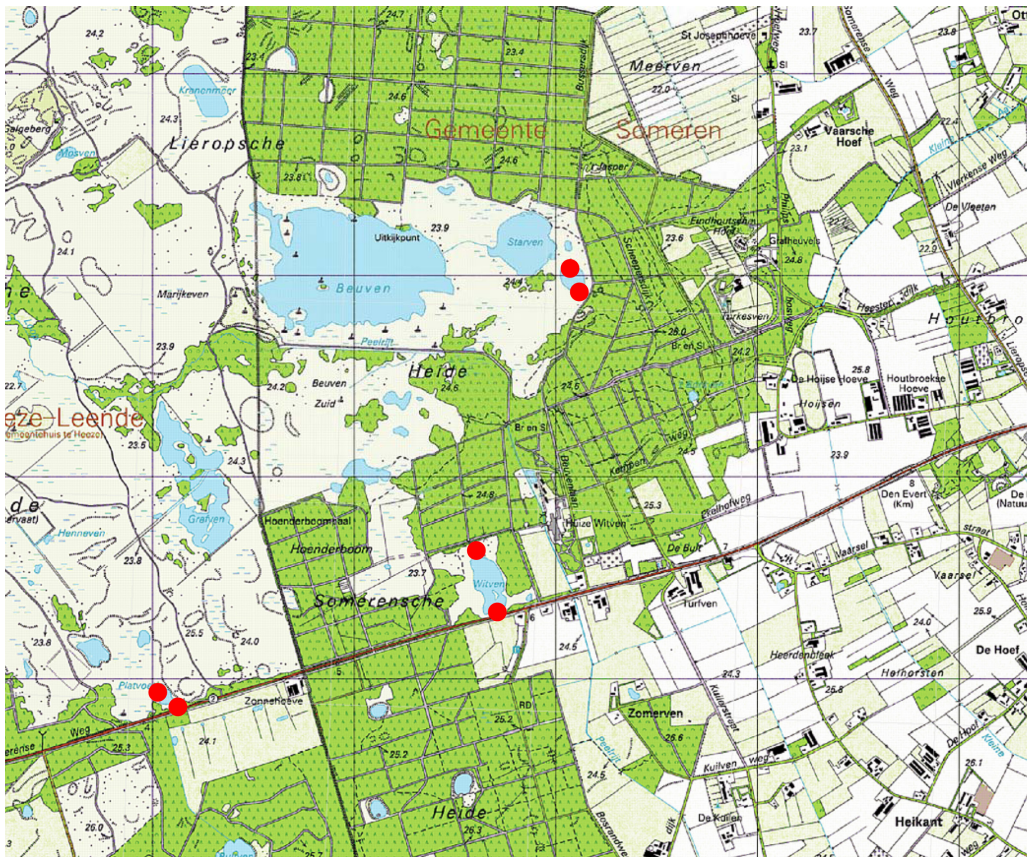
Tabel 13. Verstoringstabel van de Grote Peel.

	soortensamenstelling	Populatie dynamiek	mechanische effecten	Optische verstoring	trilling	licht	geluid	dynamiek substraat	overstromingsfrequentie	stroomsnelheid	Vernatting	Verdroging	Verontreiniging	Verziling	Verzoeting	Vermesting	Verzuring	Versnippering	Oppervlakteverlies	Storingfactor
Zwakgebufferde vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Galigaanmoerassen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Hoogveenbossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Drijvende waterweegbree	...	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kamsalamander	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kleine modderkruiper	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Boomleeuwerik	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Nachtzwaluw	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Roodborsttapuit	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

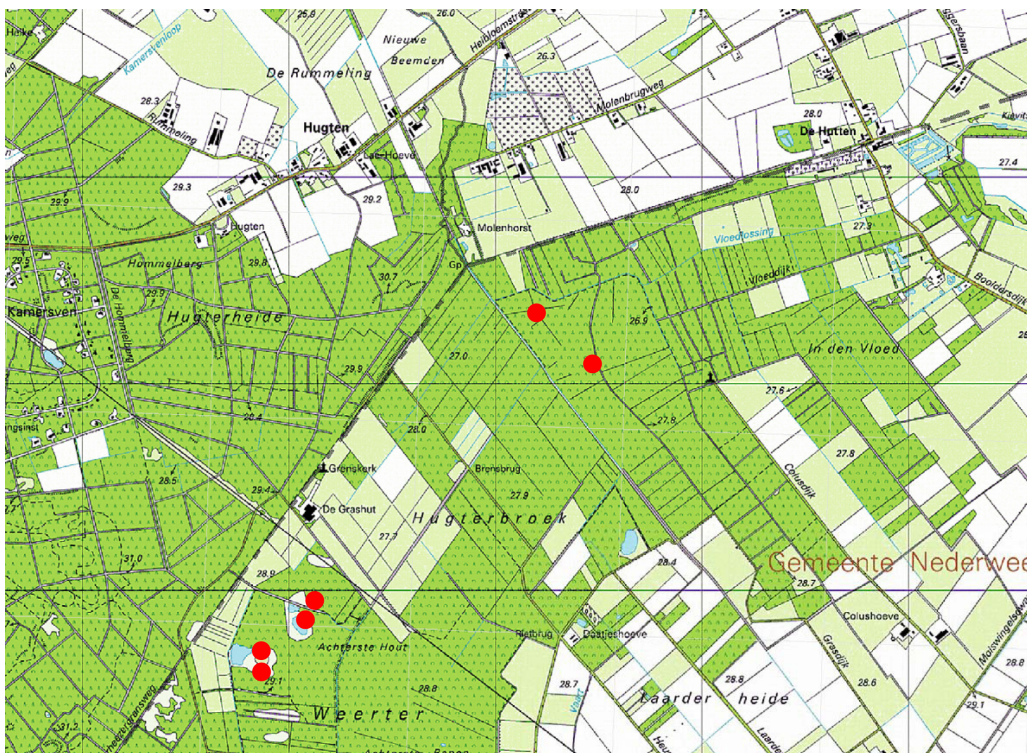
Tabel 14. Verstoringstabel van het Weerterbos.

	Naam	X as	Y as	Depositie				
				1994	2000	2004	V	WC
1	Strabrechtse Heide 1	173 700	377 330		14,33	14,43	7,65	10,09
2	Strabrechtse Heide 1	173 600	377 630		13,41	14,21	7,19	9,48
3	Strabrechtse Heide 2	172 120	376 850		7,38	7,44	4,93	6,50
4	Strabrechtse Heide 2	172 030	376 900		6,38	7,25	4,81	6,34
5	Strabrechtse Heide 3	174 120	378 920		16,61	14,69	5,49	7,24
6	Strabrechtse Heide 3	174 080	379 020		13,97	14,09	5,32	7,02
7	Weerter en Budeler 1	175 200	369 360		4,36	4,39	3,66	4,82
8	Weerter en Budeler 1	175 480	369 100		4,18	4,21	3,50	4,61
9	Weerter en Budeler 2	174 120	367 920		3,33	3,35	2,67	3,52
10	Weerter en Budeler 2	174 110	367 820		3,27	3,30	2,61	3,44
11	Weerter en Budeler 3	173 880	367 710		3,19	3,21	2,57	3,39
12	Weerter en Budeler 3	173 880	367 610		3,14	3,16	2,52	3,33
13	Groote peel 1	183 360	374 740	5,63	5,23	5,26	4,02	5,30
14	Groote peel 2	183 260	373 300	4,54	4,20	4,23	3,36	4,44
15	Grote Peel 3	182 600	372 380	4,65	4,31	4,34	3,22	4,25

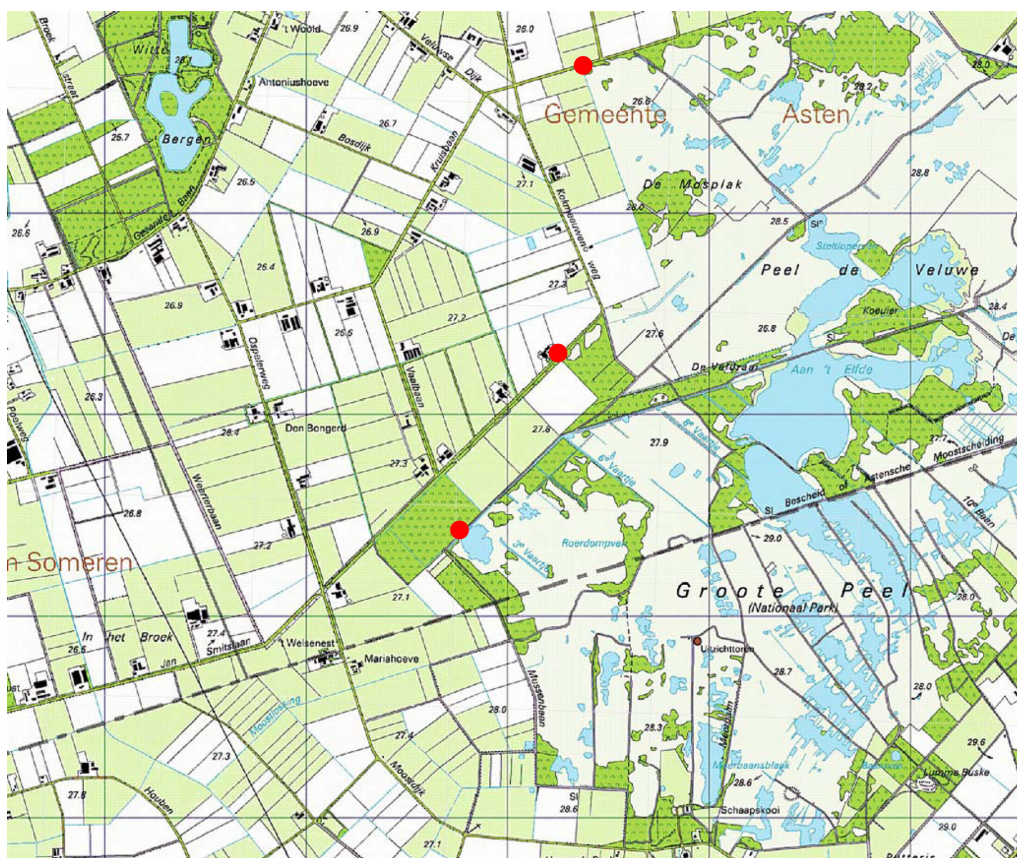
Tabel 15. Berekening van de depositie van ammoniak op de verschillende Natura 2000 gebieden op de verschillende referentiedatums. In de kolom V staat het voorkeursalternatief en in WC de worstcase.

Kaart 23. Meetpunten op de Strabrechtse Heide.

Kaart 24. Meetpunten op het Weerter- en Budelerbos.

Kaart 25. Meetpunten aan de Groote Peel.

zwak gebufferde vennen een beter inzicht op de potentiële effecten. Bovendien ligt het meest nabije ven slechts tien meter verder dan de rand van de droge heide.

De berekening leert dat er op verschillende habitattypen bij de voorkeursvariant een lagere depositie komt. Deze verlaging wordt veroorzaakt door de sluiting van enkele andere inrichtingen en versterkt door het gekozen systeem in de stal. Door de hogere aantallen in het worstcase scenario ontstaat er een licht hogere depositie op de Weeterbos en Budelerbergen & Ringselven en op de Groote Peel. In de tabel 13 staan de verschillen van de beide berekende varianten ten opzichte van de referentiedatums en ten opzichte van de huidige depositie vermeld.

■ **Ecologische hoofdstructuur**

De Kleine Aa, op ongeveer 1.100 meter van het plangebied Zandstraat 99-101, is aangegeven als ecologische hoofdstructuur. Op de kaart van de provincie Noord-Brabant staat het nog aangegeven als “zoekgebied”, maar onlangs is de inrichting opgeleverd. Op de Natuurbeheerkaart van de provincie is aangegeven welk natuurtype geambieerd wordt voor de Kleine Aa. Voor de ecologische hoofdstructuur staat aangegeven dat het als “Beek en Bron” volgens het natuurbeheersysteem moet functioneren.

naam	toename van depositie ten opzichte van					
	voorkeursvariant			worstcase scenario		
	1994	2000	2004	1994	2000	2004
1 Strabrechtse Heide 1	-	-6,68	-6,78	-	-4,24	-4,34
2 Strabrechtse Heide 2	-	-6,22	-7,02	-	-3,93	-3,93
3 Strabrechtse Heide 3	-	-2,45	-2,51	-	-0,88	-0,94
4 Strabrechtse Heide 4	-	-1,57	-2,44	-	-0,04	-0,91
5 Strabrechtse Heide 5	-	-11,12	-9,20	-	-9,37	-7,45
6 Strabrechtse Heide 6	-	-8,65	-8,77	-	-6,95	-7,07
7 Weerter en Budeler 1	-	-0,70	-0,73	-	0,46	0,43
8 Weerter en Budeler 2	-	-0,68	-0,71	-	0,43	0,40
9 Weerter en Budeler 3	-	-0,66	-0,68	-	0,19	0,17
10 Weerter en Budeler 4	-	-0,66	-0,69	-	0,17	0,14
11 Weerter en Budeler 5	-	-0,62	-0,64	-	0,20	0,18
12 Weerter en Budeler 6	-	-0,62	-0,64	-	0,19	0,17
13 Grootte Peel 1	-1,61	-1,21	-1,24	-0,33	0,07	0,04
14 Grootte Peel 2	-1,18	-0,84	-0,87	-0,10	0,24	0,21
15 Grootte Peel 3	-1,43	-1,09	-1,12	-0,40	0,06	0,09

Tabel 16. De verschillen tussen de referentiedatums en de beide varianten. De huidige situatie komt overeen met de referentiedatum van 2004.

De Kleine Aa is – als zo vele middenstromen van laaglandbeken – gekanaliseerd en genormaliseerd tijdens een ruilverkaveling; voor de Kleine Aa ligt de secuur bij de ruilverkaveling van 1965. De Kleine Aa ontspringt iets ten zuiden van Someren. Ze loopt westelijk om Someren heen en mondt vlakbij Lierop uit in de Aa. De Kleine Aa wordt via een sifon onder de Zuid-Willemsvaart door geleid. Via een verbindingssloot stroomt er water uit de Peelrijt naar de Kleine Aa. Het water van de Kleine Aa is voedselrijk. In 2009 is gestart met natuurontwikkeling langs de Kleine Aa. De inrichtingsmaatregelen hebben het stroombed verbreed door de oever af te graven tot juist boven het waterpeil. Of de Kleine Aa weer – beperkt – gaat meanderen zal de tijd leren. Bij de beoordeling van de effecten is uitgegaan van het gegeven dat het herstel van de Kleine Aa is gelukt en de doelsoorten op termijn weer voorkomen. Paleolimnologische informatie ontbreekt echter en stochastische processen spelen waarschijnlijk een belangrijke rol waardoor de oorspronkelijke ecohydrologische situatie niet gehaald kan worden én de facto onbekend is. Daarom worden algemene kenmerken zoals door Verdonkschot (2000) verwoord als uitgangspunt van het herstel genomen. Tijdens het schrijven van de milieueffectrapportage, juist na de oplevering van de natuurontwikkeling, is dat de enige zinvolle onderzoeksopzet.

De effecten op de ecologische hoofdstructuur kunnen worden veroorzaakt door doorsnijding van de ecologische hoofdstructuur of door afname van de oppervlakte door in

of vlakbij de ecologische hoofdstructuur te ontwikkelen. Daarnaast kan door sterke verandering van de depositie het functioneren van de ecologische hoofdstructuur worden beïnvloed.

■ **Beschermde soorten**

De beschermde soorten in Nederland zijn voor directe effecten beschermd, je mag de soorten niet doden, onder je hebben en dergelijke. Van de soorten met een vaste verblijfplaats (roofvogels en vleermuizen) mag het leefgebied niet worden aangetast. Voor de beschermde soorten is uitsluitend de aanwezigheid van de soorten op de bouwlocatie en de directe omgeving van belang. De gebiedsbescherming c.q. de bescherming van de habitats waarin soorten leven is geregeld via de Natuurbeschermingswet. Voor de Flora en Faunawet zijn de effecten van geluid, licht en verstoring van belang. Gelet moet worden op de effecten als gevolg van de veranderde omgeving en het veranderde gebruik. Daarnaast wordt onderzocht wat de effecten zijn van de werkzaamheden om de ruimtelijke veranderingen te bereiken.

■ **Grondwater en bodem**

Voor een intensief veehouderijbedrijf met reguliere activiteiten heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in 1997 in een uitspraak aangegeven dat, indien toereikende gedragsregels en voorzieningen met het oog op de bescherming van de bodem zijn voorgeschreven in een vergunning, zij ervan uitgaat dat er bij naleving van die voorschriften de kwaliteit van de bodem en het grondwater niet in relevante mate nadelig zal worden beïnvloed. Een nulsituatie acht zij in dat geval niet noodzakelijk.

De activiteiten die uitgevoerd worden in de stallen kunnen worden gezien als regulier voor de agrarische bedrijfstak. Er hoeft dus geen nulsituatie onderzoek uitgevoerd te worden. In de milieuvergunning zijn toereikende gedragsregels en voorzieningen met het oog op de bescherming van de bodem voorgeschreven. Het afvalwater als gevolg van het reinigen van de stallen en het terugspoelen van de ontijzeringsinstallatie wordt opgevangen en opgeslagen in een opvangpunt. Het afvalwater in de opvangpunt wordt conform het Besluit gebruik dierlijke meststoffen uitgereden. Het afvalwater afkomstig van de bedrijfswoning en de hygiënesluis wordt geloosd op het riool. Dit is thans het geval (op alle locaties) en blijft ongewijzigd. Voor de afvoer en verwerking van het afvalwater zijn voorschriften opgesteld in de milieuvergunning. De milieuvergunning is als bijlage opgenomen.

Er is voor de locatie een bodemonderzoek uitgevoerd. De conclusie van dit onderzoek is dat: "gezien de analyseresultaten en de interpretatie hiervan kan de hypothese 'onverdachte locatie' voor het perceel worden aanvaard, ondanks de verontreinigingen met zware metalen in de bovengrond en het grondwater van het perceel.

■ **Geluidhinder, verkeershinder**

Geluid kan een invloed hebben op het welzijn en welbevinden van mensen. Om deze effecten te reguleren zijn in de Wet milieubeheer voorschriften en berekeningswijze opgenomen. Aan de Zandstraat 99-101, en de andere locaties, bestaan de geluidsbronnen uit de afvoer van droge mest, laden van voersilo's, ophalen van kadavers, leveren van diesel,

ophalen bedrijfsafval, laden en lossen van pluimvee en de ventilatie van stallen. Het laden/lossen van pluimvee en de afvoer van de mest geschiedt slechts een beperkt aantal keren per jaar. In de dag- en nachtperiode worden de langetijdgemiddelde beoordelingsniveaus en de maximale geluidniveaus bepaald door de rijbewegingen van de vrachtwagens en het vullen van de silo's. In de avondperiode zijn de ventilatoren maatgevend.

Daar de afvoer van mest maximaal 3 keer per jaar (verspreid over twee etmalen) en het laden en lossen van pluimvee 3 keer per jaar plaatsvinden, kunnen de mestactiviteiten en het laden van lossen van pluimvee voor maximaal 12 etmalen per jaar worden uitgezonderd van de geluidsvoorschriften. Hier zijn er geen overschrijdingen meer van de normering. Uit de berekeningen van de indirecte hinder blijkt dat de voorkeursgrenswaarde van 50 d(B)A niet wordt overschreden.“

■ **Volksgezondheid**

Om insleep van ziekten zo min mogelijk te beperken is een fysieke afscheiding tussen buffer en schoondeel aanwezig. Het schoondeel is te bereiken via één hygiënesluis. De hygiënesluis heeft een vuilgedeelte met douche en een schoongedeelte waarbij kleding en schoeisel dient te worden verwisseld met schone bedrijfskleding. Schuilmogelijkheden voor ziekteverwekkers worden direct van het erf verwijderd. Tevens wordt het erf dagelijks opgeruimd en schoongespoten.

De kippen worden pas vervoerd als deze in een gezonde fase zijn. Tijdens het leggen van broedeieren neemt de weerstand van volwassen kippen af. Het is daarom van belang dat de kippen circa 20 weken de tijd krijgen om het skelet te ontwikkelen, alvorens het dier tot broeden overgaat. De lengte van het skelet wordt bepaald aan de hand van de grootte van de poten. De kippen worden bij 20 tot 21 weken overgeplaatst naar het broedbedrijf, waarna het dier zo'n drie weken de tijd krijgt om rustig tot leggen over te gaan. Na verplaatsing van de volwassen kippen worden nieuwe kuikens ingebracht. Voordat de kuikens worden ingebracht, worden deze ingeënt tegen ziekten als pokken, difterie, vogelziekte etc. De vaccins zijn op oliebasis waardoor werkzame stoffen niet kunnen worden uitgescheiden.

Omdat het strooiselbed droog wordt gehouden, kan de droge ontlasting opgepikt worden. In de mest zitten goede stoffen als mineralen die ten gunste komen van de weerstand van de kippen. Ook ontlasting van eventuele zieke kippen wordt opgepikt waardoor de weerstand van gezonde kippen wordt verhoogd.

De heer Engelen maakt geen gebruik van preventieve antibiotica. Door het gebruik van antibioticum worden goede bacteriestammen – die zorgen voor een goede weerstand – gedood. Kippen die ziek zijn worden maximaal één week tussen de gezonde kippen gehouden. Kippen die langer dan één week ziek zijn en duidelijk achterblijven, worden in een aparte ruimte verzorgd. Bij noodzaak wordt een ziek dier met antibiotica behandeld. Generatie 1 is dan voldoende om de werkzame stoffen meteen te laten aanslaan. Door de zeer lage dosering antibiotica kunnen de werkzame stoffen weer worden uitgescheiden.

■ **Fijn stof**

Bij het aspect luchtkwaliteit moet onderscheid gemaakt worden tussen de verandering van de luchtkwaliteit als gevolg van het project zelf (verkeersaantrekkende werking, industriële emissies et cetera) of de invloed van de omgeving op het plan.

Als gevolg van het plan

De Eerste Kamer heeft op 9 oktober 2007 het wetsvoorstel voor de wijziging van de Wet milieubeheer goedgekeurd (Staatsblad 2007. 414). Met name hoofdstuk 5, titel 2 is veranderd. Aangezien dit deel handelt over de luchtkwaliteit, staat de nieuwe titel 2 inmiddels bekend als de nieuwe Wet luchtkwaliteit. Deze wet is op 15 november 2007 (Staatsblad 2007, 434) in werking getreden en vervangt de tot dan geldende Besluit Luchtkwaliteit 2005. Met het in werking treden van de nieuwe Wet is de koppeling tussen ruimtelijke ontwikkelingen en de gevolgen voor de luchtkwaliteit, aanmerkelijk flexibeler geworden. Belangrijk hierbij is het begrip 'Niet In Betekenende Mate' (NIBM). Ontwikkelingen, projecten en activiteiten die NIBM bijdragen aan een verslechtering van de luchtkwaliteit, hoeven door het bevoegd gezag (in principe) niet meer afzonderlijk te worden getoetst aan de grenswaarden voor luchtkwaliteit. De toetsing vindt op provinciaal en landelijk niveau plaats in het kader van de projecten die wél 'In Betekenende Mate (IBM) bijdragen. Het begrip NIBM is nog niet helemaal uitgekristalliseerd. De vergroting van het bouwblok heeft geen gevolgen voor de luchtkwaliteit. In het kader van de milieuvergunningaanvraag komt het aspect luchtkwaliteit aan de orde.

Als gevolg van de omgeving

Bedrijfsmatige activiteiten worden primair vanuit de Wet milieubeheer geregeld. De luchtkwaliteit wordt, wanneer er significante emissies zijn, geregeld via het Besluit emissie eigen stookinstallaties (BEES), de Nederlandse emissie Richtlijn (NeR), et cetera. De eerder genoemde bedrijfsmatige activiteiten zijn qua luchtemissies erg beperkt qua omvang (grote stookinstallaties, geen gevaarlijke processen/emissies) waarvoor de (woon)omgeving vrijgesteld moet worden.

■ **Geur**

De Wet Geurhinder en veehouderij (Wgv) vormt vanaf 1 januari 2007 het toetsingskader voor vergunningverlening, als het gaat om geurhinder vanwege dierverblijven van veehouderijen. De Wgv geeft normen voor de geurbelasting die een veehouderij mag veroorzaken op een geurgevoelig object. De geurbelasting van een veehouderij op een geurgevoelig object wordt berekend en getoetst met een verspreidingsmodel (V-Stacks vergunning). Dit geldt alleen voor veehouderijen met dieren waarvoor geuremissiefactoren zijn opgenomen in de Regeling geurhinder en veehouderij van 18 december 2006. Het verspreidingsmodel 'V-Stacks vergunning' is een geavanceerd computerprogramma voor het berekenen van de verspreiding van geur rond dierenverblijven. In de ministeriële regeling bij de Wet geurhinder en veehouderij is het gebruik van 'VStacks vergunning' verplicht gesteld.

Voor de geurbelasting voor geurgevoelige objecten gelden wettelijke geurnormen. Voor een concentratiegebied geldt een maximale geurbelasting van 3 odour units per kubieke meter lucht (oue/m³) binnen de bebouwde kom en 14 oue/m³ buiten de bebouwde kom.

Voor diercategorieën waarvoor geen geuremissiefactor is vastgesteld, zoals melk- en kalfkoeien, zoogkoeien, vrouwelijk jongvee en paarden, geldt een vaste hindercontour van 50 meter buiten de bebouwde kom en 100 meter binnen de bebouwde kom. Gemeenten mogen bij verordening van de normen in de Wgv afwijken, binnen bepaalde grenzen (artikel 6 van de wet). Afwijkende normen gelden binnen een bepaald gebied. Het hanteren van afwijkende normen moet worden onderbouwd vanuit een ruimtelijke visie op de ontwikkeling van het gebied, de zogenaamde gebiedsvisie. Daarbij moet een relatie worden gelegd met de bestaande en te verwachten achtergrondbelasting aan geur in het gebied. Anders dan voorheen is het mogelijk maatwerk te leveren, niet per bedrijf of object, maar per gebied. Zo kunnen oplossingen worden gezocht voor de spanning tussen het voortbestaan/de ontwikkeling van veehouderijen en de ontwikkeling van dorpskernen of van recreatie.

In afwijking op de hierboven omschreven wettelijk vastgestelde geurnormen kan een gemeente aan de hand van een verordening voor de geurbelasting voor geurgevoelige objecten, binnen een bepaalde bandbreedte, afwijkende geurnormen vaststellen. Voor een concentratiegebied geldt binnen de bebouwde kom een bandbreedte van 0,1 tot 14 oue/m³ en buiten de bebouwde kom 3 tot 35 oue/m³. De gemeente Someren heeft een gebiedsvisie voor de gemeente opgesteld. De norm voor omgeving van het plangebied is conform de wettelijke norm 14 oue/m³ en conform de gemeentelijke geurverordening.

■ **Archeologie en aardkundige waarden**

Effecten op de archeologische en aardkundige waarden kunnen ontstaan door onoordeelkundige vergravingen of ophogingen van de bodem. Schade aan archeologische of aardkundige waarden is onherstelbaar en moet daarom worden voorkomen. Heien en het bouwen van opstallen kan eveneens een negatief effect veroorzaken. Voorafgaande aan de bouw is het daarom noodzakelijk de aanwezige waarden te inventariseren.

■ **Cultuurhistorie**

De effecten op cultuurhistorische objecten kan ontstaan door sloop, vergravingen of ophogingen. In voorkomende gevallen zijn effecten denkbaar door het plaatsen van detonerende nieuwbouw naast een cultuurhistorisch monument.

■ **Externe veiligheid**

Onder externe veiligheid verstaat men het beheersen van risico's die direct of indirect voortvloeien uit de opslag, de productie, het gebruik en het vervoer van gevaarlijke stoffen. Het risico is daarbij gedefinieerd als 'de kans op overlijden' voor personen en niet de kans op gewonden. De aanwezige risico's zijn zeer afhankelijk van het brontype. Mobiel of stationair, harde normen of richtwaarden. De relevante typen zijn:

1. bedrijven;
2. vervoer van gevaarlijk stoffen (per spoor, over de weg, het water);
3. hoogspanningslijnen;
4. ondergrondse (gas)leidingen (c.q. buisleidingen).

Het Besluit externe veiligheid voor inrichtingen en de bijbehorende regeling externe veiligheid inrichtingen zijn op 27 oktober 2004 in werking getreden. Het besluit legt veiligheidsnormen op aan bedrijven die een risico vormen voor personen buiten het bedrijfsterrein. Vastgesteld dient te worden of het plangebied is gelegen binnen de veiligheidscontour van bestaande inrichtingen. De inrichtingen zijn weergegeven op de risicokaart van de provincie Noord-Brabant. In een straal van 1.000 meter van het plangebied zijn geen inrichtingen gelegen waarop het besluit van toepassing is verklaard. In de nabijheid van het plangebied zijn geen bedrijven aanwezig die de beoogde herontwikkeling belemmeren.

Op het grondgebied van de gemeente Someren bevindt zich geen spoortracé. Dit aspect is dus niet van toepassing. Op een afstand van circa 2.800 meter is het kanaal de Zuid-Willemsvaart gelegen. Eventuele risico's als gevolg van incidenteel transport van gevaarlijke stoffen over deze waterweg zijn zo gering dat de risico's aan de oever verwaarloosbaar zijn.

In de gemeente Someren, in de omgeving van het plangebied kunnen gevaarlijke stoffen worden vervoerd over de Rijksweg A67, de Kanaaldijk Noord/Zuid en de Provinciale weg. De kortste afstand van het perceel tot één van deze wegen bedraagt meer dan 2.800 meter. Het plangebied ligt op zodanige afstand van deze routes dat de locatie buiten de invloedssfeer van deze wegen gelegen is.

In de directe nabijheid van het plangebied zijn geen hoogspanningsleidingen of buisleidingen gesitueerd, noch gepland.

Analyse

De beschreven – potentiële – effecten worden gewogen en geanalyseerd. De significante en substantiële effecten worden beoordeeld en de mogelijkheid van mitigatie van deze effecten wordt geanalyseerd. De niet-significante en niet-substantiële effecten worden ook geanalyseerd en van deze effecten wordt beschreven waarom er geen significant of substantieel effect is te verwachten. De beoordeling is telkens ten opzichte van de huidige situatie met dieren verspreid gehouden over verschillende locaties

■ Externe werking Natura 2000

Aan de hand van de kernopgave en de verstoringindicatoren voor de betreffende typen en soorten wordt nagegaan wat de eventuele effecten (kunnen) zijn.

H2310 Stuifzandheiden met struikhei

In goed ontwikkelde stuifzandheiden dragen mossen en korstmossen bij aan de biodiversiteit. De vegetatiestructuur heeft een grote invloed op de soortenrijkdom en soortensamenstelling van de stuifzandheides. De structuur is direct afhankelijk van de vorm van het toegepaste beheer en de tijd die na de toepassing is verstreken. De structuur hangt ook samen met de levenscyclus van de struikhei. Na plaggen of branden moet struikhei zich opnieuw vestigen en uitgroeien. Het duurt twee tot drie jaar voordat de planten bloeien. De bedekking van de heideplanten is dan nog vrij gering. Op de kale zandige plekken vestigen zich in deze zogenoemde 'initiële fase' diverse korstmossen van de geslachten *Cladina* (rendiermos) en *Cladonia* (bekermos).

Na zes tot tien jaar neemt de bedekking van struikhei toe tot ze circa 90% is. De struikhei bloeit dan uitbundig. Deze 'optimale fase' van de heidebegroeiing eindigt ongeveer 20 jaar na de initiële fase. Dan begint de 'degeneratiefase', waarbij de heidepollen vanuit het midden afsterven. De naar beneden gebogen, op de grond liggende takken aan de rand van de pol zijn echter in staat om wortels te vormen. Zo ontstaan cirkelvormige structuren met nog maar weinig groen blad in het midden. Dit biedt mossen en korstmossen veel kansen zich te vestigen. De bedekking van de hei neemt in dit stadium geleidelijk af tot minder dan 50%. Ook bloei neemt af en de bladproductie vermindert.

Na circa 30 jaar sterft de hei af. Op de humus van de verweerde planten kan het korstmos *Placynthiella icmalea* dan een bruin, korrelig laagje vormen, waarna zich weer *Cladonia*-soorten kunnen vestigen, nu als secundaire pioniers.

KDW	1100
Groote Peel	-
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	gelijk blijven in omvang en kwaliteit.
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.
Worstcase	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.

H2330 Zandverstuivingen

Het stuifzandmilieu is extreem arm aan vaatplanten, maar vooral rijk aan korstmossen. Er zijn maar weinig vaatplanten die de extreme droogte en de afwisseling tussen de soms hoge dagtemperaturen en lage nachttemperaturen kunnen overleven. Een representatief, goed ontwikkeld stuifzandgebied bevat meestal evenveel soorten vaatplanten als mossen, en twee keer zoveel soorten korstmossen. Zandverstuivingen omvatten naast kaal stuiwend zand ook plekken die in de loop van de successie dichtgroeien. Dat zijn plekken met (in volgorde van de successie) algen, mossen, korstmossen en grassen. De zandige, open tot tamelijk grassige plekken op de overgang van zandverstuivingen en bossen of heiden maken deel uit van het habitatype zandverstuivingen.

Er worden binnen het habitatype zandverstuivingen geen subtypen onderscheiden, omdat er slechts sprake is van één verbond van plantengemeenschappen (*Corynephorion canescentis*). Begroeiingen van dit verbond op kleine, open plekken binnen droge heide dienen als onderdeel van het heide-habitat beschouwd te worden. De stuifzanden op de Strabrechtse Heide zijn van matige kwaliteit en omvang.

KDW	740
Groote Peel	-
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	toename in oppervlakte en kwaliteit.
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.
Worstcase	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.

H3110 Zeer zwakgebufferde vennen

Het gaat om zeer voedsel-, carbonaat- en mineraalarme heideplassen met een zandbodem en soortenarme begroeiingen van een brede oeverzone, waarin planten met een zogenoemde isoëtide groeivorm een belangrijke rol spelen. De isoëtide planten zijn gekenmerkt door een rozet van stevige, holle, lijn- of priemvormige bladeren. De meeste soorten zijn aangepast aan wisselende waterstanden op standplaatsen die een groot deel van het jaar onder water staan en zo nu en dan bijna droogvallen of droogvallen. Het zijn zeldzame soorten. Naar Oeverkruid (*Littorella uniflora*), de nog het meest voorkomende soort, noemt men deze vennen ook wel oeverkruidvennen.

De zeer zwak gebufferde vennen groeien slechts langzaam dicht en er treedt nauwelijks of geen verlanding op. Een organische laag ontwikkelt zich nauwelijks. Een van de oorzaken is een gebrek aan koolstof. Andere oorzaken zijn sterk wisselende waterstanden en golfslag door windwerking. Sterke windwerking treedt vooral op in vennen met een grote omvang die in een open landschap liggen.

Bij degradatie door verzuring en atmosferische vermesting gaan soorten overheersen zoals Knolrus (*Juncus bulbosus*), Pijpenstrootje (*Molinia caerulea*) en/of veenmossen. Vennen met zulke begroeiingen maar zonder aanwezigheid van oeverkruid of andere isoëtiden

worden niet tot het habitatype gerekend. De vegetatie van goed ontwikkelde zeer zwak gebufferde vennen wordt gerekend tot één enkele plantengemeenschap (de associatie *Isoeto-Lobelietum* die hoort bij het verbond *Littorellion uniflorae*).

KDW	410
Groote Peel	-
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	toename in oppervlakte en kwaliteit.
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.
Worstcase	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.

H3130 Zwakgebufferde vennen

Kenmerkend voor deze vennen is een groot aantal soorten, waaronder veel pioniersoorten van kale oevers en open water. En toch zijn de meeste van de vennen van dit habitatype niet meer dan enkele tientallen meters lang en breed. De leefgemeenschappen van deze vensystemen – de plassen plus de oeverzones - vertonen een grote variatie binnen een klein oppervlak. Dat komt door allerlei milieuverschillen binnen het systeem en gradiënten in zones en fjnschalige mozaïeken. De standplaatscondities variëren van zeer voedselarm (oligotroof) tot voedselarm (mesotroof), van aquatisch tot vochtig, langdurig tot zeer kortstondig overstroomd enzovoort.

De begroeiingen vormen in de zwak gebufferde vennen veelal patronen van smalle zones of mozaïeken. Daarom worden binnen dit habitatype in ons land geen subtypen onderscheiden. De begroeiingen behoren tot vier verschillende verbonden van plantengemeenschappen (het *Potamion graminei*, *Hydrocotylo-Baldellion*, *Eleocharition acicularis* en het *Nanocyperion flavescens*). Drijvende waterweegbree (*Luronium natans*) kan in sommige van de zwak gebufferde vennen van dit habitatype grote populaties vormen. Het is een te beschermen soort volgens de Habitatrichtlijn.

Bij degradatie door onder meer verzuring en atmosferische vermisting gaan in de zwak gebufferde vennen soorten overheersen zoals Pijpenstrootje (*Molinia caerulea*), en/of veenmossen. Vermesting met fosfaat leidt tot toename van Pitrus (*Juncus effusus*). Vennen met zulke begroeiingen zonder aanwezigheid van de voor zwak gebufferde vennen kenmerkende gemeenschappen en soorten worden niet tot het habitatype gerekend.

Het onderscheid met de zeer zwak gebufferde vennen van habitatype is dat die vennen een lager gehalte aan bicarbonaat hebben ofwel koolstofgelimiteerd zijn. Zwak gebufferde vennen daarentegen zijn niet-koolstofgelimiteerd en kunnen – hoewel de naamgeving hierover verwarring wekt – zowel zwak gebufferd als zeer zwak gebufferd zijn.

KDW	410
Groote Peel	-
Weerterbos	gelijk blijven in oppervlakte en kwaliteit.

Strabrechtse Heide	gelijk blijven in oppervlakte, toename in kwaliteit.
Voorkeurvariant	er is een verbetering op de Strabrechtse Heide te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt, en op de Weerterbos is geen effect waarneembaar (geen waarneembare verbetering).
Worstcase	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit op de Strabrechtse Heide omdat daar de depositie afneemt. Voor het Weerterbos zal een gering negatief effect aanwezig zijn.

H3160 Zure vennen

Dit habitatype omvat natuurlijke poelen en meren met zuur water en veenmodder op de bodem. In ons land betreft het zo goed als uitsluitend door regenwater gevoede heidevennen en vennen in de randzone van hoogveengebieden. In die vennen kan lokaal invloed van grondwater doordringen en van essentieel belang zijn voor de variatie van levensgemeenschappen, maar de regenwaterinvloed blijft overheersend aanwezig. Het water van deze poelen en meren is van nature zeer voedselarm en kan door humuszuren bruin gekleurd zijn. Zulk een milieu heet dystroof. In de randzones van deze poelen kunnen ijle begroeiingen van wat hogere schijngrassen zoals snavel- en draadzegge of veenpluis het aanzien bepalen.

Wanneer de veenmoslaag zich sluit, vormt zich een dichte vegetatiemat met op den duur een hoogveenachtig patroon van bulten en slenken. De venbegroeiingen kunnen dan overgaan naar het – eveneens beschermde habitat “levend hoogveen”. Bij degradatie worden de begroeiingen zeer soortenarm en gaan in de zure vennen soorten overheersen zoals Waterveenmos (*Sphagnum cuspidatum*), Geoord veenmos (*S. denticulatum*), Pijpenstrootje (*Molinia caerulea*) en bij fosfaataanrijking Pitrus (*Juncus effusus*).

KDW	410
Groote Peel	-
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	gelijk blijven in omvang en kwaliteit.
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.
Worstcase	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Vochtige heiden komen voor op voedselarme, zeer natte tot zeer vochtige, matig zure tot zure standplaatsen op de hogere zandgronden en in het heuvelland en het laagveengebied. Kenmerkend is de hoge bedekking van gewone dophei. Kwalitatief goede vochtige heiden kunnen goed samen voorkomen met rompgemeenschap met Pijpenstrootje en Veenmos. Deze grazige delen mogen echter niet overheersen en komen alleen in een mozaïekvorm voor. De begroeiingen van de vochtige heide op zandgronden variëren afhankelijk van de waterhuishouding, de ouderdom en het leemgehalte van de bodem.

Landschappelijk gezien komen natte heiden op zandgrond o.a. voor op de oevers van vennen, op beekdalflanken, in laagten met een ondoorlaatbare ondergrond en in tot op het zand afgegraven voormalige hoogveengebieden. De open begroeiingen zijn vaak rijk aan korstmossen. Op leemhoudende standplaatsen bevatten de natte heidebegroeiingen veelal soorten van blauwgraslanden en heischraalgrasland.

In gedegradeerde vochtige heide gaan grassen zoals pijpenstrootje (*Molinia caerulea*) domineren of treden struiken zoals gagel (*Myrica gale*) op de voorgrond. Begroeiingen met gagel worden tot het habitatype gerekend, indien deze met de bovengenoemde plantengemeenschappen kleinschalige mozaïeken vormen, maar niet domineren

KDW	1300
Groote Peel	-
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	gelijk blijven in oppervlakte, toename in kwaliteit.
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.
Worstcase	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.

H4030 Droge Europese heide

Het habitatype betreft struikheidebegroeiingen in het laagland en gebergte van Europa. Ze worden gedomineerd door struikheide al dan niet in combinatie met andere dwergstruiken, grassen en mossen. Droge heides komen in Nederland voor op matig droge tot droge, kalkarme zure bodems waarin zich meestal een podzolprofiel heeft gevormd. Het meest komt het type voor op – al dan niet lemige – dekzanden en op stuwwallen, maar ze strekken zich ook uit op stuwwallen, rivierterrassen en tertiaire (mariene) zandafzettingen.

KDW	1100
Groote Peel	gelijk blijven in oppervlakte en kwaliteit
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.
Worstcase	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.

H7120 Herstellende hoogvenen

Dit habitatype betreft hoogveenrestanten waar - in ieder geval ten dele - nog een veenpakket aanwezig is en hoogveenherstel gaande is of tenminste naar verwachting mogelijk is. Naar de kleur is de veenbodem (voor zover aanwezig) te beschrijven als zwartveen of witveen. Witveen is lichter gekleurd omdat deze veenbodem in geringere mate is gehumificeerd. Het biedt een betere uitgangssituatie voor het herstel dan zwartveen. Vaak zijn hoogveenrestanten ten dele tot op de zandbodem afgegraven, maar onder bepaalde

omstandigheden kan ook dan nog sprake zijn van 'herstellende hoogvenen'. Het habitattype heeft betrekking op herstellende hoogvenen op landschapsschaal. Het omvat (een deel van) de volgende elementen: hoogveenbulten, hoogveenslenken en veenputten met veenmos, zure wateren, heidevegetaties, vergraste veenbodems, struwelen en bossen.

Het doel van hoogveenherstel is te komen tot hoogveenkernen die met een goed functionerende acrotelm (bestaande uit veenmosbegroeiingen) een stabiele waterstand kunnen handhaven. Voor zover hiervan sprake is, voldoet het habitattype aan de definitie van het habitattype Actieve hoogvenen. 'Herstellende hoogvenen' is dus het enige habitattype waarvan het in principe steeds de bedoeling is dat het ten dele vervangen wordt door een andere habitattype, namelijk 'Actieve hoogvenen'. De hoogvenen van de West-Europese laagvlakte (Nederland, Noord-Duitsland) vormen binnen Europa een apart type (lenshoogvenen of vlakke hoogvenen).

KDW	400
Groote Peel	gelijk blijven in oppervlakte en verbetering van de kwaliteit
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.
Worstcase	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.

H7210 Galigaanmoerassen

Het habitattype betreft alle door Galigaan (*Cladium mariscus*) gedomineerde moerassen in ons land, behalve die onderdeel uitmaken van een hoogveenlandschap. Galigaan kan zich in basenrijke, niet te zuurstofarme milieus vestigen in lage open moeras- of oeverbegroeiingen. Deze vlijmscherpe, grote moerasplant kan uitgestrekte begroeiingen vormen aan de oevers van laagveenplassen, duinplassen en heidevennen. Galigaan is in Nederland een zeldzame soort maar gaat, na geslaagde vestiging in de regel in de vegetatie overheersen, terwijl de kleine moeras- en oeversoorten verdwijnen en op den duur een soortenarm galigaanmoeras ontstaat. Deze galigaanbegroeiingen kunnen zich vervolgens vele decennia handhaven.

Galigaan kan zich vestigen op zeer natte, basenrijke bodems en daar al snel tot dominantie komen. Het is onduidelijk, waardoor nieuwe vestigingen zo zeldzaam zijn, het behoud van bestaande voorkomens is voornamelijk nodig om het voortbestaan te waarborgen. Galigaan kan zich lang handhaven na verzuring, en komt daardoor zowel voor samen met basenminnende soorten als met zuurminnende soorten, zoals Gagel. Bij ontwatering kwijnt Galigaan weg en verliest haar dominantie, hoewel de soort nog lang vegetatief aanwezig kan blijven. Er kan dan opslag van struweel of broekbos optreden, of bij een maaibeheer ontwikkeling naar schraalland.

KDW	1100
Groote Peel	-

Weerterbos	gelijk blijven in oppervlakte en verbetering van de kwaliteit
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.
Worstcase	er is een lichte verslechtering van het habitat mogelijk omdat er een lichte tot zeer lichte stijging van de depositie is berekend.

H91D0 Hoogveenbossen

Dit habitattype omvat relatief laag blijvende berkenbossen met dominantie van Zachte berk (*Betula pubescens*) in de boomlaag en een ondergroei die vooral bestaat uit veenmos- sen (*Sphagnum* soorten). Het zijn natte bossen ofwel zogenoemde berkenbroekbossen op veenbodems. Deze hoogveenbossen komen hier en daar voor in laagveengebieden, in hoogveengebieden, in beekdalen van de hogere zandgronden en in het rivierengebied. Ze vormen buiten het hoogveengebied plaatselijk mozaïeken met elzenbroekbos.

Zowel de veenbossen van het 'laagveenstadium' (met invloed van kwel) en het 'hoogveenstadium' (uitgegroeid boven de invloed van het grondwater) behoren bij dit habitattype. Het onderscheid is soms niet goed te maken, vooral in gebieden op de overgang van hoogveen naar beekdalen. In laagveenlandschappen is het veenbos het eindstadium in de laagveenverlanding. In hoogveengebieden komt het type van nature voor aan de randen, in de zogenoemde lagg-zone, en rondom beekjes of opduikingen van de minerale bodem in het hoogveen. In intacte hoogveensystemen van de West-Europese Atlantische laagvlakte komen geen bossen midden op het hoogveen voor. Op in het verleden verdroogde en/of vermoste hoogveenbodem kunnen echter wél bossen voorkomen. De hoogveenbossen maken plantensociologisch onderdeel uit van één verbond (het *Betulion pubescentis*).

Doordat goed ontwikkelde hoogveenbossen afhankelijk zijn van permanent hoge grondwaterstanden is het type zeer gevoelig voor verlaging van grondwaterstanden. De vormen die afhankelijk zijn van aanvoer van grondwater zijn vaak ook gevoelig voor verlaging van de stijghoogte en/of de verlaging van de grondwaterstanden in de ruime omgeving. Bij hoogveenbossen gevoed door lokale kwel vormt ook bemesting in het nabijgelegen intrekgebied een mogelijk risico. Het habitattype is gevoelig voor stikstofdepositie. Deze depositie kan evenals ontwatering in hoogveen het ontstaan van hoogveenbos stimuleren, wat hier echter als een ongewenste ontwikkeling wordt gezien omdat het ten koste gaat van het habitattype levend hoogveen. Daarbij kan worden opgemerkt dat de degradatie hierbij al gauw een zichzelf versterkend proces is: door hun grotere verdamping zullen de berkenbomen de verdroging versterken. Daarbij speelt nog dat het bladstrooisel de veenmosgroei belemmert en uiteindelijk verstikt wanneer de boomlaag te dicht en productief is.

KDW	1800
Groote Peel	-
Weerterbos	vergroting van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit
Strabrechtse Heide	-

Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.
Worstcase	er is een lichte verslechtering van het habitat mogelijk omdat er een lichte tot zeer lichte stijging van de depositie is berekend.

H91E0C Vochtige alluviale bossen

Het habitattype omvat bossen die groeien op beek- of rivierafzettingen (van het zogenoemde alluvium of alluviaal) en die direct of indirect onder invloed staan van beek- of rivierwater. De verschijningsvorm loopt sterk uiteen. Ze kunnen zeer soortenrijk zijn en zeldzame typische soorten bevatten. De beekbegeleidende essenbossen in beekdalen en langs kleinere rivieren van de hogere zandgronden en het heuvelland vertonen veel overeenkomst met het vochtige hardhoutoibos. Ze bezitten echter een typische ondergroei met een bijzonder uitbundig voorjaarsaspect. In het rivierengebied komt dit subtype soms voor, in de vorm van Vogelkers-Essenbos. In brongebieden van beekdalen wisselen deze bossen af met natte bossen waarin zwarte els op de voorgrond treedt.

Op de natste, meestal venige standplaatsen komen elzenbroekbossen voor die behoren tot het Elzenzegge-Elzenbroek. De grondwaterstanden liggen hier in het voorjaar rond het maaiveld en zakken in de zomer hooguit ondiep weg. Op de laagste plekken kan het water een groot deel van het jaar boven het maaiveld staan.

In licht verdroogde vormen van het elzenbroek kunnen de grondwaterstanden tot een meter wegzakken. Hoewel het type niet strikt gebonden is aan kwel komen goed ontwikkelde vormen van het Elzenzegge-Elzenbroek vooral voor op plekken die gevoed worden door grondwater. Het komt voor op relatief voedselrijke standplaatsen in de benedenlopen van beken, met name op de overgang naar het laagveengebied, naar de hoogveenbossen of naar de bronnetjesbossen behorend tot het Goudveil-Essenbos. Het laatste bostype komt vooral voor aan de voet van hellingen op plekken waar permanent grondwater uittreedt. Op de wat minder natte standplaatsen die regelmatig tot incidenteel overstroomd met beekwater komt het Vogelkers-Essenbos voor. De bodem bestaat meestal uit lemig zand. Op een aantal plekken komt dit bostype voor op rabatten, die zijn aangelegd om de voorheen nattere standplaats met elzenbroekbos te kunnen ontwateren voor de teelt van hakhout met overstaanders. De best ontwikkelde vormen van dit bostype vertonen veel overeenkomst met de Eiken-Haagbeukenbossen van het laagland.

De meeste vormen van het habitatsubtype zijn gevoelig voor veranderingen in de hydrologie in de vorm van grondwaterstandsval of afname van kwel. Op plekken die regelmatig overstroomd kan daarnaast een te hoge voedselrijkdom van het overstromende beekwater en het afgezette beekslib en/of een toename van overstromingen zorgen voor eutrofiering en verzuuring van de vegetatie. Verdroging van Vogelkers-Essenbossen leidt tevens tot verzuring, aanplant van eik of – in sterk verdroogde situaties zelfs Beuk en naaldhout – versterkt deze ontwikkeling.

KDW 1860

Groote Peel	-
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	gelijk blijven in oppervlakte, toename in kwaliteit.
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.
Worstcase	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt.

H1149 Kleine modderkruiper

Kleine modderkruipers worden aangetroffen in sloten, beken, rivierarmen en meren. De ideale habitat ligt in stilstaande en langzaam stromende wateren. De soort is aangepast aan een leven op en in de bodem. In veenweide wordt de kleine modderkruiper waargenomen in bredere poldersloten. Dit zijn doorgaans oudere dieren; jonge dieren hebben een voorkeur voor smallere sloten met ondiepe oevers. Deze opgroeigebieden warmen namelijk sneller op, bieden voldoende voedsel en zijn moeilijker bereikbaar voor roofvissen als snoek en baars.

De kleine modderkruiper is zeer gevoelig voor oppervlakteverlies, versnippering, verontreiniging, verdroging, verandering stroomsnelheid of dynamiek van het substraat, geluid, trilling, mechanische effecten en verandering in de soortensamenstelling. Gevoelig is de vis voor vermesting, verzuring, overstromingsfrequentie, licht, optische verstoring en veranderingen in de populatiedynamiek.

Groote Peel	-
Weerterbos	gelijk blijven van de populatie
Strabrechtse Heide	-
Voorkeursvariant	er zijn geen effecten te verwachten. Er is geen invloed op de aspecten die de verspreiding beïnvloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101. De depositie van stikstof is niet van invloed op het voorkomen van deze beschermde vis.
Worstcase	er zijn geen effecten te verwachten. Er is geen invloed op de aspecten die de verspreiding beïnvloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101. De depositie van stikstof is niet van invloed op het voorkomen van deze beschermde vis.

H1166 Kamsalamander

In de voortplantingsperiode (april-juli) verblijven de volwassen Kamsalamanders in het water. Daar vindt de paring plaats en ontwikkelen zich de eieren en larven. Het vrouwtje zet circa 200 eieren één voor één af op de bladeren van waterplanten. De larven ontwikkelen zich in drie maanden tot jonge salamanders en verlaten dan het water. Kamsalamanders zijn na drie jaar geslachtsrijp. In kleine wateren is de Kamsalamander in staat andere amfibieën weg te concurreren. De voortplantingsbiotopen zijn vrij grote, geïsoleerde, stilstaande, onbeschaduwde of licht beschaduwde, voedselrijke wateren zoals poelen, vennen, sloten en overstromingsvlaktes langs oevers met een goed ontwikkelde water- en oevervegetatie. Het betreft doorgaans poelen met jonge verlandingsstadia.

Belangrijk is dat de plassen en sloten niet te vroeg in het seizoen droogvallen omdat de larven dan niet de kans krijgen succesvol van gedaante te wisselen. Soms kan een zorgvuldig peilbeheer met een natuurlijk verloop kan dat verzekeren. De wateren moeten bovendien vrij zijn van vissen die de eieren en larven opeten. De biotopen moeten een groot deel van het jaar water bevatten, maar incidenteel droogvallen kan gunstig zijn voor de Kamsalamander, omdat daarmee vissen uit het water verdwijnen. De soort overwintert op het land (in de periode november-maart). De landbiotopen zijn kleine landschapselementen zoals bosjes, hagen, struwelen, houtwallen en overhoekjes of bosranden. Een kleinschalige afwisseling van poelen, grasland en kleine landschapselementen of bossen vormt het ideale leefgebied voor de Kamsalamander.

De belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van de kamsalamander zijn het verdwijnen, aantasten en isoleren van de leefgebieden. Door het moderne landgebruik zijn veel voortplantingswateren verloren gegaan, terwijl van de overgebleven locaties veelal de kwaliteit is verslechterd. Hetzelfde geldt voor de landhabitat: in het Nederlandse cultuurland is steeds minder plaats voor kleine landschapselementen. Ook de omvorming van grasland naar akker pakt desastreus uit voor de kamsalamander. Door het opknappen en aanleggen van poelen heeft de soort zich plaatselijk kunnen handhaven en soms een beetje kunnen uitbreiden, zoals in Twente. Voor het behoud van de soort op de langere termijn moet men de huidige leefgebieden doeltreffend beheren en zoveel mogelijk met elkaar verbinden.

Groote Peel	-
Weerterbos	gelijk blijven van de populatie
Strabrechtse Heide	-
Voorkeursvariant	er zijn geen effecten te verwachten. Er is geen invloed op de aspecten die de verspreiding beïnvloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101. De depositie van stikstof is niet van invloed op het voorkomen van deze beschermde amfibie.
Worstcase	er zijn geen effecten te verwachten. Er is geen invloed op de aspecten die de verspreiding beïnvloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101. De depositie van stikstof is niet van invloed op het voorkomen van deze beschermde amfibie.

H1831 Drijvende waterweegbree

Drijvende waterweegbree groeit in uiteenlopende stilstaande of zwak stromende wateren, zoals heide- en veenplassen, duinplassen, meren, afgesloten rivierarmen, laaglandbeken, kanalen, sloten en vijvers. Het best gedijt deze waterplant in water dat helder, voedselarm of hooguit matig voedselrijk, fosfaatarm en kalkarm is. Op sommige plaatsen bevat het water daarbij veel ijzer. In voedselrijkere omgeving staat de soort het meest op plaatsen met menging van regenwater met kwelwater. In specifieke omstandigheden, namelijk bij een lage beschikbaarheid van fosfaat, kan de Drijvende waterweegbree nitraat- en ammoniakrijk water verdragen.

De plant groeit ondergedoken in het water, maar kan ook op tijdelijk droogvallende oevers staan. Een belangrijk kenmerk van Drijvende waterweegbree is haar geringe concurrentiekracht. Het open water of de kale bodems van pas gegraven of regelmatig geschoonde poelen en vennen bieden een geschikt vestigingsmilieu, maar de soort verdwijnt daarna tenzij er factoren of processen in het spel zijn die dichtgroeien van de plek met andere soorten tegengaan. De soort kan bijvoorbeeld even goed lang standhouden op geregeld sterk uitdrogende oevers als in stromend water en in grote wateren waar golfwerking en erosie optreden. Ook waar voedselarme omstandigheden een hoge biomassa-productie belemmeren en in diep water waar licht een beperkende factor is handhaaft ze zich.

Groote Peel	-
Weerterbos	groeien van de omvang van de groeiplaatsen
Strabrechtse Heide	gelijk blijven in oppervlakte en kwaliteit
Voorkeurvariant	er is een verbetering op de Strabrechtse Heide te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt, en op de Weerterbos is geen effect waarneembaar (geen waarneembare verbetering).
Worstcase	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit op de Strabrechtse Heide omdat daar de depositie afneemt. Voor het Weerterbos kan een gering negatief effect aanwezig zijn. Drijvende waterweegbree is met zekerheid in stromend water fosfaat gelimiteerd. Er zijn aanwijzingen dat de soort ook in stagnant water fosfaat gelimiteerd is, maar eveneens dat de verspreiding van ammoniak in water een negatieve invloed heeft.

A004 Dodaars

De broedbiotoop van de dodaars bestaat uit ondiepe, voedselarme tot matig voedselrijke zoete wateren met een weelderige oevervegetatie. Het zijn vaak vennen, duinplassen, wielen, oude kleiputten of kreken. De eerste verlandingsstadia zijn zeer geschikt om te nestelen. De dodaars bouwt zijn nest veelal te midden van riet- of zeggenvegetaties of op losse pollen van bijv. pitrus, in hooguit 1 m diep water. Vaak ligt het nest op 1-5 m afstand van de oever. Het leefgebied is daarbij doorgaans 2-5 ha groot, soms aanzienlijk kleiner. Voedsel zoekt de dodaars in 1-2 m diep water. Vermesting van zoete wateren resulteert vaak in een versnelling van het verlandingsproces en in een verschuiving van het visaanbod, van kleinere naar grotere vissoorten. De dodaars kan die vissen niet eten en zo kan vermisting van binnenwateren van negatieve invloed zijn op aantallen en verspreiding van deze soort. Verdroging vormt eveneens bedreiging omdat daardoor het leefgebied kleiner wordt. Mogelijk beperkt ook verstoring door scheepvaart en mensen de broedpopulatie.

De verstoringgevoeligheid van de dodaars is gemiddeld (verstoringafstand 100-300 m). De soort schuwt de nabijheid van mensen niet en komt ook veel voor in recreatiegebieden en stadsgrachten. Ook de gevoeligheid voor verstoring van zijn leefgebied is gemiddeld (open water met oeverzones). Waarschijnlijk heeft verstoring hooguit een matig effect op de populatie. In de broedtijd verblijft de dodaars hoofdzakelijk in afgesloten

reservaten en over een effect van verstoring buiten de broedtijd is niets bekend. Land- en waterrecreatie, dus wandelaars, boten, kano's bedreigen de rust van de soort het meest. Vermoedelijk hangt het effect af van de aanwezigheid van schuilgelegenheid in zijn leefgebied. Mogelijk is de soort gevoelig voor verstoring door opstellingen van wind-turbines langs oevers.

Groote Peel	omvang broedpopulatie 40 dieren
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt, er is mogelijk een indirecte invloed van de stikstofdepositie. De geringe afname van de depositie heeft daarom een gunstig effect.
Worstcase	er is een lichte verslechtering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie toeneemt. Ten opzichte van de datum van aanwijzing van de Vogelrichtlijn is een positief effect mogelijk door een afname van de depositie.

A008 Geoorde fuut

De broedbiotoop van de geoorde fuut bestaat uit ondiepe zoetwaterplassen, vooral vennen, duinmeren, laagveenplassen en vloeivelden. De plassen moeten een oppervlakte van minimaal 2-3 ha hebben, een weelderige, maar niet te hoge oevervegetatie van bijv. pitrus of riet en een vlakke, geleidelijk aflopende oever. Het nest drijft, bestaat uit plantaardig materiaal en wordt verankerd aan omringende vegetatie. Vaak broeden geoorde futen in groepsverband 'semi-koloniaal', in of nabij broedkolonies van kokmeeuwen die de vogels een zekere bescherming bieden. Door verdroging kan de locatie – al dan niet tijdelijk – ongeschikt worden voor gebruik als nestplaats. Dit gebeurt eveneens bij vermesting als gevolg van inlaat van gebiedsvreemd water of bij een verzuring van vennen die resulteert in een afnemend voedselaanbod, en wellicht ook bij verstoring (recreatie).

Groote Peel	omvang broedpopulatie 40 dieren
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er is een verbetering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie afneemt, er is mogelijk een indirecte invloed van de stikstofdepositie. De geringe afname van de depositie heeft daarom een gunstig effect.
Worstcase	er is een lichte verslechtering te verwachten van de kwaliteit omdat de depositie toeneemt. Ten opzichte van de datum van aanwijzing van de Vogelrichtlijn is een positief effect mogelijk door een afname van de depositie.

A021 Roerdomp

De Roerdomp preferereert stilstaand ondiep water met een dichte, uitgestrekte vegetatie van liefst overjarig riet, waarvan voldoende waterriet. Soms komt de soort ook in smalle

rietkragen tot broeden. Wateren die geheel zijn omsloten door bos en moerasbossen worden gemedend. Voedselgebieden bevinden zich in de nabijheid van het nest in rustige plassen en sloten met voldoende randbegroeiing. De soort wordt in vrijwel alle regio's aangetroffen, maar de grootste aantallen broeden tegenwoordig in het laagveengebied en de Gelderse Poort

Groote Peel	-
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	omvang broedpopulatie 5 dieren
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

A022 Woudaap

De broedbiotoop van het Woudaapje omvat met riet omzoomde oevers van zoetwatermeren en plassen, stille bochten van langzaam stromende rivieren, moerassen met open water en overgangen tussen dichte riet- of lisdoddenvegetatie en verspreide opslag, zoals oude rivierstrangen, kleiputten, visvijvers, laagveenmoerassen en voedselrijke vennen. Tegenwoordig broedt de soort nog maar op een zeer beperkt aantal plaatsen in Nederland, in het laagveengebied en in het zuiden van het land. Het voedsel bestaat uit vis, amfibieën en aquatische insecten, die worden gevangen in ondiep water

Groote Peel	-
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	omvang broedpopulatie 2 dieren
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

A039a Taigarietgans

In tegenstelling tot de andere ganzensoorten in Nederland in de winter komt de taigarietgans vaak voor in de nabijheid van natte heide- en hoogveengebieden en beek- en rivierdalen in Oost- en Zuid-Nederland. Plaatselijk komen taigarietganzen voor in grootschalige agrarische gebieden zoals in Zuidelijk Flevoland en in voormalige veenontginningen in de Gronings-Drentse Veenkoloniën. Tijdens strenge winters, tegenwoordig minder voorkomend dan in de afgelopen decennia, zijn er grotere aantallen van deze soort in ons land aanwezig en dan hebben ze een ruimere verspreiding dan gewoonlijk. Dit komt door 'instroming' vanuit andere streken. De taigarietgans komt meer dan andere ganzensoorten ook voor in tamelijk besloten landschappen. De soort kent vaste 'traditionele' slaappleaatsen en voedselterreinen. De voedselpleaatsen liggen meestal tot op ongeveer 15 km afstand van de slaappleaats met soms uitschieters tot op 30 km afstand. Op de traditionele pleaatsen vormen de taigarietganzen vaak aparte groepen. Op andere pleaatsen komen ze in kleine aantallen voor en vormen ze gemengde

groepen met de talrijkere toendrarietgans. Langs de oostgrens van ons land, vooral in het Bargerveen en de Engbertsdijksvennen, is sprake van uitwisseling van taigarietganzen tussen pleisterplaatsen in Duitsland en Nederland. Slaapplaatsen zijn meestal gelegen in veenplassen, heidevennen, vloeivelden, (dode) rivierarmen of ondergelopen uiterwaarden en beekdalen.

Zowel op slaapplaatsen als voedselterreinen is de taigarietgans gevoelig voor menselijke verstoring. Als belangrijkste bronnen van verstoring gelden laagvliegende (sport)vliegtuigen, helikopters en agrarische werkzaamheden. Plaatselijk worden ook (drijf)jachten en recreatie, vooral met paragliders, als verstoringsbron aangemerkt. Windmolens, wegen en bebouwing beïnvloeden verspreiding op pleisterplaatsen. Het effect is afhankelijk van het algemene patroon van schuwheid van de ganzen. Ze zijn minder schuw bij een langdurig stoppen van de jacht. Ook andere plaatselijke omstandigheden hebben invloed op het verstorende effect, bijv. de voedselsituatie en de precieze aard van de verstoringsbron. Specifieke verstoringsafstanden voor de taigarietgans zijn onbekend, maar waarschijnlijk zijn deze vergelijkbaar met die van de toendrarietgans, grauwe gans en kolgans. De grootste gemeten verstoringsafstand is dan 900 m bij windmolens. Doorgaans gelden echter verstoringsafstanden van 300-600 m (bij windmolens), 250-300 m (bij wegen) en 150 m (bij gebouwen). Door de specifieke binding van slaapplaatsen en voedselterreinen bij de taigarietgans werkt verstoring op de slaapplaatsen door in het gebruik van de voedselterreinen. Windmolenparken en hoogspanningsleidingen werken waarschijnlijk als barrières voor de pendelbewegingen tussen voedselterrein en slaapplaats.

Groote Peel	gelijk blijven in omvang
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

A039b Toendrarietgans

Een combinatie van een geschikte en verstoringsvrije slaapplaats met gebieden die voldoende voedselaanbod hebben zijn van belang voor de toendrarietganzen. Toendrarietganzen leggen daarbij gemiddeld grotere afstanden af dan andere ganzensoorten; afstanden van 30 km tussen voedselterreinen en slaapplaats zijn niet ongewoon. Slaapplaatsen zijn meestal meren en plassen of ondergelopen uiterwaarden en graslanden, in het IJsselmeer ook de zandplaten voor de kust. Langs de Waddenkust wordt deels op het wad geslapen. Bij verstoring overdag wijken de toendrarietganzen uit naar nabijgelegen wateren. Meestal dienen akkergebieden als voedselterreinen. Vanaf december foeraert de soort ook in toenemende mate in graslandgebieden. Plaatselijk vormt de soort eigen groepen. In veel gebieden komt de toendrarietgans vanwege een overeenkomstig voedselaanbod ook voor in gemengde groepen met kleine zwaan, kolgans, grauwe gans en brandgans.

Rust en veiligheid voor roofdieren op slaapplaatsen is een eerste vereiste voor de toendrarietgans. Op de voedselterreinen is vooral kans op verstoring door landbouwwerkzaamheden, laagvliegende (sport)vliegtuigen, helikopters, jacht en recreatie. De soort is tevens gevoelig voor verdichting van het landschap door windmolens, wegen, bebouwing en beplantingen. Het effect is afhankelijk van het algemene patroon van schuwheid van de ganzen. Ze zijn minder schuw bij een langdurig stoppen van de jacht. Ook andere plaatselijke omstandigheden hebben invloed op het versturende effect, bijv. de voedselsituatie en de precieze aard van de verstoringsbron. De grootste gemeten verstoringsafstand is dan 900 m bij windmolens. Doorgaans gelden verstoringsafstanden van 300-600 m (bij windmolens), 250-300 m (bij wegen) en 150 m (bij gebouwen). Door de specifieke binding van slaapplaatsen en voedselterreinen werkt verstoring van toendrarietgans op de slaapplaatsen door in het gebruik van de voedselterreinen. Windmolenparken en hoogspanningsleidingen werken waarschijnlijk als barrières voor pendelbewegingen tussen voedsel terrein en slaapplaats.

Groote Peel	gelijk blijven in omvang
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

A041 Kolgans

De Kolgans is een wintergast, die pas in november in Nederland arriveert en dan voornamelijk in Zuidwest-Friesland verblijft. Maximum aantallen worden in januari waargenomen. Ook dan ligt het zwaartepunt in Friesland, en daarnaast vormen o.a. Noordwest-Overijssel, de IJssel, de Gelderse Poort en de Alblasserwaard belangrijke pleisterplaatsen. Het overgrote deel foerageert op grasland en daarnaast op akkerland (wintergraan, bieten, aardappelen, koolzaad en stoppelvelden). In de kleigebieden in Zeeland en Flevoland neemt het belang van gras en wintergranen in de loop van het seizoen toe ten koste van oogstresten, die meestal snel worden ondergeploegd. Als slaapplaats worden ofwel de foerageergebieden, of allerlei wateren (zoet of zout), en zand- en modderbanken gebruikt, die op enkele tientallen kilometers van de foerageergebieden kunnen liggen.

Groote Peel	gelijk blijven in omvang
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

A119 Poseleinhoen

De broedbiotoop van het porseleinhoen bestaat uit open moerassige terreinen van minimaal 1-2 ha met matig voedselrijk water. De vogel zoekt een permanent (of periodiek) natte situatie van ongeveer 10 tot 35 cm diep water op met een weelderige vegetatie van biezen, zeggen, lisdodden en andere moerasplanten (hoogte 0.5-1 m). Naast moeras- en zandlanden zijn ook laag in het voorjaar geïnundeerde uiterwaarden (graslanden) geschikt als broedbiotoop. Het porseleinhoen maakt zijn nest in dichte vegetaties van riet, zeggen of grassen boven of nabij ondiep water.

Het porseleinhoen heeft een matige verstoringsgevoeligheid omdat het dier zich tussen de vegetatie verbergt (verstoring bij < 100 m afstand). Ook de gevoeligheid voor verstoring van zijn leefgebied is matig omdat de vogel in redelijk besloten landschappen leeft. Over een effect van verstoring op de populatie is niets bekend. Aangezien de soort veelal broedt in zeer ontoegankelijk terrein is de invloed van recreatie waarschijnlijk niet van veel betekenis. Verstoring door recreanten zal echter gemakkelijker optreden in kleinere gebieden dan in grotere. Vooral kanoërs en wandelaars die moerassige gebieden opzoeken hebben mogelijk een verstrend effect.

Groote Peel	omvang broedpopulatie 5 dieren
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

A127 Kraanvogel

De kraanvogel verblijft in grootschalig open agrarisch gebied in de nabijheid van heide en hoogveengebieden. Kraanvogels zijn traditioneel in het gebruik van slaappleaatsen en voedselgebieden en gebruiken vaak jaren achtereen dezelfde locaties. De soort stelt rust op prijs en accepteert alleen een geringe mate van verstoring. Het voedselterrein bestaat vooral uit akkers met oogstresten van bijv. aardappelen of maïs, en minder vaak uit grasland. De slaappleaatsen zijn ondiepe wateren in een deels open landschap met beschutting en rust, zoals vennen in heiden en ondiepe plassen in hoogveengebieden. Meestal leggen de kraanvogels in ons land enkele kilometers af tussen slaappleaats en voedselterrein. Vluchten over zeer lange afstanden tussen voedselgebieden en slaappleaatsen, zoals waar te nemen bij de najaarspleisterplaatsen in het oosten van Duitsland, zijn in ons land niet bekend.

De kraanvogel is extreem gevoelig voor elke vorm van menselijke verstoring, hetzij agrarische activiteiten en recreatie, hetzij laag vliegende vliegtuigen (ook 'ULVs') en helikopters. Grote delen van ons land zijn daardoor ongeschikt voor pleisterende kraanvogels. Door traditioneel gebruik en het pendelen tussen rust- en pleisterplaatsen is de soort kwetsbaar voor veranderingen in landschap, inclusief plaatsing of verplaatsing van windturbines en hoogspanningsleidingen.

Groote Peel	gelijk blijven in omvang
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	omvang populatie 70 dieren
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

A224 Nachtzwaluw

De hoogste dichtheid van nachtzwaluwen (20 paar/100 ha) vinden we in deels dicht-gegroeiende maar niet-vergraste zandverstuivingen. Ook leeft de nachtzwaluw in andere halfopen landschappen op schrale, zandige bodems: boomheiden, heidevelden met boomgroepen of vliegdennen, en op kap- of brandvlakten die meer dan 1,5 ha groot zijn. In dennenbossen op voormalige stuifzanden nestelt de nachtzwaluw langs brandgangen en brede zandpaden. De twee eieren worden op kale bodem gelegd, vaak op dennen-naalden of schorsschilfers en onder of bij een dode tak voor de camouflage. Op de hei wordt ook wel genesteld op kale plekken onder vliegdennen.

De nachtzwaluw heeft een gemiddelde verstoring gevoeligheid (verstoring bij 100-300 m afstand). De gevoeligheid voor verstoring van het leefgebied is matig groot: de vogel leeft in gesloten tot halfopen landschap. Vermoedelijk is het effect van verstoring op de populatie beperkt. Vastgesteld is dat stedelijke ontwikkeling verstorend werkt, en dat dit tot een afname in de populatie van de nachtzwaluw kan leiden. Geconcentreerde recreatie, vooral bij nestplaatsen, en toename van snelwegen en continue geluidsbelasting daardoor, leiden tot vermindering van de leefgebiedkwaliteit. Geluidsbelasting in de vorm van pieken zoals die tijdens schietoefeningen op infanterieschietterreinen optreden, wordt door de nachtzwaluw wel getolereerd. Vooral landrecreatie bedreigt de rust van de nachtzwaluw.

Groote Peel	-
Weerterbos	omvang van de populatie 20 dieren
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

A246 Boomleeuwerik

De broedbiotoop van de boomleeuwerik bestaat uit halfopen heidelandschappen, randen van zandverstuivingen, kapvlakten, naaldbosaanplant tot 4-5 jaar oud en zandige duinheiden. Soms nestelt hij ook op bouwland zoals kale maïssakkers of aspergevelden met wat bosjes en zandpaden met schrale bermen. De nestplaats bevindt zich in 10-30 cm hoge pollen van begroeiingen of in kruidenrijke vegetatie. Enige boomgroei in de buurt heeft de boomleeuwerik nodig voor gebruik als zang- en uitkijkpost. De voedselbiotoop kan tot 200 meter van de nestplaats verwijderd zijn. Het is altijd een terreindeel

met een poreuze, schraalbegroeide bodem die snel opdroogt en opwarmt. In landbouwgebieden en heideterreinen kunnen brede zandpaden dienen als voedselbiotoop. De minimaal benodigde oppervlakte leefgebied bedraagt ca. 3 ha.

De boomleeuwrik vertoont een matige verstoring gevoeligheid (verstoring bij < 100 m afstand). De gevoeligheid voor verstoring van het leefgebied is matig tot gemiddeld (besloten en halfopen landschap). Over een effect van verstoring op de populatie is niets bekend. Onderzoek wees niet op een verlaagde dichtheid van territoria in leefgebieden met paden in vergelijking tot leefgebied zonder paden. Vooral verstoring door landrecreatie vormt een bedreiging.

Groote Peel	-
Weerterbos	omvang van de populatie 65 dieren
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

A272 Blauwborst

De broedbiotoop van de blauwborst bestaat uit verruigd rietland met wilgenopslag, moerasstruwelen of niet te dicht wilgen- en elzenbroekbos. In agrarisch cultuurland nestelt de soort in verruigde slootranden en koolzaadakkers. Belangrijk voor de blauwborst is een combinatie van kale bodem voor gebruik als voedselplek, dichte vegetatie voor zijn nestplaats en opgaande elementen zoals struiken voor zijn zang- en uitkijkpost. Het nest wordt gebouwd in de dichte vegetatie of rietruigte, op of net boven de bodem, of in een ondiepe holte langs een oever. De voedselbiotoop bestaat uit slikgige oevers, kale plekken op de bodem of lage ondergroei.

Blauwborsten vertonen een matige gevoeligheid voor verstoring (verstoring bij < 100 m afstand), net zoals de verstoring gevoeligheid van het leefgebied (besloten landschap). Omdat het merendeel van de populatie in voor recreanten moeilijk toegankelijk gebied gehuisvest is, is het effect van verstoring op de populatie waarschijnlijk matig groot. Hierbij dient te worden opgemerkt dat terreinen met minder dekking gevoeliger zijn voor verstoring en dat in zulke terreinen verstoring op grotere afstand kan optreden dan in structuurrijke terreinen. Vooral wandelaars bedreigen de rust van de blauwborst.

Groote Peel	omvang broedpopulatie 200 dieren
Weerterbos	-
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

A276 Roodborsttapuit

De broedbiotoop van de roodborsttapuit omvat heide-, hoogveengebieden en duinen. Verder is de soort in het zuiden en in mindere mate in het oosten van het land te vinden in kleinschalige extensief beheerde agrarische cultuurlandschappen. Deze landschappen bevatten dan een groot aandeel aan grasland, enig reliëf met bijv. greppels en paaltjes en struiken als uitkijkpost. De nestplaats bevindt zich in heide- en duinbegroeiing op of net boven de grond tussen het struweel. Of, in cultuurland, tussen de overjarige vegetatie van slootkanten en greppels. Het voedsel zoekt de roodborsttapuit tot op enkele honderden meters van het nest, in agrarisch cultuurlandschap vooral in bermen en overhoekjes. De territoriumgrootte is 1-10 ha.

De verstoringgevoeligheid van de roodborsttapuit is matig groot (verstoring bij < 100 m afstand). De gevoeligheid voor verstoring van het leefgebied is gemiddeld: het is een halfopen landschap. Het effect van verstoring op de populatie is onbekend. Mogelijk is er geen zulk verstoringseffect in heideterreinen, ook als daar intensief gerecreëerd wordt. Ervaringen in gebieden van het Gooi met intensieve recreatie weerspreken dat echter. In tegenstelling tot paapjes, is er bij roodborsttapuiten niet vastgesteld dat in de nabijheid van paden en wegen de dichtheid afneemt. Vooral verstoring door landrecreatie vormt een bedreiging voor de roodborsttapuit.

Groote Peel	omvang broedpopulatie 80 dieren
Weerterbos	omvang van de populatie 20 dieren
Strabrechtse Heide	-
Voorkeurvariant	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten
Worstcase	er zijn geen invloeden vanuit het bedrijf aan de Zandstraat 99-101 te verwachten.

■ **Conclusie Natura 2000**

Voor de Natura 2000 zijn uitsluitend effecten als gevolg van een wijziging in de ammoniakdepositie te verwachten. In de voorkeursvariant neemt op alle drie de Natura 2000 gebieden de stikstofbelasting af. In de worst case neemt de stikstofbelasting op het Weerterbos licht toe. Ten opzichte van de referentiedatums in 2000 en 2004 neemt de depositie op de Groote Peel eveneens toe. Gezien de doelstellingen (verbetering kwaliteit) en de te hoge achtergronddepositie moet - juridisch - iedere verhoging als een significant effect beschouwd worden. Voor de voorkeursvariant is geen verhoging en dus geen significant effect, voor de worst case is wel een significant effect te verwachten.

■ **Ecologische hoofdstructuur**

De Kleine Aa is aangewezen als ecologische hoofdstructuur. Op de kaart van de provincie Noord-Brabant staat het nog aangegeven als “zoekgebied”, maar onlangs is de inrichting opgeleverd. Op de Natuurbeheerkaart van de provincie is aangegeven welk natuurtype geambieerd wordt voor de Kleine Aa. Voor de ecologische hoofdstructuur staat aangegeven dat het als “Beek en Bron” volgens het natuurbeheersysteem moet functioneren.

locatie	afstand
Zandstraat 99-101	1.100
Hollestraat 28-30	300
Ruiter 17-19	100
De Hoof 28	250
Zandstraat 61	500

Tabel 17. Afstand van de verschillende locaties tot de ecologische hoofdstructuur.

De doelsoorten zijn c.q. de ecologische typering bevat, naast de kenmerkende macrofauna met zowel soorten van stromend als stilstaand water. Het zijn soorten die in matig voedselrijk water een optimaal habitat treffen.

Gezien de afstanden is er geen directe invloed van het bedrijf op de ecologische hoofdstructuur. De depositie van ammoniak kan theoretisch leiden tot een effect, wat daarom is getoetst in de milieueffectrapportage. Voor de analyse zijn enkele factoren van belang:

- De depositie van de ammoniak op de Kleine Aa is niet berekend, maar de emissiepunten die relatief dicht bij de beek liggen worden gesaneerd en de emissiepunt op de grootste afstand neemt toe.
- Door de stroming van de beek wordt de exogene stoffen afgevoerd waardoor er geen cumulatie optreedt in het beekecosysteem.
- Door de vorming van ammonium in oppervlaktewater is ammoniak niet verzurend in watersystemen.
- In watersystemen binnen het limnologisch systeem (het zoete water) is fosfaat limiterend. De gronden waardoor de Kleine Aa stroomt zijn fosfaatverzadigd. De fosfaatlast van de Kleine Aa is daarom hoog.
- Uit- en afspoeling hebben een veel grotere invloed dan depositie (bij beken).

De conclusie is dat er geen meetbare invloed is door de concentratie van de werkzaamheden aan de Zandstraat 99-101 op het functioneren en de ontwikkeling van de ecologische hoofdstructuur langs de Kleine Aa. Beide varianten zijn gunstig door de sluiting van de bronnen dichtbij de Kleine Aa.

■ **Beschermde soorten**

Ter beoordeling van de potentiële effecten aan de beschermde soorten op de verschillende locaties is een bureaustudie verricht naar waarnemingen van beschermde soorten op de vijf locaties. Daarnaast zijn de locaties bezocht door een ecoloog en gecontroleerd op potentiële aanwezigheid van beschermde soorten.

Op geen van de locaties zijn beschermde soorten aangetroffen. De opbouw van de verschillende gebieden en de omgeving van deze gebieden leidt evenmin tot aanwijzingen voor de aanwezigheid van beschermde soorten. Uit de waarnemingen van derden blijkt dat algemeen voorkomende soorten aanwezig zijn op of nabij de verschillende locaties. De verschillende plannen leiden niet tot schade aan beschermde soorten.

■ **Grondwater en bodem**

De oppervlakte verharding en bebouwing neemt toe door de bouw van nieuwe stallen. Het hemelwater dat op de verharding valt zal vrij snel afstromen, de dynamiek van de afvoer wordt sneller en heeft grotere piekfrequenties. De piekberging kan eenvoudig worden opgevangen op eigen terrein en wordt geïnfiltreerd. Er ontstaat geen waterlast op de omringende percelen. Door de infiltratie van het hemelwater in de bodem worden er geen fluctuaties veroorzaakt in de grondwaterspiegel en zijn er geen hydrologische veranderingen te verwachten. De samenstelling van het hemelwater verandert niet door de afstroming van de stallen en de verharding, er worden uitsluitend niet uitloogbare bouwmaterialen gebruik conform de bouwvoorschriften.

Het proceswater wordt niet geloosd of geïnfiltreerd, maar afgevoerd via het riool. Het afvalwater afkomstig van het reinigen van de stallen en het terugspoelen van de ontijzeringsinstallatie wordt opgevangen en opgeslagen in een opvangpunt. Het afvalwater in de opvangpunt wordt conform het Besluit gebruik dierlijke meststoffen uitgereden. Hier zijn voorschriften aan verbonden. Het afvalwater afkomstig van de bedrijfswoning en de hygiënesluis wordt geloosd op het riool. Dit is thans het geval en blijft ongewijzigd. Ook hiervoor zijn voorschriften opgenomen. Door de reguliere verwerking van het afvalwater ontstaat er geen verontreiniging van het grondwater of de bodem.

Er is voor de locatie een bodemonderzoek uitgevoerd. De conclusie van dit onderzoek is dat: "gezien de analyseresultaten en de interpretatie hiervan kan de hypothese 'onverdachte locatie' voor het perceel worden aanvaard, ondanks de verontreinigingen met zware metalen in de bovengrond en het grondwater van het perceel. Geconcludeerd kan worden dat uit oogpunt van bodemgesteldheid er geen directe belemmeringen zijn geconstateerd tegen de bouw van de pluimveestallen op het perceel'.

De werkzaamheden in het bedrijf leiden niet tot het verontreinigen van de bodem. Het vervuilde afvalwater wordt via het riool afgevoerd en het vaste afval wordt per as afgevoerd. Er wordt geen afval verwerkt op de locatie.

Voor de effecten op de bodem en het grondwater is er geen verschil tussen de verschillende scenario's. De werkwijze is gelijk en de oppervlakte verharding geeft evenmin een verschil.

■ **Geluidhinder, verkeershinder**

De beschrijving van de effecten voor geluid zijn afkomstig uit het ten behoeve van het bestemmingsplan Zandstraat 99-101 opgestelde rapport, deze is als bijlage toegevoegd.

Voor het bedrijf zijn diverse akoestische onderzoeken industriewelawaai uitgevoerd in de loop der jaren. Voor de vigerende situatie aan de Zandstraat 99-101 (39.900 ouderdieren in opfok) is een akoestisch onderzoek bekend van 20-3-2006 (rapportnummer 26-SZa99-101-il-v1). De destijds berekende geluidsniveaus voor de langtijdgemiddelde beoordelingsniveaus gaven een overschrijding van de normen te zien. De overschrijdingen werden veroorzaakt door de ventilatoren op de stallen. Hiervoor zijn maatregelen genomen.

Deze maatregelen zijn meegenomen in de aangevraagde situatie (82.000 ouderdieren in opfok). Ook hiervoor is een akoestisch onderzoek bekend van 25-2-2008 (28-SZa99-101-il-v2). In dit akoestisch rapport zijn geen overschrijdingen van de normen meer geconstateerd. Mede omdat in de tussentijd ook het gebiedsgerichte geluidbeleid van de gemeente Someren van kracht is geworden, waarbij een hogere normering voor het gebied is gesteld.

Het verschil in bedrijfsvoering tussen 82.000 dieren in opfok (voorkeursscenario) en 110.000 dieren in opfok (worst case) geeft op onderdelen enige accentverschillen. De ventilatie – de belangrijkste geluidsbron in de avonduren – is voor beide scenario's gelijk. Het volume van de ventilatie wijzigt niet, omdat deze bepaald wordt door de omvang van het gebouw en de noodzakelijke luchtverplaatsing.

Voor de maximale bedrijfsvariant (110.000 ouderdieren in opfok) zal de geluidsuitstraling niet wezenlijk veranderen, omdat de representatieve bedrijfssituatie voor het bedrijf niet zal wijzigen. De activiteiten zullen ten hoogste vaker per week voorkomen, maar het maatgevende etmaal wijzigt niet. Daarom mag worden gesteld dat voor deze maximale bedrijfsvariant geen nieuw akoestisch onderzoek noodzakelijk is.

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat industrielawaai voor de voorkeursvariant en voor het alternatief geen belemmeringen oplevert.

Qua cumulatie van geluid in de omgeving is het bedrijf aan de Zandstraat 99 alleen maatgevend voor de woning Zandstraat 97a. Voor de overige woningen (zie tabel 6 in bijlage 6, Milieukundig onderzoek) wordt een zodanige bijdrage geleverd dat dit ver onder de gehanteerde geluidnormering ligt van 45, 45 en 40 dB(A) in respectievelijk de dag-, avond- en nachtperiode. De overige bedrijven die een relevante bijdrage kunnen hebben om de berekende maatgevende woningen, zijn allen gesitueerd aan de Zandstraat ten noordwesten van de het bedrijf Zandstraat 99. Voor de geluidsuitstraling van deze bedrijven op onderhavige maatgevende woningen zijn de buurwoningen aan de Zandstraat de maatgevende woningen. Dat houdt dus in dat de woningen Zandstraat 47, 49a en 68 qua cumulatie geen hogere geluidsbelasting kunnen ondervinden dan de gestelde geluidnormering. Voor de Zandstraat 97a is dit echter wel mogelijk. De gemeente Someren heeft echter in het geluidbeleid dit ondervangen door cumulatie o.a. voor dergelijke bedrijfswoningen uit te sluiten.

Daarom mag hier worden gesteld dat cumulatie van geluid hier geen problemen oplevert.

■ **Volksgezondheid**

Om insleep van ziekten zo min mogelijk te beperken is een fysieke afscheiding tussen buffer en schoondeel aanwezig. Het schoondeel is te bereiken via één hygiënesluis. De hygiënesluis heeft een vuilgedeelte met douche en een schoongedeelte waarbij kleding en schoeisel dient te worden verwisseld met schone bedrijfskleding. Door het gebruik

van onderdruk in de stal is de kans op overslaan van besmettelijke ziektekiemen naar de omgeving onmogelijk.

Schuilmogelijkheden voor ziekteverwekkers worden direct van het erf verwijderd. Tevens wordt het erf dagelijks opgeruimd en schoongespoten. De kans op infectie wordt hierdoor substantieel kleiner.

Vanuit de stal is het overslaan van ziektekiemen vrijwel onmogelijk. De stal heeft daarmee geen effect op de volksgezondheid in de omgeving. Door de gekozen inrichting en de in acht te nemen arbeidshygiëne is de kans op besmetting van de kippen vanuit de omgeving eveneens zeer klein. Dat geldt voor beide varianten.

De kippen worden pas vervoerd als deze in een gezonde fase zijn. Tijdens het leggen van broedeieren neemt de weerstand van volwassen kippen af. Het is daarom van belang dat de kippen circa 20 weken de tijd krijgen om het skelet te ontwikkelen, alvorens het dier gaat broeden. De lengte van het skelet wordt bepaald aan de hand van de grootte van de poten. De kippen worden bij 20 a 21 weken overgeplaatst naar het vermeerderingsbedrijf, waarna het dier zo'n drie weken de tijd krijgt om rustig tot leggen over te gaan. Na verplaatsing van de volwassen kippen worden nieuwe kuikens ingebracht. Voordat de kuikens worden ingebracht, zijn deze ingeënt tegen ziekten als pokken, difterie, vogelziekte etc. Voor vertrek uit de stal worden de dieren nogmaals ingeënt. De vaccins zijn op oliebasis waardoor werkzame stoffen niet kunnen worden uitgescheiden.

Om dat het strooiselbed droog wordt gehouden, kan de droge ontlasting opgepikt worden. In de mest zitten goede stoffen als mineralen die gunstig zijn voor de weerstand van de kippen. Ook ontlasting van eventuele zieke kippen wordt opgepikt waardoor de weerstand van gezonde kippen wordt verhoogd.

De heer Engelen maakt geen gebruik van preventieve antibiotica. Door het gebruik van antibioticum worden goede bacteriestammen - die zorgen voor een goede weerstand - gedood. Kippen die ziek zijn worden maximaal één week tussen de gezonde kippen gehouden. Kippen die langer dan één week ziek zijn en duidelijk achterblijven, worden in een aparte ruimte verzorgd. Bij noodzaak wordt een ziek dier met antibiotica behandeld. Generatie 1 is dan voldoende om de werkzame stoffen meteen te laten aanslaan. Door de zeer lage dosering antibiotica kunnen de werkzame stoffen weer worden uitgescheiden.

Door het gekozen stalsysteem wordt een gezond product geleverd dat niet preventief is besmet met antibiotica. Ook op deze manier wordt een bijdrage geleverd aan de volksgezondheid. In het worst case scenario is de kans op zieke dieren in de stal groter, alleen al door het hogere aantal dieren, dat heeft echter geen effect op de volksgezondheid vanwege de onderdruk in de stal.

■ **Fijn stof & luchtkwaliteit**

De verspreidingsberekeningen zijn uitgevoerd met behulp van het Nieuw Nationaal Model (NNM). De gebruikte pc-applicatie is Pluim-Plus, versie 3.9 van TNO. Hierin zijn

de actuele achtergrondconcentraties opgenomen en tevens de correcte meteorologische bestanden (referentiemeteo 1995-2004 volgens RBL) en ruwheidsbestanden verwerkt. Het Nieuw Nationaal Model beschrijft het transport en de verdunning van stoffen in de atmosfeer op basis van het Gaussisch pluimmodel. Het betreft een 'lange termijn' berekening en de beschouwde periode bedraagt daarom tenminste een jaar. De gebruikte meteorologische gegevens bestaan uit uurgemiddelde gegevens van onder meer de windrichting, de windsnelheid, de zonne-instraling en de temperatuur. Het NNM berekent op verschillende roosterpunten de immissieconcentratie voor elk afzonderlijk uur van de beschouwde periode.

De immissie als gevolg van de verkeersaantrekkende werking is berekend met behulp van het model CAR II versie 9.0. De gebruikte pc-applicatie is Geoair V2.00 van DGMR. Dit model is speciaal bedoeld voor het berekenen van emissies als gevolg van verkeerswegen. Voor details van de gebruikte methoden wordt verwezen naar het rapport over de luchtkwaliteit, welke als bijlage is bijgesloten.

Voor de inrichting aan de Zandstraat 99-101 te Someren zijn voor de te realiseren nieuwe situatie de uitstoot van fijn stof berekend (overige parameters volgens Wet luchtkwaliteit zijn niet relevant). Bij de emissieberekeningen is o.a. gebruik gemaakt van de in bijlage 6 aangegeven emissie per uur per diercategorie (RAV tabel, ministerie VROM, 2010).

Uit het onderzoek naar de luchtkwaliteit blijkt dat de emissie van fijn stof als gevolg van het verkeer ongeveer 0.17 µg/uur bedraagt. Dit is zeer gering t.o.v. de uitstoot van de stallen. Ook de gemiddelde emissie van NO₂ is met ongeveer 5,8 µg/uur zodanig gering dat alleen de emissie door verkeer binnen de inrichting als niet relevant kan worden beschouwd. Een sterke variatie van het aantal verkeersbewegingen geeft dan ook geen significante invloed op de eindresultaten van dit onderzoek.

Bij 82.000 dieren in opfok wordt 14,5 µg/uur PM10 aangehouden en 179 µg/uur NO_x voor de mobiele bronnen (tractor e.d.) op het terrein. Dit zijn de maximale emissies als 1 uur continu wordt gereden. In principe is hierbij uitgegaan van een tractor die gedurende gehele dag wordt gebruikt en daarbij 5 kg/uur (ca. 6 liter/uur) aan brandstof verbruikt. Op basis van deze gegevens en de CBS gegevens voor mobiele bronnen voor het jaar 2008, kan de emissie worden berekend. Indien relevante mobiele bronnen aanwezig zijn worden de emissies vanwege het verkeer binnen de inrichting ook meegenomen in Pluim-Plus.

Uit de resultaten van de berekening blijkt dat er buiten de grens van de inrichting geen immissiepunten zijn gelegen waar de concentraties en grenswaardenoverschrijdingen boven de gestelde normen en grenswaarden liggen. Daarnaast is de invloed op de dichtstbijzijnde gevoelige bestemmingen berekend. Uit de berekeningen voor de concentratie van NO_x volgt dat er op geen van de locaties sprake is van een overschrijding. De resultaten van deze berekening is opgenomen in tabel 14 & 15.

Bij het worstcase scenario met 110.000 dieren in opfok zullen de getallen iets hoger liggen door de aanwezigheid van meet dieren. De verkeersbewegingen zullen niet substantieel veranderen. Ook bij de worst case blijven de waarden voor fijn stof en NO_x onder de daarvoor gestelde normen.

De hoeveelheid NO₂ en fijn stof door wegverkeerd blijft samen met het achtergrondniveau ruim onder de norm met resp. 16.88 µg/m³ en 24.51 µg/m³.

De bijdragen van de overige bedrijven op de luchtkwaliteit ter plaatse hoeven niet te worden gecumuleerd met de bijdrage door onderhavig bedrijf, omdat de bijdragen van de vigerende situaties van de omliggende bedrijven reeds zijn verdisconteerd in de achtergrondconcentraties. Deze worden jaarlijks opnieuw ter beschikking gesteld door het RIVM.

Adres	x-as	y-as	concentratie	achtergrond	overschrijding	
					>40	>50
Kerkendijk 72	176602	374786	27.80	27.30	0	19
Kerkendijk 68	176647	375058	26.84	26.40	0	16
Kerkendijk 47	176668	374947	28.22	27.30	0	22
Kerkendijk 49a	176690	374767	28.35	27.30	0	21
Kerkendijk 45	176990	375102	26.80	26.40	0	16
Zandstraat 97a	176780	374974	39.34	27.30	0	23
Zandstraat 97	176807	375001	28.90	27.30	0	21
Zandstraat 95	176843	375034	27.56	26.40	0	18
Zandstraat 89	176987	375174	26.77	06.40	0	15

Tabel 18. Berekening van de verspreiding van fijn stof.

Adres	x-as	y-as	concentratie	achtergrond	overschrijding	
					>40	>50
Kerkendijk 72	176602	374786	16.69	16.30	0	20.74
Kerkendijk 68	176647	375058	16.69	16.40	0	20.61
Kerkendijk 47	176668	374947	16.95	16.30	0	20.91
Kerkendijk 49a	176690	374767	17.31	16.30	0	21.46
Kerkendijk 45	176990	375102	16.68	16.40	0	20.57
Zandstraat 97a	176780	374974	17.80	16.30	0	21.49
Zandstraat 97	176807	375001	17.50	16.30	0	21.19
Zandstraat 95	176843	375034	17.21	16.40	0	20.95
Zandstraat 89	176987	375174	16.67	16.40	0	20.52

Tabel 19. Berekening van de verspreiding van NO₂.

Volgnummer GGLID	X-as	Y-as	Geurnorm	Geurbelasting		
				huidig	82.000	110.000
6 Kerkendijk 49a	176 690	374 767	14,0	2,2	3,8	4,7
7 Kerkendijk 47	176 668	374 947	14,0	2,4	4,4	6,0
8 Kerkendijk 68	176 647	375 058	14,0	1,4	2,6	3,5
9 Kom Someren	177 358	376 522	1,0	0,1	0,2	0,2
10 Kom Someren-Eind	178 656	374 510	1,0	0,1	0,2	0,2
11 Kom Someren-Heide	176 731	373 651	1,0	0,1	0,3	0,3

Tabel 20. Geuremissies van Zandstraat 99-101.

■ **Geur**

In de aanvraag om milieuvergunning is de geurhinder van het agrarische bedrijf op de omgeving gemotiveerd en verwoord. Ten behoeve van de aanvraag om milieuvergunning is een berekening met V-Stacks uitgevoerd. Uit deze berekening blijkt de beoogde herontwikkeling geen belemmeringen schept met betrekking tot geurhinder. Door de ontwikkeling van het bedrijf worden geen andere niet-agrarische bedrijven worden belemmerd in hun ontwikkelingsmogelijkheden. De geurbelasting is uitgerekend met V-stacks en leidt tot de tabel 16. Voor agrarische bedrijfswoningen geldt een afstandsnorm die op geen van de locaties wordt overschreden.

■ **Archeologie en aardkunde**

Uit de gegevens van de provincie Noord-Brabant blijkt dat er in de omgeving of op het perceel geen archeologische of aardkundige waarden aanwezig zijn. Er is daarom met zekerheid geen sprake van een negatief effect. Ten behoeve van het bestemmingsplan is een desktop research uitgevoerd door ArchAeO. In het rapport wordt het navolgende opgemerkt over de effecten op de archeologische waarden: *“In verband met de voorgenoemen uitbreiding van een bouwblok aan de Zandstraat 99 te Someren, vanwege de bouw van twee pluimveestallen, dient het bestemmingsplan buitengebied te worden herzien. Ten behoeve van de ruimtelijke onderbouwing dient ook het onderzoeksaspect archeologie te worden meegenomen. Bij een eerdere uitbreiding in verband met 5 pluimveestallen in 2006, was reeds een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd in combinatie met een veldcheck. Bij het onderzoek is vastgesteld dat de kans op het aantreffen van archeologische waarden in het plangebied klein was (lage verwachting). Derhalve is destijds geadviseerd dat een nader (professioneel) archeologisch onderzoek niet nodig was. Het aan de zuidkant te vergroten bouwblok voor 2 stallen (ca. 4000 m²) sluit aan op het eerder onderzochte gebied. De onderzoeksresultaten daarvan (lage kans op het aantreffen van archeologische waarden) kunnen, gezien de zelfde geomorfologische en bodemkundige situatie, zonder meer geëxtrapoleerd worden naar de zuidelijke uitbreiding van het bouwblok. Ook daar is dus de kans klein dat archeologische resten zullen worden aangetroffen.”*

Aangezien het voorkeurscenario als de worst case een identiek bouwplan betreft, alleen het aantal dieren wijkt onderling af, is duidelijk dat voor beide dezelfde conclusie kan worden getrokken: “geen effect”.

■ **Cultuurhistorie**

Uit de gegevens van de provincie Noord-Brabant blijkt dat de laanbeplanting langs de wegen een hoge cultuurhistorische waarden vertegenwoordigen. De nieuwbouw van de stallen vindplaats achter de woning aan de Zandstraat. Tussen de laan en de eerste stal is een flinke afstand aanwezig. Door de afstand en door de ligging achter de woningen is er geen effect op de cultuurhistorische waarde aanwezig.

De bouwkundige waarden in de omgeving liggen op grote afstand, terwijl tussen de stallen en deze objecten gebouwen aanwezig zijn. Ook voor de bouwkundige objecten kan daarom met zekerheid worden gesteld dat er geen effecten aanwezig zijn.

Aangezien het voorkeurscenario als de worst case een identiek bouwplan betreft, alleen het aantal dieren wijkt onderling af, is duidelijk dat voor beide dezelfde conclusie kan worden getrokken: "geen effect".

Conclusie en advies

De beoordeling wordt op alle aspecten van natuur, milieu en volksgezondheid uitgevoerd. In de tabel wordt een overzicht gegeven van de effecten van de twee alternatieven ten opzichte van de huidige situatie

De voorkeursvariant en het worstcase scenario scoren op een groot aantal onderdelen positiever dan de huidige werkwijze verspreid over vijf locaties. Het worstcase scenario scoort op twee natura 2000 gebieden negatief. Als dit scenario wordt uitgevoerd, is saldering van de stikstofdepositie noodzakelijk. Voor de voorkeursvariant is geen saldering noodzakelijk en kan zonder problemen een vergunning worden verkregen.

	Voorkeursvariant	Worstcase scenario
Natura 2000 – Grote Peel	+	-
Natura 2000 – Weerterbos	+	-
Natura 2000 – Strabrechtse heide	++	+
Ecologische hoofdstructuur	0	0
Beschermde soorten	0	0
Geluidoverlast	0	0
Verkeershinder	0	0
Volksgezondheid	++	+
Fijn stof	0	0
Geur	0	0
Archeologische waarde	0	0
Aardkundige waarde	0	0
Cultuurhistorische waarde	0	0
Volkshuisvesting	0	0
Bedrijfshygiëne	++	+
Bedrijfseconomie	++	+++

Tabel 21. Beoordeling van de voorkeursvariant en het worstcase scenario aan een aantal aspecten ten opzichte van de huidige vergunde situatie.

Literatuur

- Anonymus (2001) Ontwikkelingsplan landschappelijke elementen. Gemeente Someren. Project 1: Beekdal van de Kleine Aa. Van Nierop, Riethoven.
- Anonymus (2001) Ontwikkelingsplan landschappelijke elementen. Gemeente Someren. Project 2: Beekdal van de Kleine Aa ten westen van de Zuid-Willemsvaart. Van Nierop, Riethoven.
- Anonymus (2002) Natuur- en landschapsoffensief Brabant. Beleidsnota natuur en landschap in Noord-Brabant 2002 – 2012. Provincie Noord-Brabant, Den Bosch.
- Anonymus (2003) Handleiding duurzame locaties en duurzame projectlocaties voor de intensieve veehouderij. Provincie Noord-Brabant, Den Bosch.
- Anonymus (2005) Aardkundig Waardevolle Gebiedenkaart Noord-Brabant. Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, Den Bosch.
- Anonymus (2005) Reconstructieplan De Peel. Provincie Noord-Brabant.
- Anonymus (2006) Verkennend bodemonderzoek volgens de NEN 5740, Zandstraat 99, Someren. M&A Milieuadviesbureau.
- Anonymus (2007) Natuurgebiedsplan 'Peelvenen'. Provincie Noord-Brabant.
- Anonymus (2008) Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000-gebied Strabrechtse heide & Beuven. Kiwa Water Research/EGG-consult.
- Anonymus (2008) Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000-gebied Weerterbos. Kiwa Water Research/EGG-consult.
- Anonymus (2008) Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000-gebied Groote Peel. Kiwa Water Research/EGG-consult.
- Anonymus (2008) Akoestisch onderzoek industrielawaai, Zandstraat 99-101, Someren. M&A Milieuadviesbureau.
- Anonymus (2008) Atlas Wet ammoniak en veehouderij Noord-Brabant. Bureau Milieubeheer, provincie Noord-Brabant.
- Anonymus (2008) Handreiking beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000 gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Anonymus (2008) Natura 2000 profielendocument. Ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, directie kennis, Ede.
- Anonymus (2008) Ontwerp ecologische doelen Kaderrichtlijn Water. Technisch achtergronddocument. Waterschap Aa en Maas, Den Bosch.
- Anonymus (2009) Juridische aspecten Invulling stikstofparagraaf Natura 2000 in relatie tot het beheerplan De Peel. Ministerie LNV, Directie Juridische Zaken, Den Haag.
- Anonymus (2010) Gemeente Someren, structuurvisie buitengebied. Pouderoyen Compagnons, Nijmegen.
- Anonymus (2010) Natuurbeheerplan 2011 Provincie Noord-Brabant. Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, Den Bosch.
- Anonymus (2010) Verordening ruimte Noord-Brabant 2011. Provincie Noord-Brabant.
- Anonymus (2011) Ontwerpbestemmingsplan Buitengebied Someren. Gemeente Someren.

- Anonymus (2011) Akoestisch onderzoek industrielawaai, Nieuwbouw woningen aan de Hollestraat te Someren. M&A Milieudadviesbureau.
- Anonymus (2011) Bestemmingsplan Zandstraat 99 Someren. Crijns Rentmeesters bv
- Anonymus (2011) Bestemmingsplan Hollestraat 28 Gemeente Someren. Crijns Rentmeesters bv
- Anonymus (2011) Verkennend bodemonderzoek conform de NEN 5740, Hollestraat (vh. 28), Someren. M&A Milieudadviesbureau.
- Anonymus (zj) Wetenschappelijke en juridische inbedding toetsingskader ammoniak en Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Arts, G.H.P. (2000) Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren, deel 13 vennen. EC-LNV, Wageningen.
- Bal, D., H.M. Beije, M. Fellingier, R. Haveman, A.J.F.M. van Opstal & F.J. van Zadelhoff (2001) Handboek Natuurdoeltypen. LNV EC, Wageningen.
- Broekmeyer, M.E.A. (2005) Effectenindicator Natura 2000 gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Alterra, Wageningen.
- Broekmeyer, M.E.A. (2005) Effectenindicator Natura 2000 gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Alterra, Wageningen.
- Buys, J.C., L.C.C.M. Visschers, A.C.D. Ertsen, M.A. Alders & J.W. Stad (2011) De transitie van het Brabantse stadteland. Een nieuwe koers. Provincie Noord-Brabant, Den Bosch.
- Delft, J.J.C.W. van & W. Schuitema (2005) Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON, Nijmegen.
- Doomen, A., D. Gijsbers, M. Kegler, A. Leppens, F. Macke, E.J. Melisie, J. Poppema, W. Snelten & M. Willekens (2008) MER Projectlocatiegebied De Heihorsten. Grontmij, Eindhoven.
- Dusseldorp, A., P.C.C. Sijnesael, D. Heederik, G. Doekes, A.W van de Giessen (2008) Intensieve veehouderij en gezondheid. Overzicht van kennis over werknemers en omwonenden. RIVM, Bilthoven, Universiteit Utrecht.
- Findhammer, J. (2006) Cultuurhistorische Waardenkaart 2005. Beschrijvingen Historisch Groen. Provincie Noord-Brabant, Den Bosch.
- Findhammer, J. (2006) Cultuurhistorische Waardenkaart 2005. Beschrijvingen Historische Bouwkunst, deel 3. Provincie Noord-Brabant, Den Bosch.
- Findhammer, J. (2006) Cultuurhistorische Waardenkaart 2005. Beschrijvingen Historisch Geografie. Provincie Noord-Brabant, Den Bosch.
- Geertsema, W. (2002) Plant survival in dynamic habitat networks in agricultural landscapes. Alterra, Wageningen.
- Gerhard Geerken, G., L. Boonen, J. Jansen, E. van Veldhuizen, A. van Beek & G. van der Veer (2007) Landschapsonwikkelingsplan De Peel. Grontmij.
- Göertz, E.G.H. (2009) Duurzaamheidstoets Intensieve veehouderij, Zandstraat 99-101 Someren. Crijns Rentmeesters BV, Someren.
- Haan, B.J. de, J. Kros, R. Bobbink, J.A. van Jaarsveld, W. de Vries & H. Noordijk (2008) Ammoniak in Nederland. Planbureau voor de Leefomgeving, Bilthoven.
- Hopstaken, A. (red.) (z.j.) Rekening houden met Habitatrichtlijnsoorten in Noord-Brabant. Provincie Noord-Brabant, Den Bosch.

- Jaarsveld, J.A. van, A. Bleeker, J.W. Erisman, G.J. Monteny, J. Duyzer & D. Oudendag (2000) Ammoniak emissie-concentratie-depositie relaties op lokale schaal. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Bilthoven.
- Kornalijslijper, J.E., J.C. Rahamat-Langendoen & Y.T.H.P. van Duynhoven (2008) Volksgezondheidsaspecten van veehouderij megabedrijven in Nederland. RIVM, Bilthoven.
- Kortlang, F.P. (2011) Nota Archeologiebeleid gemeente Someren. Naar een implementatie van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg in het gemeentelijke beleid. ArchAeO, Archeologische Advisering en Ondersteuning, Eindhoven.
- Kros, J., B.J. de Haan, R. Bobbink, J.A. van Jaarsveld, J.G.M. Roelofs & W. de Vries (2008) Effecten van ammoniak op de Nederlandse natuur. Alterra, Wageningen.
- Liere, E. van & D.A. Jonkers (2002) Watertypegerichte normstelling voor nutriënten in oppervlaktewater. RIVM, Bilthoven.
- Linden, P.J.H. van der (2012) Passende beoordeling Zandstraat 99-101. Els & Linde B.V.
- Linden, P.J.H. van der (2012) Reikwijdte en diepgang: Concentratie activiteiten pluimveebedrijf T. Engelen. Els & Linde B.V., Ingen.
- Rahamat-Langendoen, J.C., J.A. van Vliet & E.A. van Lier (2007) Staat van Infectieziekten in Nederland. RIVM, Bilthoven.
- Runhaar, J., C. Maas, A.F.M. Meuleman & L.M.L. Zonneveld (2000) Herstel van natte en vochtige ecosystemen. Riza, Lelystad.
- Runhaar, J., M.H. Jalink, H. Hunneman, J.P.M. Witte & S.M. Hennekens (2009) Ecologische vereisten habitattypen. KWR water, Nieuwegein.
- Schalk, I. (2009) Bestemmingsplan natuurcompensatie 't Woold. Tonnaer, Eindhoven.
- Sierdsema, H. & A. van Kleunen (2008) Leefgebieden van prioritaire soorten in Noord-Brabant. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Stolk, F.M.J. (2010) Hocus, pocus, pilatus! PAS! Universiteit Utrecht.
- Velders, G.J.M., J.M.M. Aben, W.F. Blom, J.D. van Dam, H.E. Elzenga, G.P. Geilenkirchen, P. Hammingh, A. Hoen, B.A. Jimmink, R.B.A. Koelemeijer, J. Matthijsen, C.J. Peek, C.B.W. Schilderman, O.C. van der Sluis & W.J. de Vries (2008) Concentratiekaarten voor groot-schalige luchtverontreiniging in Nederland. RIVM, Bilthoven.
- Verbruggen, B. (2011) Beeldkwaliteitsplan Buitengebied 2011 Gemeente Someren. Bügel Hajema, Amersfoort.
- Verdonschot, P.F.M. (2000) Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren deel 2, Beken. EC-LNV, Wageningen.
- Vries, F. de, W.J.M. de Groot, T. Hoogland & J. Denneboom (2003) De bodemkaart van Nederland digitaal. Toelichting bij inhoud, actualiteit en methodiek en korte beschrijving van additionele informatie. Alterra, Wageningen.
- Woerkom, R. van, W. van der Kaaij & B. Roete (2007) Visie bebouwingsconcentraties, Someren. Pouderoyen Compagnons, Nijmegen.

■ **Internet**

- wetten.nl
- overheid.nl
- minlnv.nl
- bodemdata.nl
- handleidingbiodiversiteitbrabant.nl

Bijlagen

1. Passende beoordeling
2. Aagrostacksberekeningen Passende beoordeling
3. Milieutekening
4. Stalsysteem
5. Verkennend bodemonderzoek
6. Onderzoek geluid, geur & luchtkwaliteit
7. Beplantingsplan
8. vervallen - nu gecombineerd in bijlage 6
9. Milieuvergunning
10. Waterberging
11. Archeologisch onderzoek
12. Duurzaamheidstoets
13. Aagrostacksberekening Dellerweg